23 HAZİRAN 1956 Sene: 3, Cilt: VII, Sayı: 111

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

A K İ S

Haftalık **Aktüalite** Mecmuası

Sene: 3, Cilt: VIII Sayı: 111

Rüzgârlı Sok. Ovehan

Kat: 3 Daire: 7

P. K. 582 — Ankara

Tel: 15221 (Başyazar)

18992 (Yarı İşleri ve idare)

Hata: 60 **Kuruş**

Neşriyat Müşaviri

Metin TOKER

İmtiyaz sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden mesul müdür :

Yusuf Ziya ADEMHAN

Umumi Neşriyat Müdürü :

Hamdi AVCIOĞLU

Teknik Sekreter :

M. Nevzat ÜNLÜ

Karikatür :

TURHAN

fotoğraf :

Hüseyin EZER

Osman ÖZCAN

ASSOCIATED PRESS

TÜRK HABERLER AJANSI

Klişe :

Doğan Klişe ATELYESÎ

Müessese Müdürü :

Mübin TOKER

Abone Şartları :

3 aylık	**(12 nüsha) :**	**6 lira**
6 aylık	**(25 nüsha) :**	**12 lira**
1 senelik	**(52 nüsha) :**	**24 lira**

İlân Şartları :

4 renkli arka kapak (Tam sayfa) : 350 lira

Kapak içi 300 Ura metin sayfaları Santimi 4 lira

Dizildiği ve Basıldığı Yer :

Yeni Matbaa — **Ankara**

Denizciler **Cad.** Yeğen Sok.

No. **23/B**

Basıldığı tarih: 21.6.1956

Kapak resmimiz:

Melâhat Ruacan

İnkılâpların **eseri**

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları

Bir müddetten beri AKİS sütunlarında "Okuyucu Mektupları" bulmaktasınız. Ümid ettiğimiz gibi bu mektuplar, kısa bir zaman içinde, mecmuanın en ziyade alaka uyandıran taraflarından birini teşkil etmiştir. Buna tabii görmek lâzımdır. Zira AKİS gibi çok okunan ve üstelik fikri kıymet ifade eden bir zümre taralından dikkatle takip edilen bir mecmua karilerinin muhtelif mevzularda ne düşündüklerinin bilinmesi elbette ki mâna taşıyacaktı. Okuyucularımız, fikirlerini arzu ettiğimiz ölçü dahilinde ifadeye çabuk alıştılar. İşin başında mektuplar üzerinde bazı rötuşlar yapmak, çoğunu kısaltmak gerekiyordu. Fakat şimdi, bu dert ortadan kalkmıştır. Hemen bütün okuyucularımız, doğrudan doğruya söylemek istediklerinin esasını zarif bir tarzda yazmaktadırlar. Altında imza bulunmayan mektupları neşretmediğimizden, onlar da kesilmiştir. Gelen yazılarda aradı»!ğımız, yazanın ve mektubun yazıldığı yerin adından ibarettir. Adres ve künye istememekteyiz.

Fakat bu sayımızda "Okuyucu Mektupları" bulamıyacaksınız. Bunun sebebi, mektupların basınla alâkalı kanunlarda yapılan yeni tadillerin şümulüne girip girmiyecekleri hususunun tesbiti lüzumunun ortaya çıkmasıdır. Bu yüzden, neşri kararlaştırılan bir çok yazı neşredilememiştir. Okuyucularımızın böyle bir ihtiyatkârlığı anlıyacaklarını ümid ederiz. Ümid ettiğimiz başka bir nokta, suç sayılabilecek mektupların neşredilmiyeceğinden herkesin emin olması ve fikirlerin bize serbestçe bildirilmesidir. Müşavirlerimiz yeni tadilâtın ışığı altında çek ince eleyip sık dokumaktadırlar. Mahzurla görülecek tek satır, mecmuaya girmiyecektir. Zaten okuyucularımız sadece politik mevzularda fikir beyan etmemektedirler. Şimdiye kadar en sert tenkidlere, bizzat AKİS maruz kalmıştır. Bunlara sütunlarımızda yer vermeyi. bir dürüstlük vazifesi bildik. Tenkid yapanların tenkide tahammülleri, şartların en basiti ve en tabiisidir. Eğer herkes, kendisinin de tenkid olunabileceğini, başkalarına hoş gelmeyen taraflarının bulunabileceğini peşinen kabul ederse bir çok mesele kendiliğinden halledilir.

Ama bazı okuyucularımızı, bizim tenkidlere cevap vermeyişimiz şaşırtmaktadır. Hattâ bazdan kızdıklarını belli eden yazılar göndermişlerdir. Biz, onları da aynen neşrettik. Banlardan biri, sükûtun ikrardan geldiğini belirtiyordu. Ortada ikrar edecek bir husus yoktur. Tenkidlere cevap vermediğimiz de doğru değildir. Zira cevap, mecmuanın umumi neşriyatıdır. Üstelik okuyucularımızın bir kısmı, diğer kısmına zaten mukabele etmektedir. "Okuyucu Mektupları" sütunu, bizim, bizi tenkid eden okuyucularımızla münakaşa ettiğimiz bir meydan değildir. Bu sütunda bir okuyucumuzun bir mesele hakkındaki fikrini yayınlıyoruz. O kadar! Fikir bizim fikrimize oymuş veya uymamış; hattâ yazıda bizden sual sorulmuş.. Mukabele veya cevap o mektubun hemen altında değil, mecmuanın havasındadır.

Okuyucularımızdan aldığımız mektuplar göstermiştir ki her sınıftan, her zevkten, her siyasi meşrepten kimse AKİSİ takip etmektedir. Bunları hep birlikle tatmin etmenin imkânı mı vardır? Aynı yazı hakkında bir kısım okuyucularımız meselâ "İsmet İnönüyü göklere çıkarmışsınız, size yakışır mı" derken başka bir zümre "Ayıp, İsmet İnönü hakkında o ne yakışıksız tâbirler" diye çatmaktadır. Bunun cevabı olur mu? Kimi bizi Hürriyet Partisini tutmakla itham eder, kimi ise Hürriyet Partisini yerdiğimizden şikayetçidir. Kasım Güleğe gelince, o daimi bir polemik mevzuudur. Bunları yazanlar okuyucularımızda. söyliyeceklerdir. Onlar Büyüyeceklerdir, biz de yazacağız. Kendimizi müdafaa etmek lüzumunu hissetmiyoruz. Biz, işte buyuz. Peşin hükümlerimizin, maksadlı neşriyatımızın bulunmadığına samimi surette inanıyor, bunların AKİS'in kapısından girmemesi için elimizden gelen gayreti esirgemiyoruz. Hürriyet Partisini çok tuttuğumuzu belirten bir okuyucumuza "vallahi billahi tutmuyoruz" desek, veya aksi kanaatte olana "Allah lillâh aşkına, Hürriyet Partisine bir hiddetimiz yok" diye teminat versek kimseyi inandırabilecek miyiz? Yoo! O halde, niçin uğraşalım? Altında bırakıldığımız ithamın esassızlığı eğer hakikaten esassız ise - zaten bir fırsat zuhur ettiğinde mecmuanın umumi neşriyatından anlaşılacaktır.

"Okuyucu Mektupları" AKİS ile okuyucuları arasında haberleşme, münakaşa etme yeri değildir. Hiç bir tenkide orada cevap vermemek, esaslı bir kararımızdır. "Okuyucu Mektupları" AKİS okuyucularının ister politik mevzularda, ister aktüalitenin diğer sahalarında, ister bizim hakkımızda fikir beyan ettikleri sütundur. Kansatimizce işin alâka çekici tarafını yapan da budur. "Okuyucu Mektupları" gazetelerin klâsik' "Dert yanma" kısmı da değildir. Yanmayan elektrikler, gelmeyen havagazı, tamir edilmeyen sokak, yürütülemiyen iş orada akis yapmaz.

fikirlerin cazip kalıplar içinde, kısa ama canlı şekilde ifadesi! İşte, bizim Okuyucu Mektuplarından beklediğimiz..

Saygılarımızla

AKİS

Prof. Fuad Köprülü

Dayanamayan adam

Hükümet

Beklenen istifa

Bu hafta salt sabahı, Dışişleri Bakanlığına ait 007 plâka numaralı büyük Cadillac arken saatte Bakanlıklardan çıktı, yukarıya doğru kıvrıldı ve Meclis Başkanının evinin karşısına isabet eden bir apartmanın önünde durdu. Arabadan Dışişleri Bakam Prof. Fuad Köprülü ve Hususi Balem Müdürü Ziya Tepedelenli çıktı. İkisi de süratle, içeriye girdiler.

Dışişleri Bakanı, bu makama getirildikten sonra Hariciye Köşküne çıkmamıştı. Bakanlıklardaki kendi apartmanının bir dairesinde oturuyordu. Hariciye Köşkü bu suretle memleketimizi ziyaret eden ecnebi misafirlere tahsis olunabiliyordu. Gerçi, bu işe tahsis edilen bir başka köşk mevcuttu ama» Çankayada bulunan o bina Başbakan Adnan Menderesin işgalindeydi. Saat ona geliyordu. Prof. Fuad- Köprülü Hususi Kalem Müdürüne, Başbakanlık Hususi Kalem Müdürüne verilmek üzere **bir** sarf tevdi etti. Bu, Dışişleri Bakanının istifanamesiydi. Prof. Köprülü "izahına lüzum görmediği sebepler" den dolayı Dışişleri **Bakanlığından** istifasının kabulünü **"Yüksek** Başvekaletten derin saygılarıyle" diliyordu. Hayli zamandan **beri beklenen** hadise tahakkuk ediyordu. Prof. Köprülü, Adnan Menderesle muhtelif noktalarda mutabakat halinde değildi ve en mühimi, gidişi tasvip etmiyordu. Beklenen hadise, buna bir türlü ihtimal vermiyenleri şaşkınlığa sevketli.

İptal edilen randevular

Doğrusu istenilirse Prof. Köprülü istifa edeceğini hiç kimseye açıklamamıştı. Bir kaç güne kadar Başbakanla birlikte Afganistana resmi bir ziyaret yapacaktı. Tayyarede. Kabilde yerler ayrılmıştı. Ankarada, muhtelif elçilerle randevusu vardı. Kendisini Adnan Menderesle birlikte Mecliste görenler, Başbakanın Dışişleri Bakanına kapılardan girip çıkarken yer verdiğini müşahede edenler D.P. Genel Başkanının Kurucu Profesörü de ikna etmiş havası içinde olduğunu farketmişlerdi. Fakat salı günü, istifaname Ziya Tepedelenli tarafından Başbakanın Hususi Kalem Müdürü Muzaffer Ersüye verilince, Dışişleri Bakanlığının hususi kalem müdürlüğü Prof. Köprülünün bütün randevularım iptal ettirtti. Aynı zamanda yabancı elçiliklere Prof. Köprülünün Dışişleri Bakanlığından istifa ettiği için o sıfatla çağrılmış bulunduğu ziyafetlere gitmiyeceği de haber verildi. Bu arada Kurucu Profesöre has, tipik bir hareket daha yapıldı. Hususi Kalem Müdürü bizzat Bakanın emriyle Ankara Telefon Müdürlüğüne telefon etti ve Köprülünün Dışişleri Bakanlığından ayrıldığını, bu bakımdan 19 haziran 1956 tarihinden itibaren telefon masrafının devlet hesabına değil, bizzat abone hesabına kaydedilmesini bildirdi. Kurucu Profesör bu mevzularda son derece hassastı.

Dışişleri Bakanının istifası katiydi ve Kurucu Profesör bir Adnan Menderes kabinesinde başka vazife almıyacaktı.

İstifaya karar

Prof. Köprülü uzun zamandan beri ruhi bir mücadele içindeydi. Bir karar vermek ve vaziyetini tesbit etmek mevkiinde bulunduğuna hissediyordu. Hırsızlıklarla, nüfuz ticaretiyle, suiistimalle uğraşan, mücadele eden bir lider olarak tanınmıştı. D. P. nin dört kurucusundan biri olması, omuzlarına bir çok yük yüklüyordu. Bu yüzden sesini, umumi meclislerde çıkarması kolay değildi. Fakat arkadaşlarına, nem de yalan olması gereken arkadaşlarına fikirlerini ve bilhassa hassas bulunduğu mevzulardaki görüşlerini hiç bir tereddüde mahal bırakmıyacak şekilde izah etmişti. Kurucu olması dahi, o prensiplerinin ihlaline göz yumması sebebi olamazdı. Mücadelesini, bilhassa son Büyük Kongreden itibaren muhtelif noktalara teksif etmişti. Oğlu Orhan Köprülünün de kendisiyle tamamiyle mutabık olarak belirttiği gibi, bir partiyi en ziyade süratle yıkan nüfuz ticaretiydi. Buna ve bunu meslek haline getirip servet yapmış kimselere göz yumulamazdı. Bunların, hele büyükler tarafından himayeleri ihtimali Prof. Köprülünün aklının, idrakinin dışında kalan bir husustu. Bu nasıl yapılabilirdi, nasıl hakikatlere göz yummak yolu tutulabilirdi ? Üstelik Kurucu Profesör partisinin umumi gidişine bakıp, D.P. nin bunun için kurulmadığım, bunun için mücadele bayrağının açılmadığım görmemezlikten gelemiyordu ve yüreğinde azap duymaktan kurtulamıyordu. Son Büyük Kongreden bu yana bir çok dikkate şayan hadise cereyan etmişti. Köprülünün Başbakanın ideal arkadaşı Dr. Mükerrem Sarol ile mücadelesi unutulmamıştı. D.P. Genel İdare Kurulu' sabık bakam ihraç talebiyle Haysiyet Divanına, Prof. Köprülünün arzusuna uyarak sevketmiştl. Sarolistleri İstanbul teşkilâtından uzaklaştıranlar da Köprülülerdi. Kurucu Profesör kurduğu, emek verdiği, meşakkatini çektiği partisini her hangi bir kimseye karşı korumakla kendini vazifeli sayıyordu. Tasvip etmediği bir çok harekete karşı bu, pek tasvip edilecek bir totom olmamakla beraber - muhtelit tesirlerin altında kalarak, reddedemiyeceği ısrarlar karşısında bırakılarak sesini çıkar, mamıştı. Bunları "hükümet etmenin icabı" saymaya razı olmuştu. Hakiki

BİR MECMUA TOPLATTIRILDI

Geçen haftanın sonunda AKİS Mecmuasının telefonları sık sık çaldı. Günlerden cumaydı. Vakit öğleydi. Telefon edenler okuyucularımızdı. Emniyet memurlarının o gün çıkan AKİS Mecmuasını toplamakta olduklarım bildiriyorlardı. AKİS tam 110 haftadan beri Ankarada cuma günleri satışa arzediliyordu. Aynı gün mecmua, Türkiyenin her tarafına postalanıyor ve şehirlerin yakınlığına veya uzaklığına göre oralarda da müteakip günlerde dağıtılıyordu. Okuyucularımıza bir toplatma kararının alındığından haberimiz bulunmadığı cevabını verdik. Hakikaten idarehanede, şimdi elinizde tuttuğunuz yeni sayının hazırlıklarını yapmakla meşguldük. Bize hiç bir karar tebliğ edilmemişti, hiç bir şey bildirilmemişti. Arkadaşlarımızı Ankaraya yaydık; bir kaç dakika sonra havadisi teyid ettiler: Emniyet memurları AKİS'i toplatıyorlardı. Hayret etmekten kendimizi alamadık.

Bu sırada matbaada mecmuanın baskısı devam ediyor, basılan nüshalar katlanıp kapak içine konuluyor, sonra kesilmek üzere bıçak altına gönderiliyordu. Emniyet memurları oraya da gelmişlerdi. Hazırlanan veya hazırlanmak üzere olan mecmualara el koyacaklarını bildiriyorlardı. İfadelerine göre, mahkeme kararı vardı. Savcılıktan kendilerine emir verilmişti. Başka bir izahatta bulunacak vaziyette değillerdi. Mevcudiyeti bildirilen kararın mucip sebebi baklanda o gün herhangi bir şey öğrenmemiz mümkün olamadı. Hangi sebepten hangi yazı mahzurlu görüldüğünden mecmuanın toplattırılmasına lüzum hasıl olmuştu; bizim için tamamiyle meçhuldü.

O gün akşam üzeri mecmuamızın sahibi ve yazı işleri müdürü Emniyet Birinci Şube Müdürlüğüne celbedildi. Kendisinden sorulan, AKİS'in niçin Ankarada Cumartesi yerine, Cuma günü satışa çıkarılmış olmasıydı. İcap eden cevap verildi. Mecmuaların hazırlanması gündelik gazeteler gibi değildi. Baskı birkaç gün evvelden başlıyordu ve sevk için tedbirler almak lüzumu vardı. Üstelik AKİS'in 110. sayısına mecmuanın hangi tarihte basıldığı da, yeni tadilât karşısında bazı mahzurların çıkabileceği endişesiyle ilâve edilmişti. Kaldı ki Birinci Şube bunun böyle olduğunu 110 haftadır biliyordu. Zira cuma günleri sabahleyin matbaaya telefon edilir ve kanunen savcılığa gönderilmesi gerekil iki adet mecmua istenilirdi. Cuma günleri savcılıkta, bir odaya kapanılıp AKİS okunduğu daha evvelce gene bu sütunlarda bildirilmişti. Ortada anormal bor hadise yoktu. Mecmuamızın sahibi ve yazı işleri müdürü bir zabıt imzalatılarak bırakıldı. Fakat toplattırma kararının mucip sebebi henüz öğrenilememişti.

Gayrı resmi ilk haber

Ertesi gün mecmuamızın imtiyaz sahibi ve yazı işleri müdürünün vekili Avukat Asım Ruacan Ankara Asliye Ceza Hâkimliğine bir itiraz dilekçesi verdi. Avukat Asım Ruacan AKİS'in 110. sayının altıncı sayfasında başlayan "Adalet" adlı yazıdan dolayı takibata girişildiğini haber almıştı. Her hangi bir tebligat, mecmuaya o tarihe kadar yapılmamıştı. Kati bir şey bilmemiyordu. Bilinen tahminden ve rivayetten ibaretti. Avukat Asım Ruacanın bu hususta verdiği itiraz dilekçesi aynen şudur:

Müvekkilimin imtiyaz sahibi bulunduğu AKİS Mecmuasının 14.6.956 tarihinde basılan cilt VII. 110 sayılı nüshasının, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 86 ncı maddesi mucibince zabtına ve toplattırdmasına karar verilmiştir.

Mecmuanın henüz satışa çıkarılmamış olan nüshalarına da bu karar mucibince el konmuştur.

Mecmuanın bu nüshasının zabtı hakkındaki kararın mucip sebeplerini bilmemekle beraber, haber aldığımıza göre bu nüshanın 6 ncı sabitesinden başlayalı "Adalet" adlı yazıdan dolayı takibata girişildiği için bu tedbire baş vurulduğu anlaşılmaktadır.

86 ncı maddenin ilk fıkrası, tahkikat için sübut vasıtalarından olmak üzre faydalı görülen vesikalar rın zabtına tealluk etmektedir. Bahis konusu nüshanın lüzumlu miktarı C. Müddei Umumiliğine teslim edilmiş olduğuna göre hadisemizle kanunun bu hükmü arasında bir münasebet mütalâa olunamaz.

Mecmua, başlı başına müsadereye tabi eşyadan değildir. Mecmuanın bu nüshasının müsaderesine karar vermek ise vazifeli Mahkemenin takdir ve hükmüne vabestedir. Henüz böyle bir hüküm verilmemiş olduğuna göre, maddenin bu fıkrasının tatbikile muvakkat zabıt kararı verilmesinde de. gerek usulün 86 ve gerekse Türk Ceza kanununun 86 inci maddeleri muvacehesinde, kanuni isabet yoktur.

Diğer taraftan, binlerce nüsha basılmış olan bir mevkutenin bu yolda zabtı Herde telâfisi imkânsız zararlar tevlit edecektir. Bu itibarla işin müstaceliyetine binaen Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 299 uncu maddesinin son fıkrasına tevfikan itirazımızın tetkikile, kanalla aykırı olan zabıt kararının kaldırılmasına karar verilmesini saygı ile dilerim.

AKİS'in 110. sayısı daha evvelden Ankara Savcılığına İmza mukabilinde verilmişti. Orada iki nüshası mevcuttu. Avukat Asım Ruacanın dilekçesi Nöbetçi Asliye Üçüncü Ceza Mahkemesine havale edildi. Hakim Adil Güneşoğlu (4079) itirazı tetkik etti. Verdiği karar aynen şudur:

Akis Mecmuasının Cilt, 7 Sahife 110 nüshasının C.M.U.K.nun 86 cı maddesi gereğince takdiren muhafaza ve zabtına dair Ankara 3 cü Sulh Ceza Mahkemesince verilen 15/6/956 tarih ve 956/62 sayılı karara karşı Avukat Asım Ruacan tarafından 16/6/956 tarihli dilekçe ile itiraz etmesi üzerine buna ait evrak C.M.U. liginden istenilmekle tetkik olundu.

O. D. Tetkik olunan evrak münderecatına nazaran sulh ceza mahkemesince verilen 15/6/956 tarihli karar usul ve kanuna uygun görülmekle varit görülmiyen vaki itirazın talep dairesinde Reddine ve 469 kuruş red harcının mnteriz Ziya Adem Han'dan alınmasına ve evrakın C.M.U.liğine iadesine karar verildi.

16/6/956

Bu vesileyle toplattırma kararının mucip sebebi de avukatımıza tebliğ ediliyordu. Karar Dördüncü Sulh Ceza Hakimliği tarafından verilmişti. Hakim, İsmail Köylüoğlu idi. Karar şuydu:

16/Haziran/956 tarihini taşıyan Akis Mecmuasının 6 ncı sahifesindeki "Adalet - Yeni tasarruflar" başlığı altındaki yazı okundu. Bu yazının 6732 numaralı kanunla değişen 6334 saydı kanununun 3 üncü maddesine aykırılığı iddia edildiğinden, takdir vazifeli Mahkemeye ait olmakla beraber mevcut yazının mahiyetine ve temas ettiği kanun maddesine göre Mecmua subut vasıtalarından bulunması sebebile Akis Mecmuasının 16/Haziran/956 tarihli sene 3 Cilt 7 sayı 110. Mecmuanın Ceza usulünün 86 inci maddesi gereğince takdiren muhafaza ve zabtına 15/6/956 da katar verildi.

İtirazımız reddediliyordu. Bunlar Ankarada cereyan ederken Türkiyenin har tarafında, emniyet mensupları AKİS Mecmuasının 110. sayısına el koyuyorlar, satışını men ediyorlardı.

Toplatmadan sonra

Cumartesi sabahı mecmuamızın sahibi ve yazı işleri müdürü savcılığa davet edildi. Orada ifadesi alındı. Takibat faslı başlamıştı. İlk tahkikat gizli olduğundan okuyucularımıza o hususta izahat vermek mevkiinde değiliz.

AKİS'in toplanması üzerine dostlarımız ve okuyucularımız bize "geçmiş olsun" demek nezaketinde bulunmuşlardır. Kendilerine burada teşekkürü vazife biliriz. AKİS şimdiye kadar olduğu gibi bundan sonra da kanun hükümlerine riayetkar olmak suretiyle neşir vazifesine devam edecektir. Tereddütlerin, şüphelerin ve yanlış tefsirlerin Adalet önünde zail olacağına dair emniyetimiz tek kuvvetimiz ve tek mesnedimizdir.

niyetleri anlamazlıktan gelmişti. Zira ta içinden bu niyetlerin gerçekleşmesine artık T,rkiyede İmkân kalmadığını biliyordu. Zamanı gelince her şeyin yoluna sokulabileceği hususunda nikbindi. Fakat, öteki mesele? Hayır! Kurucu Profesör o vadide en ufak taviz veremezdi. Büyük ihtilâf oydu.

Büyük ihtilâf oydu ama, halkın son zamanlarda Köprülüye gösterdiği muhabbet ve saygının "kaynağını da orada aramak lâzımdı. İran hükümdarlarının ziyareti sırasında hemen her yerde Kurucu Profesör kortejlerin en fazla alkışlanan siması olmuştu. Halk onun şahsında D.P. için 'bir ümid hissediyor, yahut hissetmek istiyordu.

Dramatik pazartesi gecesi

Bu haftanın başında pazartesi günü, Prof. Köprülüyü Mecliste a* rayan gözler, onun umumiyetle oturduğu koltuğu boş gördüler. Dışişleri Çakanı toplantıya gelmemişti. Müzakereler devam ederken o Etlikte bir arkadaşiyle beraberdi. Meclisin tatilinden sonra yakınları da Etliğe geldiler ve müzakerelerin tafsilatını anlattılar. Hem de bütün teferruatiyle. Kurucu Profesör hiç sesini çıkarmadı. Fakat dikkatli bakanlar, Köprülünün gözünde başka bir canlılığın mevcudiyetini farketmemezlik edemezlerdi. Her şey gösteriyordu ki o anda Prof. Köprülü açıkça vaziyet alma zamanının geldiğine karar vermişti. Kanaatınca partisi kendisini yeniden vazifeya çağırıyordu. Fakat o akşam sesini çıkarmadı. Niyetlerinden de bahsetmedi. Azimli, ama sessizdi. Ne yapması lazım geldiğim artık biliyordu. Üstelik, tasvip etmediği hareket için "hükümet etme icabı" denilemezdi. Prof. Köprülü evine, yüreğinde büyük bir ferahlıkla döndü. İç mücadelesi sona ermişti. Kendisini birden, son derece genç hissediyordu.

Ertesi sabah erkenden bakanlığa gitti; şahsına ait evrakı alıp eve getirdi. Hayatında yeni bir devre açılıyordu. Bütün ailesi bayram içindeydi. Eski günlerin "Fuad beyi" geri gelmişti.

Gazetecilerin şaşkınlığı

Prof. Köprülünün bakanlıktan istifası, şehre görülmemiş bir süratle yayıldı. Başkentte konuşulan sadece buydu. En ziyade telâş içinde olanlar gazetecilerdi. Günün en mühim havadisini yakalamışlardı. Kurucu Profesörü her yerde aradılar, fakat onu ele geçirmek kabil olmadı. Evine gidenler refikasiyle karşılaştılar. Bayan Köprülü haberi teyid etti. Ancak sebebi hakkında bir şey söyliyecek durumda değildi. Her halde istifa variddi ve iç meselelerle alâkalıydı .Herkes bunun mânasını anladı.

Başkentin siyasi çevrelerinde de haber büyük alâka toplamıştı. Hürriyet Partisinin merkezinden Cumhurbaşkanlığına ait otomobilin. Başbakanlığa doğru gittiği görüldü. Sonra gazeteciler Cumhurbaşkanlığı Başyaverini Dışişleri Bakanının hususi kalem müdürlüğü odasında gördüler. Fakat Prof. Köprülü bina dahilinde değildi. Hadisenin ehemmiyetini ve mânâsını herkes müdrikti. Eski Dışişleri Bakanını arayanlar arasında hem Adnan Menderesin ve hem de Fuad Köprülünün tanışı Celâl Fuad Türkgeldi de vardı. Dışişleri Bakanından istifasını geri almasının talep edileceği şüphesizdi. Ancak aynı derecede şüphesiz olan, Kurucu Profesörün bunu kabul etmiyeceğiydi. Cumhurbaşkanlığı Başyaveri Albay Refik Tolga da mutad nezaketiyle sabık Dışişleri Bakanını gece, bulunması ihtimali olan her yerde aradı. Fakat Kurucu Profesör sanki kaybolmuştu. Ele geçirmek kabil olmadı. Buna rağmen istifanın kabul olunduğu o gün resmen bildirilmedi.

Mutad veçhile ertesi günkü Zafer'de de bu hususta bir tek satır yoktu. Bilâkis "Reisicumhurun dünkü kabulleri" başlığı altında Celâl Bayarın Libya Birleşik Kırallığı Saray Başmabeyincisini öğle- yemeğine alıkoyduğu ve kabul sırasında Prof. Köprülünün de hazır bulunduğu bildiriliyordu. Fakat, yazının içinde de işaret edildiği veçhile bu, evvelki güne ait bir hadiseydi. Sah günü Celal Bayar Lübnan Büyükelçisini kabul etmişti, fakat âdet. Büyükelçilerin kabulünde Dışişleri Bakanının bulunması olduğu halde. Prof. Köprülü Çankayaya gelmemişti. Herşey gösteriyordu ki Kurucu Profesör vaziyetini almıştı.

Nitekim çarşamba günü öğle radyosunda istifa bildirildi. O akşam Köprülü basına beyanatta bulunarak istifasının dış münasebetlerle alâkalı bulunmadığım açıkladı. Kurucu Profesör partinin Genel İdare Kurulunda kalıyordu ve partisinin gidişine karşı parti içinde şiddetli mücadele edecekti.

B.M.M.

Suçsuz bakanlar

Bu haftanın başında pazartesi **günü,** sabık Devlet Bakanı Dr. Mükerrem Sarol meselesinin müzakeresini takip için Türkiye Büyük Millet Meclisine gelen dinleyiciler iki **defa** telâşlandılar. Saat tam 15 te, salon gözle görülecek derecede tenhaydı ve ekseriyet yoktu. Başkan - İhsan Bac - yoklama yapılmasını **bildirdi.** Fakat vilâyet isimlerinin ortasına doğru milletvekilleri yerlerini **aldılar.** Zaten komisyonlara ayrılan masada da

H. Polatkan S. Yırcalı F. R. Zorlu

"Gökler kurban istiyor"

Karma Komisyon Başkanı **Nuri Ö**zsanın bulunduğu görülüyordu. Fakat ekseriyetin bulunduğu anlaşıldığında başkan gündemdeki başka bir maddeyi ele aldı. Mesele Korede bir çocuğu parasına taammüden öldüren Türk onbaşıyla alâkalıydı. Uzun tartışmalar oldu, münakaşalar **cereyan** etti. İş reylendi ve kapandı. Dinleyiciler bekliyorlardı. O zaman Karma Komisyonun bir teklifi okundu. Komisyon Dr. Sarolla ilgili tahkikatın bittiğini, bu bakımdan raporun görüşülmesini istiyordu. Teklif reye kondu ve D.P. ekseriyeti tarafından kabul edildi. Dinleyiciler **memnundular.** Salona ise, sinirli bir hava **hakimdi.**

Görüşmeler başlıyor

Evvelâ Komisyonun raporu ve muhalefet şerhleri okundu. Komisyonun ekseriyeti sabık Devlet Bakanını bütün ithamlardan kurtarıyordu. Nitekim Zafer de ertesi gün başlık

Mehmet Zeki Tolunay
Dişe diş

olarak "Mükerrem Sarol temize çıktı" cümlesini seçecekti. Fakat sayıları bir bayii yüksek sayıda komisyon azası - ki, ekseriyeti demokrattı - aynı kanaatte değildi. Bunlar hakikaten son derece kuvvetli, hukuki ve müeddel muhalefet şerhleri kaleme almışlardı. Müzakereler başladığında görüldü ki, muhalefet hatipleri bizzat D.P. milletvekillerinden bazıları tarafından yazılan bu şerhlerden faydalanmışlardır.

Rapor altı maddeden ibaret olduğu için, Hür. P. adına meselenin madde madde görüşülmesi teklifi yapıldı. Başkan, tereddütten sonra bunu kabul etti. İlk söz, C.H.P. li M. Zeki Tolunayındı. M. Zeki Tolunay tali komisyonun bu komisyon Dr. Sarol hakkında üç husustan dolayı Yüce Divan kurulmasını istemişti • çalışmalarına kısmen katılmış, fakat çalışma tarzında aksaklıklar müşahede ettiği mucip sebebiyle çekilmişti. Şimdi kürsüden bu sebepleri isah etmek istiyordu. Ancak başkan meselenin madde madde görüşülmesini münasip gördüğünden tümü üzerinde konuşmak imkânsızdı. C.HP.

Dr. Mükerrem Sarol
Bir temiz adam

SÖNEN BİR IŞIK

Geçen haftanın sonunda, bütün İzmir ağlıyordu. Hattâ ağlayan, İzmirden ibaret değildi. Ege matem içindeydi ve Türkiyenin diğer taraflarında insanlar son derece hüzünlüydü. Ekrem Hayri Üstündağ vefat etmişti. İzmirde âdeta tapılan, Egede muhabbet halesiyle çevrili bulunan ve yurtta kendisini tanıyan, tanımayan herkesin hürmetini kazanmış olan bir insanın, şerefle dolu bir hayattan sonra milletinden ebediyen ayrılması elbette ki başka netice vermezdi. Matemin bu kadar samimisi ve içten geleni, az görülürdü. Zira Ekrem Hayri Üstündağ, yetmiş yıllık ömründe samimiyetle,' içten gelerek sevilmenin sırrına ermişti.

O gün İzmirde, cenazesinin arkasından gidenler, yollarda birikip son geçişini gözleri yaşlı olarak seyredenler arasında Hürriyet Partililer, Halk Partililer, Cumhuriyetçi Millet Partililer ve Demokratlar vardı. Bunu temin eden, muhtelif siyasi kanaatte olan insanları bir araya getiren ölüm değildi. Ekrem Hayri Üstündağ ismi, bu iyi insan daha hayattayken de ayrılıkları, meşrep farklarını unutturuyordu. Ekrem Hayri Üstündağ,ismi, her devirde hürriyete yürekten inanışın ve ona gidişin sembolü olmuştu.

Hürriyet Partisinin Genel Başkanlığına seçilmişti. Fakat sıhhati istediği gibi çalışmasına mani olacağı düşüncesiyle bu vazifeden affını istemişti. O zaman arkadaşları çok ısrar etmişlerdi. Bir mevki kabul etmesini arzuluyorlardı. Bunun üzerine Partisinin Meclis Grubu Başkanlığına getirilmesine göz yummuştu. Ama Meclise dahi gelmek fırsatını çok az bulmuştu. Mücadelelerle yıpranan vücudunu kalb romatizması kemiriyor, krizler onu harap ediyordu. Bir yandan hastalık maddî varlığına eza verirken okumadan duramadığı gazetelerin haber verdikleri, onu tarifi gayrı kabil üzüntüler içine atıyordu. İzmire, Kordona yakın evine çekilmişti. Muhterem refikasının şefkatli ellerindeydi. Loş bir odada, yatağında yatıyordu. Krizin gelmediği anlarda iyiydi, canlıydı. Güzlerinin parladığı hissediliyordu. Yanındaki masanın üzerinde bir küçük çan vardı. Misafirlerine kriz geldiğinde bu çanı çaldığını, bir doktor olarak hastalığının seyrini takip ettiğini, vücud dayanırsa bunun pek tehlikeli bir şey olmadığını, fakat kriz esnasında hakikaten ıstırap çektiğini söylüyordu. Ama, işte vücud dayanamamıştı. Halbuki, senelerce karşısına geçip mücadele ettiği bir adamın, İsmet İnönünün dediği gibi onun varlığına ne kadar muhtaç bulunuyorduk.

Zira Ekrem Hayri Üstündağ, kelimenin tam mânasiyle bir idealistti. Herkese nasip olmayan bir sevgi toplayabilmiş olmasının, arkasından insanların samimiyetle göz yaşı dökmelerinin büyük sebebi buydu. Kalbi daima iyilikle doluydu ve sevgili milletinin hür yaşaması en büyük arzusuydu. Demokrasiye inanıyordu ve milletinin haklarının en iyi bu rejim içinde sağlanacağından emindi. Çok partili rejimin ilk denemesinde Serbest Fırkaya, ikincisinde Demokrat Partiye girmesinin sebebi bundan başka bir şey değildi. Her iki denemede de hüsrana uğramış ve mücadelesine başka vasatlar içinde devama mecbur kalmıştı. Ama fikirlerinden zerresini kaybetmemişti. Gayretleri "baş olmak" için değildi; hizmet etmek içindi. Zaten bütün hayatınca insanlara hizmet etmek bu iyi yürekli doktorun başlıca gayesi olmamış mıydı?

İşte geçen haftanın sonunda bütün İzmirin ağlamasının tek sebebi buydu. Kaybolan sadece bir politikacı değildi, İzmir, bir insan evlâdından mahrum kalmıştı.

li hatip ısrar etti. Meclisin "Tayla" adı vardan kısmında oturan Demokrat milletvekilleri de M. Zeki Tolunayı desteklediler. Mesele reye kondu, kabul edildi. Tahkikat komisyonunun eski azası konuşmaya başladı-. Partizan bir zihniyetle değil, memleket menfaatlerini düşünerek konuşacağını söylüyordu. Zaten partizan düşünceler kendisine hakim olsaydı, karma komisyonun raporu kendisini sadece sevindirirdi, zira kanaatince hiç bir şey D.P. için bu rapordan daha zararlı olamazdı. Ama partizanlık yapmıyacak. bildiklerini ve gördüklerini anlatacaktı. Hatta Dr. Sarolu suçsuz gördüğü halleri de açıklamaktan çekinmiyecekti.

M. Zeki Tolunay gördükleri ve bildikleri diye isimlendirdiği hususların izahına geçince. Meclisin iktidar sıralarından da gürültüler yükselmeye başladı. Tolunay tahkikatın salim cereyan etmediği yolunda içinde beliren ilk şüpheleri bahis mevzuu ediyordu. Gürültüler kısa zamanda arttı. Sarfedilen bir sözün geri alınıp alınmaması münakaşa mevzuu oldu. Sonra hatibin konuşmasına devamı uygun görüldü. Fakat Tahkikat Komisyonunun eski, azası tahkikat devam ederken sanık Dr. Sarolu Başbakanın yanında gördüğünü, ikisinin beraber yemek yediklerini söyleyince konuşmasına imkân kalmadı. Başkan, meselenin görüşülen raporla alâkası bulunmadığını bildirerek Tolunayın konuşmasını derhal kesti. Bu sırada kürsüye Dr. Sarol fırlamıştı. Sabık Bakan tahkikat açıldıktan sonra Başbakanla yemek yemediğini kail surette ifade etti. Tolunayı yalan söylemekle suçlandırdı. Bildirdiğine göre gazeteciler yalan yazmışlardı.' Kendisi Başbakanı sadece iki defa görmüştü. Bunların biri Meclis koridorunda karşılaşmaydı, diğerinde ise evladı ile alakalı bir niyazdı. Dr. Sarolun konuşması fırtına yarattı. Bir C.H.P milletvekili, ispat edebileceği kaydıyla sabık bakan hakkında çok ağır isnatta bulundu. Dr. Sarol buna "sensin" diye mukabele etti. Kavga başlamak üzereydi. C.H.P. milletvekili - Ahmet Fırat - Başkanlık tarafından cezalandırıldı ve salondan çıkarıldı. Dr. Sarola gelince, o sözünü geri almakta beis görmedi. Sabık bakam kürsüde Başbakan takip etti. O da yemek hadisesinin gazetelerin uydurması olduğunu söyledi. Bu sırada Tolunay yerinden "gözlerimle görmedim mi, Park Otelde selamlaşmadık mı" diye haykırıyordu. Adnan Menderes başka bir hadiseye geçti, sonra muhalefet ekalliyetinin ekseriyete tahakküm etmek arzusunda okluğunu bildirdi ve Allahın bunları ekseriyet haline getirmemesi dileğiyle kürsüden indi. Hava şimşeklerle doluydu.

Raif Aybar kürsüde

İkinci söz. Hür. P. nden Raif Aybar'ındı. Bursanın genç milletvekili, sakil) konuşmasıyla sükûneti teminde güçlük çekmedi ve kelimenin tam manasiyle dört başı *mamur bir* izahatta bulundu. İşaret ettiği en mühim nokta şuydu: Komisyon bir çok aksaklık bulmuştu, bunlar raporda izah da olunuyordu, fakat en sonda "ancak" kelimesi kullanılarak Dr. Sarolun masumiyeti belirtiliyordu. Demir meselesinde böyleydi ilk okullara abone meselesinde böyleydi, Türk Sesi Gazeteci hikayelerinde böyleydi, kaçak kat böyleydi. İnsan raporun sonuna geldiğinde bekliyordu ki "bu bakımlardan Dr. Sarol hakkında Yüce Divan kurulması gerekmektedir". Halbuki bunun yerine deniliyordu ki "ancak Dr. Sarolun mesuliyeti görülmemiştir." Raif Aybar mükemmel muhalefet şerhlerini de dile getirdi, onları yazanlarla yüzde yüz mutabık bulunduğunu bildirdi. Kanaatince sadece tahkikat raporları göstermekteydi ki Yüce Divana lüzum vardır.

Onu, gene Hür. P. nden . Behçet Kayaalp takip etti. Behçet Kayaalp komisyon çalışmalarına katılmış ve müsbel rapora muhalif kalmıştı. O da büyük bir vukufla Raif Aybar'ın iddışlarını tekrarladı. Meclis tahkiktının gayem, gerekil delilleri bulmaktı. Onları tahlil etmek değildi. Tahlil Yüce Divana aitti. Suçlu olunup olunmadığı hakkındaki kararı orası verecekti. Deliller ortada olduğuna göret, ahkikat açmak için ne bekleniyordu?

Bu suale kimse cevap vermedi. Sadece bu suale değil, hiç bir ithama cevap veren çıkmadı. Ne komisyon adına konuşuldu, ne de Dr. Sarol kendisini müdafaa zahmetim ihtiyar etti. Başkan maddeleri reye koyacağını bildirdi. Bu sırada bet muhalif milletvekili ayağa kalkarak elele tutuştu. İç tüzüğe göre bu hallerde başkanlık yoklama yapmak zorundaydı. Fakat başkan Fikri Apaydın ayağa kalkanlara "böyle küçük taktiklere başvurmamaları" tavsiyesinde bulunmakla iktifa etti. Halbuki muhalefetin iddiası salonda ekseriyetin bulunmadığı merkezindeydi. Reyleme yapıldı ve muhalefetle beş. on D. P. milletvekilinin aksi kanaat ifade etmelerine mukabil mevcudun ekseriyetiyle - Zafer'in tabirini kulllanarak - Dr. Sarolun temize çıktığı ilan edildi.

Gökler kurban isteyince

İki *gün* sonra aynı başkan, diğer üç sabık bakanın da temize çıktıklarını ilan etti. Müzakereler Dr. Sarol hakkında olduğu gibi ateşli cereyan etmedi. Muhalefet grupları iktidara basit bir hakikati hatırlattılar: bu bakanlar hakkında tahkikat açılmasını sizin grubunuz istemişti. sizler mucip sebep bulunduğunu bildirmiştiniz, sizler takrir vermiştiniz, nihayet sizler dosyalarla ortaya çıkmıştınız, sizler bu iş dolayısiyle Menderes III. kabinesini devirmiştiniz. Aranızda hesaplaşınız! Fakat muhalefet tahkikatın iyi yapılmadığını iddiadan da geri kalmadı.

Buna cevap verenler arasında takrir sahibi ve D.P. grubunun sabık başkam Dr. Burhanettin Onat da vardı. Dr. Onat o zamanki hareketinin sebebini "Gökler kurban istiyorlardı" mısraiyle izah etti. Sonra alkışlar arasında üç sabık bakan daha Meclisce temize çıkarıldılar ve D. P. sıralarından yükselen uzun alkış sesleriyle taltif olundular.

Küçük Bir Yanlışlık

Gecen haftaki sayımızda, dikkatsizlik neticesi bir küçük hata olmuştur. Temyiz başkanlarının, Danıştay ve Sayıştay başkanlarına karıştırılarak Meclis taralından seçildiği belirtilmiştir halbuki herkes bilmektedir ki Temyiz başkanları bizzat Adalet Bakanlığı tarafından tayin edilirler. Okuyucularımızın, dikkatimizden kaçan bu yanlışlığı mazur göreceklerini ümid ederiz.

Bir Resmin Tekzibi

"Akis Mecmuası Yazı İşleri Müdürlüğüne

9 Haziran tarihli nüshanızın 8. ci sahifesinde ve dört mebus arkadaşımla birlikte basılan fotoğrafımı ve altındaki yazıyı gördüm. Burada (Artık yeter; susunuz beyler) diyorsunuz. Mesleki ve teşrii hayatımda hamdolsun bu söze muhatap olacak hiç bir fiil ve harekette bulunmadım. Bundan kat'i surette eminim. Bu nokta, memleket umumi efkârınca dahi malûmdur. Eğer böyle bir hareketimi biliyorsanız, şüpheyi davet edecek kapalı cümleler yerine, onu açıkça neşrediniz. Herkes okusun. İş bu cevabımın matbuat kanunları ve hükümleri ve şartlan dairesinde ilk çıkacak nüshanızda aynen neşrim saygı ile rica ederim.

İzmir Meb'usu
Mehmet Ali Sebük"

Muhalefet

Parlak istikbal

Gecen hafta pazar *günü,* sabahın çok erken saatlarından itibaren caddelerden akan kalabalık, Ankara Garının peronlarını doldurmağa başlamıştı. C.H.P. Genel Sekreteri Kasım Gülek İstanbuldan Ankaraya geliyordu ve sanki Ankaralılar. Gülek'e İstanbulda gerek duruşmadan çıktıktan sonra, gerek Ankaraya hareket ederken yapılan parlak tezahüratı bu defa da Başkentte tekrarlamak için sözleşmişlerdi.

Geçen yıl, 11 ağustos cuma günü vapurla Karadeniz seyahatine çıkmazdan önce. Kasım Gülek gazetecilere bir beyanat vermişti. Gazeteler-

Kapaktaki hukukçu

MELÂHAT RUACAN

1954 ilkbaharında, 24 mart çarşamba günü heyecanlı bir kadın topluluğu Adalet Bakanlığının kapısından çıkıyordu. Kadın hukuklulardan müteşekkil bu heyetin büyük bir gurur ve iftihar hissinin tesiri altında olduğu ilk bakışta anlaşılıyordu. Heyet bir kaç dakika önce Melahat Ruacan'ın Yargıtay üyeliğine tayin edilmesi dolayısiyle Adalet Bakanı Osman Şevki Çiçekdağı ziyaret etmiş ve teşekkürlerini bildirmişti. Zira Melahat Ruacan dünyada Yargıtay üyeliğine tayin edilen ilk kadındı. Bu şerefin İnkılâpçı Türkiyede, bir kadın yargıca tevcih edilmesi kadın hukukçuları son derece heyecanlandırmıştı. Hadisenin akisleri memleket hudutlarım aşmış, dünyanın bar tarafına yayılmıştı. Dünyanın en çok okunan gazetelerinden biri elan New York Times, 88 Nisan 1954 tarihli nüshasında Ankara mahreçli haberiyle "48 yaşındaki Türk Yargıcı Melahat Ruacan'ın Yargıtay üyeliğine tayin edilen ilk kadın" olduğunu bildiriyor ve hukuk diplomasını aldığı 1929 yılından beri Türk adliyesine yapmış olduğu hizmetlerden sitayişkar bir dille bahsediyordu. Merkezi Amerikada bulunan Beynelmilel Kadın Hukukçular Birliği meslekdaşlarından birinin bu muvaffakiyeti ile yakından alakadar olmuştu. Melahat Ruacan bu tarihten sonra Kadın Hukukçular Birliğinin bütün toplantılarına davet adildi. Kadın hukukçular bu başarılı meslektaşlarına duydukları hayranlığı, onu başkan vekilliğine seçmekle ifade ettiler. Melahat Ruacan, birliğin 25 nisan 1956 da Havana'da toplanan bu seneki kongresine Yargı taydaki işlerinin çokluğu dolayısiyle katılamamıştı, Hukuk Fakültesini birincilikle bitirdiği 1929 yılından beri adalet tevzi etme mesleğine bağlılığı ve bu işteki başarısı Melahat Ruacana bir çok şeref ve iftihar vesilesi temin etmişti. Memleket dışında olduğu kadar memleket içinde de kendisine gösterilen teveccühün nişanelerine nail olmuştu. 4 Temmuz 1955 de Barolar Haysiyet Divanı asli üyeliğine seçilmesi buna bir misal sayılabilirdi.

Melahat Ruacan. geçen hafta 5434 sayılı kanunun değişen 89. maddesinin k fıkrasına göre *"görülen lüzum üzerine"* emekliye sevkedilmiş olduğunu, bildiren pusulayı aldığı zaman ister istemez. Adalet mesleğinde geçen 27 senesini hatırladı.

Erenköy Kıs Lisesini bitirdiği zaman İstanbul Edebiyat fakültesinin felsefe bölümüne yazılmıştı. Bir sene sonra Ankara Hukuk Fakültesine nakletti 1928 da bu fakülteyi birincilikle bitirdi. O tarihte henüz hakimlik kadınların kabul edildiği bir meslek değildi Devlet Şûrası mülazımlığına intisap etti. 1932 de Nezahat Göreli'nin yargıçlığa tayininden sonra. Adalet Bakanlığına müracaat ederek Türkiyenin ilk kadın yargıçlarından biri oldu. Uzun zaman Ankarada aza muavinliği analık, ağır ceza azalığı yaptı. Nihayet Ankara 2. Sulh Ceza Yargıçlığına tayla edildi. Bu vazifede uzun zaman kaldı. 24 Mart 1954 te Yargıtay üyeliğine seçildiği zaman Ankara 3. Asliye Hukuk Yargıcı bulunuyordu.

Bir hukukçuyla - Avukat Asım Ruacan - evli bulunan Melahat Ruacan, âdil bir yargıç olduğa kadar müşfik bir anne ve iyi bir ev hadımdır da.. Dairesindeki yorucu mesaisinden sonra galip ev işleriyle uğraşmak, sofrayı hazırlamak, oğluyla meşgul olmak onun istirahatıdır. Çok zaman yemeklerden sonra evindeki kütüphaneye çekilir, orada mesleğiyle ilgili araştırmalarına devam eder. Okumak, Melâhat Ruacan'ın en başta gelen meşgalesi ve zevkidir. Kütüphanesini dolduran eserler arasında maddi ve manevi değer taşıyanlar çoktur. Emekliliğe sevk kararında imzası bulunan Adalet Bakam Prof. Hüseyin Avni Göktürk'ün, Ankara Hukuk Fakültesinde hoca bulunduğu sırada neşrettiği ve çok sitayişkâr ibarelerle dom bir ithafla kendisine verdiği bir hitabı Melahat Ruacan, enteresan bir hatıra olarak muhafaza etmektedir. Şüphesiz Melâhat Ruacanın meslek hayatına alt hatıraları bundan ibaret değildir. Kendisinin Yargıtay üyeliğine tayinini haber veren 25 mart 19S4 tarihli Zafer gazetesini de kütüphanesinde saklamaktadır. Bu tayla seçimlerin arifesine rastladığı için, Zafer'in haberinde "bir kadın hakimimizin Temyiz azalığına tayla edilişi de Demokrat Parti iktidarının kadın haklarına vermiş olduğu ehemmiyetin bir delili olarak telâkki edilmektedir" diye bahsedilmiş olmasını bugün bile tebessümle hatırlar.

Siyasi hayatta kadınlara erkeklerle müsavi hak tanınmasından sonra iş hayatında ve umumi hizmetlerde kadınların çalıştıkları mevkilerde liyakatlarını göstermek suretiyle en yüksek derecelere yükselmelerini önliyebilecek hangi mani vardır? Üniversitede profesörlüğe. Mecliste milletvekilliğine yükselen Türk kadınının adalet kademelerinde Yargıtay üyeliğine hatta başkanlığına, siyasette bakanlığa yükselmesi Atatürk inkılâplarının tabii bir neticesi olmaktan başka mana taşıyabilir mi ? Melâhat Ruacan, Türk kadınının Milli Mücadele yıllarında erkeğinin yanında yer alması ve efsandeşecek kadar başarı göstermesi misalini, bir çok hemcinsi ile beraber bugünkü sosyal hayatta tatbik etmekte olduğuna inanmaktadır. Cinsiyet rekabetinden ziyade lüzumsuz bir muhafazakarlık yüzünden kadınların lâyık oldukları mevkilere yükselememeleri mesleklerindeki erkek arkadaşları kadar, basan da daha fazla bilgili ve görgülü oldukları kaide kanunların verdiği imkânlara rağmen - haklarım elde e*' dememeleri, Atatürk lakılâplarının prensipleriyle bağdaşamazdı. Melahat Ruacan mesleğindeki liyakatiyle Yargıtay üyeliğine yükselirken, hem kadın haltlarım tahdit eden bir çemberi kırdığına, hem de inkılâplarımıza yeni bir zafer kazandırdığına inanıyordu. Henüz çalışabilecek vasiyetteyken varifeden ayrılmak, şüphe yok ki onu tarifsiz derecede üzmüştü. Ama Türk kadın yargıçlarına, mesleklerinde en yüksek derecelere ulaşmak yolunu açmış olmak şerefi ve 27 senelik meslek hayatından geride utanılacak en ufak bir hatıra bırakmamış olmak mazhariyeti bu üzüntüyü tesirsiz kılmaktadır.

Diğer taraftan adalet tevzi etmek gibi şerefli olduğu kadar setin bir meslekte, tıpkı erkek arkadaşları gibi, çalışma vs bilgisini, iyi ahlâkım tasdik ettirerek en yüksek kademelere kadar çıkmasının diğer kadın meslekdaşlarını teşvik etme bakımından ne kadar faydalı bir örnek teşkil edeceğini bilmek ona ancak vazifelerini tamamiyle başarabilen mutta insanların iç huzuruna vermektedir. . Esasen Melâhat Rnacan Yargıtaydaki vazifesini ifa ederken sadece kendisini yetiştiren memlekete olan borcunu ödemekten başka bir maksad gütmüyordu. Emekliye ayrılması, onu bu borcu başka yollardan ödemenin İmkânlarını araştırmaya sevkedecekti. Büyük inkılâpları yüz akı ile başarmış olan bir memlekette iyi bir vatandaşın, bilhassa kadınların, yapabileceği çok iş vardı.

Melâhat Ruacan emekliliğe sevkedildikten sonra köşesine çekilip otarmak niyetinde değildir. Hukuk sahasındaki bilgisinden vatandaşlarım mahrum bırakmayı da arsa etmemektedir. Be sebeple eski Yargıtay üyesinin yakında avukatlığa başlaması beklenilebilir. 27 senelik yargıçlık mazisi, yeni mesleğinde kendisi için en iyi referans, müşterileri için de en sağlam teminat olacaktır.

de çıkan bu beyanat üzerine savcılık. B.M.M. nin meşruiyeti hakkında şüphe uyandıracak bir ifade kullandığı iddiasiyle Gülek hakkında Eminönü 1. Sulh Ceza Mahkemesinden bir tevkif kararı almış ve Gülek Sinopta tevkif edilerek otomobille İstanbula getirilmişti. Tevkif kararına vaki itiraz üzerine 7. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından Gülek'in tahliyesi kararlaştırılmıştı. O zamandan beri İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesinde devam eden dâva perşembe günü Kasım Gülek'in bir sene hapsi, dört ay Bursada emniyeti umumiye nezaretinde tutulması ve 36 lira 75 kuruş mahkeme masrafı ödemesi kararıyle neticelenmişti. Karar ekseriyetle alınmıştı. Kasım Gülek kararı ellerini önünde kavuşturup başım hafifçe öne eğerek ve soğukkanlı bir şekilde dinlemişti. Kararın okunmasını müteakiben de hakimleri selâmlıyarak salonu terketmişti. O gün kararın tefhim edileceğini haber alan halk, koridorları ve Adliye binasının önünü doldurmuştu. Gülek Adliye binasından güçlükle çıkmış ve derhal omuzlar üzerine alınmıştı.

C.H.P. Genel Sekreteri cumartesi akşamı Ankaraya müteveccihen İstanbuldan ayrılırken de aynı tezahürata muhatap olmuştu. Haydarpaşa Garını dolduran binlerce İstanbullu Gülek'i vapurdan kompartmanına kadar omuzlarda taşımış ve tren hareket edene kadar sevgi tezahürlerinde bulunmuştu.

İşte Ankaralılar da, Gülek'i karşılama yansında İstanbullulardan aşağı kalmadıklarım göstermek istiyorlardı. Tren 8.35 de Ankarada olacaktı. Saat tam 8,30 da beraberinde Nüvit Yetkin olduğu halde istasyona gelen İsmet İnönü kalabalığın coşkun tezahüratiyle karşılandı. Bu sırada Gülek'i getiren trenin perona girmesi ve en sondaki vagonun pencerelerinin birinden Genel Sekreterin başının görünmesi bütün alâkayı o tarafa çekti. Bir anda altı oklu bayraklar ortaya çıktı ve halkın tezahüratı bir uğultu haline geldi. Kasım Gülek omuzlar üstüne alındı ve kalabalık, istasyon binasının dışına çıkarak Ulus meydanına doğru ilerlemeğe başladı. Sokakta otomobil ve otobüslerin üstüne çıkan kadınlı erkekli halk Güleki hararetle alkışlıyordu. Gülek tezahüratçılara elindeki çiçekleri sallıyarak mukabele ediyordu. Tam bu sırada Genel Sekreteri karşılamaya hazırlananların sade partililer ve meraklılardan ibaret olmadığı anlaşıldı. Polisler ve jandarmalar Stadyom önünde topluluğa dağılmasını ihtar ettiler. C.H.P. ileri gelenleri Gülek'in etrafını çeviren kalabalığı dağıtmak için gayret sarfediyorlardı.

Bir hatıra

Genel Sekreterin karşılanışı cidden çok gösterişli olmuştu. Çiçekler yağmur gibi yağıyor, sağdan soldan "Yaşa, hürriyet kahramanı!" gibi nidalar yükseliyordu. Ankaralılar bu kadar hararetli bir karşılama törenini senelerden beri görmemişlerdi. 1950 de milletvekili seçildiği zaman bir hakaret suçunun cezasını çekmekte bulunduğu hapishaneden tahliye edilerek Ankaraya gelen Mümtaz Faik Fenik'in karşılanması bile bu kadar parlak olmamıştı.

Stadyum önünde polislerin topluluğu dağıtma teşebbüsü sırasında bazı hadiseler de vuku bulmuştu. Bir kaç kişi stadyum içindeki Hazır Kuvvet Karakoluna götürülmüş, bu arada Malatya Milletvekili Dr. Tevfik Ünsalan da karakola gitmekten ancak hüviyet ibraz etmek sureliyle kurtulabilmişti. Polisin faaliyeti kalabalık dağıldıktan sonra da devam etti. Öğleyin C.H.P. Hisar Ocağının tanışma çayında hazır bulunanlardan 20-25 kişi Birinci Şube Müdürlüğüne celbedildi ve geç vakte kadar alıkonarak ifadeleri alındı. İçtimaatı Umumiye Kanununa muhalefet suçu ile adalete sevkedilen bu partililerden biri, polise hakaret sucundan tevkif edildi.

C.H.P. Meclisi

Bu sırada C.H.P. Meclisinin toplanması için yapılan hazırlıklar tamamlanmak üzere bulunuyordu. Bu toplantıda bilhassa son hadiseler karşısında parti teşkilâtının nasıl davranmasının lâzım geldiği tesbit edilecekti. Münakaşaların mihrakı bu olacaktı. Son Kurultayda Parti Meclisine seçilen bazı C.H.P. lilerin bu defa takındıkları hareketsiz tavırdan ayrılarak seslerini işittirecekleri tahmin ediliyordu. Muhalefet, vazifesini lâyıkiyle başarabilmek için, her şeyden evvel bu meselelere bir hal tarzı bulmak zorundaydı. Bu bakımdan Parti Meclisinin ittihaz edeceği karar, C.H.P. nin muhalefetteki başarısı veya başarısızlığıyla yakından ilgili olacaktı.

Tolunayın başına gelenler

Nitekim, salı günü Malatya Milletvekili Mehmet Zeki Tolunayın (C. H.P.) başına gelenler, muhalefet vazifesinin ifası için bazı tedbirlerin lüzumunu ispat için bir misal sayılabilirdi. Sıtkı Yırcalı, Hasan Polatkan ve Fatin Rüştü Zorlaya ait tahkikat dosyasını tetkik etmek için Adalet Komisyonu odasına giden Mehmet Zeki Tolunay bu imkânı bulamamış ve durumu Meclis Başkanına aksettirmeye giderken, koridorda Dr. Sarol ve bazı arkadaşlarının lisanen ve fiilen tecavüzlerine maruz kalmıştı. Hadise cidden üzücüydü. Nitekim. C.H.P. Grubu da Tolunayın başına gelenler üzerinde hassasiyetle durmuş ve hadisenin B.M.M. Başkanlığı nezdinde protesto edilmesini kararlaştırmıştır.

Mihenk Taşı

"Akis Gazetesi Yazı İşleri Müdürlüğüne

9 Haziran tarihli nüshanızdaki "Mihenk taşı" ünvanlı yazınızı okudum. Burada suç işleyen muhalefet mebuslarım mahkeme huzuruna şevke çalıştığımı duydum, buna mukabil iktidar partisi meb'usları hakkında bu şekilde kanaatler izhar etmemek suretiyle çift ölçü kullandığımı ileri sürüyorsunuz. Bu iddianız, hakikate ve mevcut dosyalar münderecatına uymamaktadır. Ben Mecliste, teşrii vazifeleriyle alâkası bulunmayan suçlarından dolayı bütün mebusların, parti farkı gözetilmeden Adalet huzuruna çıkarılması gerektiği tezini müdafaa ittim. 15 seneden beri de aynı demokratik prensibi yazılarımda savunmaktayım. Bu fikir, vatandaşların kanun önünde müsavi bulunduğu esasının tabii bir neticesidir. Durum, bu şekilde olduğu halde, beni prensiplerinden ayrılan ve hareketlerinde çift ölçü kullanan bir hukukçu olarak göstermenizi, üzüntü ile karşıladım ve bu tekzibi göndermek mecburiyetinde kaldım. Bu itibarla yukarıdaki cevabımın matbuat kanunları hükümleri dairesinde ve ilk çıkacak nüshanızda aynen yayınlanmasını saygı ile rica ederim.

İzmir Meb'usu
Mehmet Ali Sebük"

81 MART 956 T. Li "AKİS" MECMUASINA CEVABIM

Islahatçıların sözcüsü değilim. Rapor, benim de içinde bulunduğum bir heyetindir.

Partiye kışla zihniyetini seksen sayılı "AKİS" şöyle aşılamak istemiştir.

"Bu anda Cumhuriyet Halk Partisine lâzım olan Lozandaki murahhas değil Garp cephesindeki kumandandır. İsmet İnönünün o sıfatla hareket etmesi ve kuvvetlerini zafere götürmesi pek âlâ beklenebilir."

Kışla zihniyeti "AKİS" in bu ifadesinde mündemiçtir. Islahatçılar bu zihniyete karsıdırlar.

Yazdığınız "evet o meşhur Şükrü Sökmensüer" deki kasdinizi açıklarsanız millet huzurunda hesabım vermek bahtiyarlığına kavuşurum. Vazife mesuliyetini taşıdığım günlerin Vicdan huzuru içindeyim.

Hakkımda size bu telkinleri yapanlar, Halk Partisini çökertmek isteyen, kovulmaları gereken iki yüzlülerdir. Mecmuayı teahhüdünüz gibi şahsiyetten ve dedikodudan uzak tutmanızı candan dilerim.

Saygılarımla
Şükrü Sökmensüer

Kıbrıs

Tek ittifak mevzua

Bu haftanın başında pazartesi günü dünyadaki bütün parlamentoların başkanları altında "Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Refik Koraltan" imzasını taşıyan bir telgraf aldılar. Meclis hakikaten geçen haftanın ortasında yaptığı bir toplantıda Refik Koraltana bu telgrafın çekilmesi için ittifakla selâhiyet vermişti. Kararın lehine kalkan kollar arasında İsmet İnönünün, Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlunun ve Osman Bölükbaşının da kolları vardı. Mesele Kıbrısla alâkalıydı.

Toplantının başında bir D.P. milletvekili gündem dışı söz almış ve mühim bir hadiseye temas etmişti. Yunan milli meclisinin başkanı Rodopulos dünya parlamentolarına birer telgraf çekerek Kıbrıstaki Türk ekalliyetini "güruh" ve "ehemmiyetsiz bir ekalliyet" diye tavsif etmiş, bir takım iftiralarda bulunmuştu. İddia ettiğine göre bu "ehemmiyetsiz ekalliyet" adadaki Yunanlılara karşı tedhiş hareketlerine girişmişti ve bunlar İngilizlerin müsamahasiyle yapılıyordu. Türkiye Büyük Millet Meclisi hakiki vaziyeti dünya parlamentolarına bildirmeliydi ve Refik Koraltana bu vazife verilmeliydi. D. P. li milletvekili Dışişleri Bakanı Prof. Fuad Köprülüden izahatta bulunmasını da talep ediyordu. Hakikaten Dışişleri Bakam toplantıda kürsüye gelmiş ve Dışişleri Bakanlığınca hazırlanmış bir cevabı okumuştu. Cevapta hakiki vaziyet ifade olunuyor, tedhişin Türkler değil Yunanlılar tarafından yapıldığı belirtiliyordu. Fakat Prof. Köprülünün okuduğu metinde Türkiyenin Yunan dostluğuna hâlâ ne kadar ehemmiyet atfettiği de ortaya çıkıyordu. Dışişleri Bakam, Atatürk ve Venizelos tarafından kurulan Türk - Yunan dostluğunun yeniden kuvvetlenmesi temennisini izhar ediyor, dost devlet adamlarını intibaha çağırıyordu. Prof. Köprülünün konuşması muvafakat ve muhalefet milletvekilleri tarafından hararetle alkışlanmış, D.P. li milletvekilinin takriri de ittifakla kabul edilmişti. Bu yüzdendir ki Refik Koraltan telgrafının başında şöyle diyordu; "Reisi bulunduğum Türkiye Büyük Millet Meclisi 13 Haziran içtimaında tam bir ittifak ve heyecan içinde bana Yunan Milli Meclisi reisinin mesajını gönderdiği bütün parlamentolara Türkiyenin infialini ve hakikatleri telgrafla ifade etmek vazifesini tevdi eylemiştir."

Refik Koral tanın telgrafında hakikatler bir defa daha etraflı şekilde ve delilleriyle izah ediliyordu. Adadaki Türkler ne "güruh" idi, ne de "ehemmiyetsiz bir ekalliyet". Adanın 500 binden ibaret mecmuu nüfusu içinde takriben 370 bin rumca konuşan halka mukabil, 120 bin Türk aslından Kıbrıslı vardı. Tedhiş hareketleri Yunanlılardan geliyordu ve Yunanlıların bu iş için hususi teşkilâtları mevcuttu. E. O. K. A. adım taşıyan bu teşkilâtın marifetleri herkesin malumuydu. Bu, adadaki Yunanca konuşan halktan bazı kimselerle, Yunanistandan gizlice gelmiş subaylar, tethişçilik mütehassısları ve gönüllülerden müteşekkildi. Silâhlar Yunanistandan gönderiliyordu. Çeteciler bir müddetten beri mahallî hükümet emrinde çalışan Türk polisleri öldürmekle iktifa etmeyip Türk köylerini de basmaya başlamışlardı. Etrafa zulüm ve dehşet saçıyorlardı. Türkler ise daima kanuna riayetkar davranmışlar ve himayelerini mahallî İdareden beklemişlerdi. Rodopulosun mesajı bir.siyasi taktikten başka şey değildi ve Kibrisin Yunanistana ilhakı gibi haksız bir dâvayı haklı göstermek gayesini güdüyordu. Refik Koraltan mesajının sonunda, dünya parlamentolarını mesuliyetleriyle 'karşı karşıya bırakıyordu. Hakikaten Meclis başkanı şöyle diyordu:

B.M.M. Başkanı Refik Koraltan

Meclisin tam ittifakıyle hareket etti

"Zatı devletlerinden ve memleketinizin parlâmentosundan Türkiye Büyük Millet Meclisi namına,

1) Kibrisin durumunda yersiz ve haksız herhangi bir tahavvülün vukuu, yalnız Türkiye için değil, hür dünyanın sulh ve emniyeti bakımından da hayatî bir mahzur tevlit edeceğini gözden kaybetmemenizi,

2) Tezvirci ve tahrik edici propagandalara itibar eylememenizi,

3) Kıbrıs meselesinin, masumane bir "self-determination" meselesi olmayıp, hakikatte hukuki, siyasî, tarihî, stratejik ve sair bir çok sebeplerden dolayı asla tahakkukuna meydan verilmemesi lâzım gelen bir takım gayri meşru siyasî hesapların neticesi olduğunu ve sun'i bir şekilde ortaya atılıp kasden alevlendirildiğini teslim buyurmanızı,

4) Bütün bu sebeplere binaen, zatı devletlerinin veya memleketinizin parlamentosunun, en iyi niyetle olsa bile, sadece bir taraftan sadır olan vesikaları veya iddiaları nazarı itibara alarak, tezvirci ve tahrik edici propagandaların tesiri altında kalarak herhangi bir faaliyet göstermeleri takdirinde, bunun adalet ve nasafet dâvasına ve hakikatlerin tezahürüne hesapsız ve nereye kadar gidebileceği evvelinden kestirilemiyecek zararlar ika edeceğini düşünmenizi rica ile iktifa ediyorum."

Kesif propagandaya hazırlık -

Yunanistan kesif bir propagandaya hazırlanıyordu ve Rodopulosun mesajı bu kampanyanın içine dahildi. Atina hükümeti Kıbrıs meselesini bir defa daha Birleşmiş Milletlere getirmek niyetindeydi, Bunu da açık şekilde ifade etmişti. Yunanlılar bu sefer daha ümitli görünüyorlardı. Amerikalıların ve hattâ İngilizlerin geçen seneye, nazaran yumuşak davranacakları kanaatindeydiler. İngilterede İşçi Partisi muhalefetinin kendi görüşlerine yakın bir vaziyet alması hoşlarına gitmişti, Amerikada da seçimlerin arifesinde bulunulduğundan oradaki Yunanlı Amerikalıların nüfuzuna güveniyorlardı. Fakat unuttukları, İngilteredeki Muhafazakâr hükümetin ve Türkiyenin azimlerinden bir şey kaybetmemiş olduğuydu. Bu bakımdan Refik Koraltanın dünya parlamentolarına mesajı yerinde bir hareketti. Fakat şimdi, daha aktif bir hareket tarzı tutmamızın ve bizim de propaganda faaliyetimizi genişletmemizin zamanıydı. Bilhassa Amerika umumi efkârını kendi tarafımıza celbetmenin imkânlarını aramamız lâzımdı. Zira gerek. Amerika ve gerekse İngiltere hükümetleri bir tek kuvvetin tesiri altındaydılar: umumi efkâr. Türkiyenin davasında haklı çıkması, ancak bu dâvanın o umumi efkâra benimsetilmesiyle kabil olacaktı.

YELDEĞİRMENLERİNE SALDIRIYO

Bir yalan havadis nümunesi ister misiniz? Hem de öyle bir yalan havadis ki, kasdı mahsusla kaleme alındığı aşikar olsun ve âmmeyi heyecana verici vasfı daha ilk okunduğunda meydana çıksın.. Üstelik halkın husumetini bir şahsın üzerine tevcih etmek gayreti de esirgenmemiş bulunsun: O halde Ankarada çıkan Zafer gazetesinin 15 haziran tarihli nüshasını açınız ve Zühtü Velibeşe imzasını taşıyan yazının bilhassa son paragrafını okuyunuz. "Zühtü Velibeşe", D.P. nin iktidara geçmesinden sonra bir "basın mütehassısı" olarak ismi vatan sathına duyurulmuş olan Zühtü Hilmi Velibeşedir. Zühtü Hilmi Velibeşe bir muayyen "basın hürriyeti anlayışı" na sahip olduğunu hiç bir zaman saklamamış, bu hürriyeti en sıkı ölçüler altına almaya büyük gayret sarfetmiş, basının suiistimallerinden dert yanmıştır. Nitekim bahis mevzuu yazısında son tadilatın dahi gazeteleri yola getirmek için gayrı kâfi olduğunu belirtmekte, Türk basım hakkındaki fikirlerim - ki bu fikirler halen D.P. de moda halindedir - şöyle anlatmaktadır:

1950 inkılâbından sonra basın âleminde tuhaf bir psikoz belirmişti: Sanki inkılâp kendi eserleriymiş, istedikleri rejimi devirir istediklerini yerine korlarmış; Hâkimiyet Halk Partisi Şefinin elinden ancak dört beş gazete sahibi arasında "Garameten" taksim edilmek için alınmış! Değil hükümetten, herhangi bir vatandaştan basın hakkında medih ve senadan gayri bir söz söylenmesi maazallah dinden imandan çıkmak, kâfir olmaktı!

..... 1951 ara seçimlerinde, bu basın kabadayılarının şişirme hüviyeti yalnız kendilerini aldattığı, umumi efkâr ile temasları bulunmadığı görüldükten sonra, basın arkadaşlarının dikkatini çekmek istedim. Bugün muhalefet alemdarlığına terfi eden sözde bağımsız bir gazetede yazdığım çok müeddeb, objektif bir makale ile nüfuz ve itibar sahibi olmak istiyen bir basının iptida kendine hâkim olması icabedeceğini, basın hürriyetinin kötüye kullanılmasından doğacak mahzurları ve tehlikeleri sayarak bundan sakınılmasını telkine çalıştım. Bu yazı üzerine umumî bir kampanya açıldı. Benim üstümden Hükümeti korkutmak gayesiyle en bayağı, en âdi küfürlerle taarruza geçildi...

Fakat tılsım da bozulmuştu. Gazeteler baklanda tenkid, hattâ muaheze yapılabileceği anlaşılmıştı. Ondan sonra zaman zaman "Şu basın düşmanı Velibeşe" hakkında sağdan soldan tarizler eksik olmazdı. Tabii bunlar her yazarın ahlâk, karakter ve terbiye seviyesine göre değişiyordu.

Aradan hayli zaman geçti. Gazeteler, 1951 Eylülündeki yazımda gösterdiğim âzami suiistimal ile tehlikeli durumun en son haddine kendilerini attılar. 1951 ara seçimlerini değil 1954 seçimlerini bile anlamadılar. Basiret ve itidal ile düşünenlerin sesini boğmaya çalıştılar. Vatanın selâmetini temin ile mükellef on devlet otoritelerinin ise el koymaları bir zaruret haline geldi. Hiçbir devlet kendi aleyhine ağyarın müdahalesine cevaz veren, hayati menfaatlerimizi harice karşı baltalamaya çalışan faaliyetlere seyirci kalamazdı.

İşte bu zat, aynı yazısının sonunda kendisinin basın hürriyeti anlayışının bir nümunesini vermekte ve isnatta bulunarak meşhur Associated Press Ajansına çatmaktadır. Dünyanın eh büyük ajansının, kendisine Zühtü Hilmi Velibese Zafer gazetesinde hücum ediyor diye tarifsiz üzüntüler içine düşmesi elbette ki bahis mevzuu değildir ama, hadise mahiyeti itibariyle ibret vericidir. D.P. nin basın mütehassısına göre Associated Press Türkiyeye ait bütün bilgilerim, haber ve havadislerini senelerdir yalnız iktidar aleyhtarı çevrelerden alır. Ajansın Türkiye muhabiri hakikati aramak zahmetinden kaçınmayı şiar edinmiştir. İşte bu muhabir Romadaki meslekdaşı veya amirine bir telgraf çekerek yeni kanundan sonra Türkiyede artık basın hürriyeti kalmadığım ve buradaki vazifesine devamda mâna olmadığım bildirmiştir. Komadaki' meslekdaş veya âmir ise buradaki muhabiri vazifesinde kalmaya teşvik etmiştir. Fakat bu adam, telkin ile olacak, - bu Velibeşenin ifadesidir -, öyle bir elvele yaratmıştır ki Türk basın kanunu Amerikan Dışişleri Bakanının basın toplantısına kadar bahis mevzuu edilmiştir. Türk umumi efkârının bunları bilmesi lâzımdır!

Halbuki AKİS'in "hakikatleri aramak zahmetine katlanarak" yaptığı ufacık bir tahkikat göstermiştir ki yukardaki iddialar tamamiyle hayal mahsulüdür. Ne İstanbuldaki muhabirin öyle bir müracaatı vardır ve ne de tabii Romadaki muhabir her hangi bir cevap vermiştir. O halde Zühtü Hilmi Velibeşenin "Türk umumi efkârının bunları bilmesi lâzımdır!" diye bir yabancının üzerine âmmenin husumetini celbetmeye ne hakkı vardır ve bu hareketi, millî menfaatlerimize uygun mudur, lütfen söyler misiniz? Yalan havadislerin işte böylesi mahzurlu ve tehlikelidir. İşte bunlar dikkatle takip edilmeli ve önlenmelidir. Kasdı mahsusun bundan güzel örneği olur mu? Suizannı davet edecek, mesleki itibarı sarsacak neşriyat bu değil midir? Bir yabancı ajansın yabancı muhabirini hilafı hakikat isnatlar altında bırakarak bize düşman etmenin ve iktidar ileri gelenlerine de onu düşman gibi göstermenin faydası var mıdır bay Zühtü Hilmi Velibeşe?

Fâkat son zamanlarda Zafer gazetesinden papara yiyen, sadece Associated Press değildir. Dünyanın bu en büyük ve kudretli ajansının yanında, Amerikanın en nüfuzlu gazetesi New-York Times da ağzının pyaını almıştır. İktidar organının sert kalemleri, şimdi her halde, New-York Times'a hakkettiği dersi vermiş olmanın gönül huzuru içindedirler. Ne var ki o mevzuda yazılanlar da tamamiyle yalan bir takım havadislere dayanmaktadır.

Zafer'in hiddeti nedir? Zafer'in hiddeti New-York Times'ın basın kanunlarımızda yapılan son tadilât bahsinde bu gazete başyazarlariyle aynı düşüncelere sahip olmamasıdır. Bu, bir hücum sebebi olabilir mi? Yazının başlığı şudur: "New-York Times menfi telkin ve çirkin isnadlar peşinde". Zafer'e göre New York Times Türkiyenin Amerikadaki kâhyasıdır. Bu gazete bizim dahili işlerimiz hakkında mütalaa serdini kendisine hak sanmaktadır. Türkiyedeki muhabiri C.H.P. Genel Sekreterinin maiyetinde seyahat eder. Buna mukabil iktidarda bulunan partinin düşünce ve kanaatlerine, görüşlerine, kararlarına, onların mucip sebeplerine kıymet atfetmeyi aklından geçirmez. Zafer'e göre bu New-York Times'ın son marifeti şudur:

Bu yazıların sonuncusu Basın Kanunu münasebetiyle gazetesine gönderdiği bir yazıdır. Burada basın Kanununun tâdili hadisesi tamamen muhalefet partilerinin ve onlara mensup gazetelerin görüşlerine uygun bir şekilde ele alınıyor ve bu kanunun Türk hükümetinin prestijini pek büyük bir tehlikeye sokmuş olduğu bildiriliyor. Kanun öylesine takdim olunuyor ki, sanki Türkiye Büyük Millet Meclisi milletçe uğrunda döğüşülen ana prensiplerin hepsinden feragat etmiş, yalnız ve yalnız Başvekil Adnan Menderesin mutlak hakimiyetini sağlamak endişesiyle **bir kanun** çıkarmış... Bu kanunu çıkaranlar sanki vicdanlarının sesini boğmuşlar, sanki hürriyet ve demokrasi ideallerinden tamamiyle ayrılarak tek şahıs ve tek parti hâkimiyetini kurmaktan başka bir şey düşünmez olmuşlar.

Yeni Basın Kanununun çıkarılma sebeplerini böyle bir izaha bağlamanın fikir' namusuyla bağdaşabilmesine imkan mı vardır?; New-York Times'ın muhabiri "iki sayfalık makalesini birbiri peşine yuvarladığı viskilerin humarı içinde yazdıktan sonra" işini bitirmektedir. Halbuki... Evet, halbuki... İşte bundan sonra Zafer, basın kanununun kendisine göre mucip sebeplerini zikretmektedir.

Zaten Zafer'e göre New-York Times Türkiyeye "dürüst ve karakter sahibi" muhabirler göndermelidir. Gönderdiği muhabirlerin seciye ve karakterleri ise tamamen ma-

GÖRÜNMEKTEN SAKINALIM.

lûmdur. Bunlar haberlerini D.P. iktidarının aleyhinde bir hava içinde vermektedirler. Son hadise bunun delilidir.

Zafer'in yanıldığı nokta şurasıdır: New-York Times'in muhabiri basın kanunlarında tadilât yapıldığı sırada Türkiyede bulunmuyordu. Gazetede o mevzu ile ilgili haberler Associated Press'in bültenlerinden alınmıştır, bizim iktidar organını kızdıran tefsirler ise başmakale kısmında çıkmıştır ve Amerikada yazılmıştır. O halde, bir zavallı muhabiri daha haşlamakta - hem de gene yanlış havadis üzerine muhakeme yürüterek - ne fayda vardır? Hele bu gazetenin Türkiyeye gelmiş bütün muhabirlerini dürüstlükten ve karakterden mahrummuş gibi göstermenin manasım anlamanın imkâm yoktur. Batının bütün memleketlerinde yabancı gazeteciler - Hele New-York Times gibi nüfuzlu gazetelerin muhabirleri - el üstünde tutulur. Resmi makamlar, devlet adamları onlardan iltifatlarını esirgemezler. New-York Times Türkiyenin Amerikadaki kahyası mıymış? Bundan daha komik bir düşünce bulunabilir mi ? İçinde yaşadığımız dünyada herkes herkesin kâhyasıdır. Biz, icap ettiğinde Mısırın veya Suriyenin, Fransanın veya İngilterenin, Rusyanın veya Amerikanın dahili işleri hakkında mütalâa serdetmiyor muyuz? Haberleşme hürriyetinin ila neticesi bundan başka bir şey değildir. New York Times yazacaktır. Time da yazacaktır, London Times da, Observer de, Economist de... Bunları tabii görmek lâzımdır. Yaptıklarımızı beğenirlerse beğenirler, beğenmezlerse, kendi bilecekleri iştir. Cevap vermek istiyorsak kızmadan, hakaret etmeden, ahlâksızlıkla, karaktersizlikle itham etmeden cevap verir yaptıklarımızın mucip sebeplerini anlatır, izah ederiz. O kadar!

Kaldı ki Zaferin, basın kanununun tadilinin mucip sebebi diye gösterdiği hadiseler de bir Amerikalı gazeteciyi güldürecek derecede gayrı ciddidir. Zafer, büyük bir saflıkla soruyor: "Amerikan gazetecisi kendi devlet reisinin harimini, Beyaz Sarayın mahremiyetini ihlal hakkım kendisinde görür ve devlet reisinin ikametgâhını, basılmaya hazırlanan bir eroin fabrikası gibi gözetlemeye vazifeli olduğuna inanır mı?" Bir Amerikalı gazetecinin bu suale vereceği cevap "elbette" den başka bir şey değildir. Amerikada Beyaz Sarayın mahremiyetinden bahsedenin aklından şüphe ederler. Bütün masrafları devlet kasasından ödenen Beyaz Sarayın mahremiyeti mi olur? Başkan Eisenhower'in hususi hayatı olmadığını herkes bilmektedir. Amerika Cumhurbaşkanları gazete fotografçılarının objektifi önünde yaşarlar. İnanmayanlar mesela Time mecmuasının son sayısına bakabilirler. Oradan öğreneceklerdir ki hastalığını müteakip Amerika Cumhurbaşkanı evvelâ gazetecileri kabul etmiş, onlara poz vermiştir.. Mecmuada Eisenhower'in ne içip, ne yediğini okumak dahi kabildir ve bu malumat Beyaz Sarayın hususî basın sekreteri tarafından resmen verilmiştir. Başkan Eisenhower ses ve perde sanatkarlarını bir tek defa gazete fotoğrafçılarını davet etmeksizin çağırmamıştır. Torunlarının devlet başkanına gönderdikleri kartlar dahi belki Eisenhower görmeden gazetecilere gösterilir. Usul bu olan bir memleketin gazetecisine "gazeteciler Devlet reisinin ikametgâhı etrafında dolaşıyor, orada tertiplenen eğlencelerin tafsilâtını yasıyorlar diye basın kanunlarını tadil ettik" demenin mânası var mıdır? Demokrasilerde devlet adamları sırca köşk içinde yaşarlar ve bütün mahremiyetleriyle halkın huzurundadırlar. Hem 1950 de D.P. de aynı şekilde düşünmüyor muydu? Basına, bugün geri alınan haklar verilirken Sıtkı Yırcalı D. P. adına Meclis kürsüsünden "gazeteci isterse bizi yatak odamıza kadar takip edebilir" demiyor muydu? Simdi Zafer "New-York Times altı seneden beri basının Türkiyede basın hürriyetini ne derecelere kadar suiistimal etmiş olduğunu görmüyor mu?" diye sormaktadır. Halbuki gazeteci, yatak odasına hiç bir zaman girmemiştir. i

Zafer'in diğer mucip sebepleri de bundan daha ciddi değildir. Hele bunların yabancı muhabirler hakkında çok ağır ve hakaret dolu ithamlarla süslenerek ifadesi bir iktidar organına yakışır neşriyat sayılamaz. Zafer, evvelden beri dünyanın büyük basın müesseselerine tecavüzü âdet haline getirmiştir. London Times'dan New-York Times'a, B.B.C. den Associated Presse, Economist'den Time'a hemen her organ Zafer'den papara yemiştir. New-York Times Ulus'un eşidir, Time Akis'in mübeşşiridir, London Times bir nevi Cumhuriyet'tir ve onları idare edenler helâlinden D. P. iktidarına düşmandırlar, hepsi bizim muhalefet tarafından idare olunurlar. Bu görüşü ciddi bir görüş olarak kabul mümkün müdür? Hattâ bu görüşü bir nevi megalomani saymamak kabil midir? Zaferin zaman zaman şikâyet ettiği gazeteler, ajanslar, radyolar D.P. iktidarının çok lehinde sayılacak yazılar da yazmamışlar mıdır? Bunları bulmak için bizzat Zafer'in koleksiyonlarım karıştırmak yeter de artar bile. Methettiği zaman iyi, zemmettiğinde hain, karaktersiz, maksadı mahsuslu! Böyle şey, izana sığar mı ? Eğer bu gazeteler taraf tutsalardı, suiniyetle haber tahrif etselerdi, yalan yazsalardı malik bulundukları şöhretin yüzde birini yapamazlardı. Doğru yazdıkları, iyi haber aldıkları, salim muhakeme yürüttükleri içindir ki dünya çapında nesir organları haline gelmişlerdir ve büyük tesir sahibi olmuşlardır. Bizim Zafer'in tutup da onlara çatması, biraz tavşanın dağa küsmesine benzemiyor mu?

Ama Zafer'de Zühtü Velibeşe imzalı ve imzasız çıkan yazılar bizim gözümüzü hakikaten açmalıdır. Zühtü Velibeşenin dediği gibi Türk umumi efkârı basın kanunlarındaki yeni tadilâtın bütün batı âleminde çok namüsait akisler yaptığını, aleyhimizde son derece sert tenkidlere yol açtığını bilmelidir. Bunları haklı görmek lazımdır, zira basın hürriyetinin batı dünyasında bir tek mânası vardır ve bizim kanunumuz işte onu zedelemektedir. Zafer'in dediği gibi "Türkiyede hürriyeti matbuat tamdır" diye yüz bin kere bağırsak, aklı başında yüz kişiyi inandıramayız. Getirilen tadilâtın basın hürriyetini kısdığını bizzat D.P. li hatipler belirtmişlerdir. Dünya umumi efkârının önünde hükümetin haklı çıkabilmesi için Başbakan Adnan Menderes tarafından Mecliste yapılan bir vaadin süratle gerçekleşmesi lazımdır. Menderes basın kanunundaki tadilât müzakere edilirken elinde, 6334 sayılı kanunun kabulünden bu yana gazetelerimiz tarafından yazılan, haklarında takibata girişilen, fakat kanunun kifayetsizliği yüzünden cezalandırılamıyan örnekler bulunduğunu belirtmiş ve demişti ki:

"— Bunları tercüme ettirip, neşredeceğiz; sonra da bizi tenkid edenlere kendi memleketlerinde böyle yazılar yazılıp yazılmadığım soracağız."

İşte, yapılacak olan budur. Zaferdin Associated Press'in veya New-York Times'ın buradaki muhabirlerine bir takım fiiller isnad edip onları suçlandırması ancak aleyhimizdeki havayı ağırlaştırır. Dünyada tek basına yaşamadığımız ve bir bloka dahil olduğumuz unutulmamalıdır. Omuz silkip geçemeyiz; bu, millî menfaatlerimize aykırıdır. Yapacağımız şey, madem ki Başbakanın elinde böyle örnekler vardır, bir broşür çıkarıp basın hürriyetini niçin kısmak zorunda kaldığımızı dünyaya ilândan ibarettir. O zaman görülecektir, eğer Türk basım hakikaten hürriyetini suiistimal ettiyse, başta New-York Times "evet, Türk hükümeti haklıymış" demeği herkes gibi zevkli bir vazife bilecektir.

Hem doğrusu istenilirse Türk basınının 6334 sayılı kanunun meriyete girmesinden bu yana cezalandırılamıyan ne gibi suçlar işlediğini öğrenmek, bizim için de son derece faydalıdır. Bunları gördüğümüz gün, basın kanunlarındaki tadilâtın en hararetli müdafii Zafer değil, AKİS olacaktır.

DÜNYADA OLUP BİTENLER

A. B. D.

Stevenson
Favori

Seçim hazırlığı

Amerikan efkârı umumiyesi kendini gittikçe artan bir hızla yaklaşan seçimlerin cezbesine kaptırmaktadır. Bu seneki seçimlerde halkı en fazla meraka sürükliyen meselelerden biri de Eisenhower'in sıhhatidir. Bilindiği gibi bundan bir müddet evvel ağır bir kalb krizi geçiren ve ancak devamlı bir ihtimamla tedavi edilerek iyileşen Başkan, prensip itibariyle adaylığı kabul ettiğini, fakat ileride, sıhhi durumunda bir değişiklik halinde bu kararım tekrar gözden geçireceğini ilân etmişti. Ike'nin iyileşmesi Cumhuriyetçileri çok memnun bırakmıştı. Zira bu suretle halk tarafından çok sevilen başkanın toplıyacağı reylerle 4 sene daha iktidarı tekrar ellerinde tutacaklarım umuyorlardı. Parti liderleri tam propagandalarının eh faal devresine girdikleri sırada Eisenhower'in yeniden rahatsızlandığı haberi bomba gibi patladı. Başkanın rahatsızlığı, yalnız Amerikada heyecan yaratmakla kalmadı. Komünist Blok memleketlerinin gazeteleri bile bu haberi büyük başlıklarla verdiler. Bütün dünya Ike'nin sıhhatiyle ilgiliydi. Herkes ilk önce eski hastalığın nüksettiğini sanmıştı. Fakat kaldırıldığı Walter Reed hastahanesinin bülteninde meselenin basit bir bağırsak iltihabı olduğu açıklandı. Ike'nin gayet sağlam olduğu bildiriliyordu. Mesele uf ak bir ameliyat icap ettiriyordu. Başkan kısa bir müddet sonra ayağa kalkabilecekti. Bu haberler Cumhuriyetçi liderlerin yüreklerine su serpmişti. Artık prpagandalarına devası edebilirlerdi. Fakat mesele pek o kadar da basit değildi. Eisenhower istediği anda adaylığım geri alacağını açıkça ifade etmişti. Simdi bahsetmiş olduğu değişik durum meydana gelmiş ve bu suretle verdiği eski sözün hükmü kalmamıştı. Ike yemden karar vermek zorundaydı. Namuslu ve metodik bir adam olan Eisenhower bu kararı verirken doktorların raporlarından, propagandacıların kandırıcı sözlerinden çok, kendi mantık ve hislerine uyacaktır. Bu yeni hastalıktan sonra kapasitesini ölçecek, çalışma kabiliyetini tartacak ve sonunda müsbet veya menfi bir karara varacaktır. Gayet Utla olan Eisenhower'in kati kararını öğrene-

Harriman
Yeni rakip

bilmek için, kanaatimizce, daha en aşağı bir ay beklemek icap edecektir.

Bu müddet zarfında en fasla iş görecek olanlar hiç şüphesiz ki, demokratlardır. Demokrat propagandacılar bu son hastalıktan sonra Başkanın sıhhatiyle büsbütün meşgul olmaya başlamışlardır. Halkı, bir kimse, ne kadar iyi niyetli ve kabiliyetli olursa olsun ancak sıhhatinin müsaade ettiği kadar çalışabileceğine iknaya gayret etmektedirler. Ike'nin hastalığı Demokrat Parti saflarında yeni ümit kapılarının açılmasına, yeni hayallerin kurulmasına yol açmıştır.

Bu arada Demokrat Parti Başkanlığa halâ iki aday göstermektedir. Bunlardan biri Stevenson, diğeri ise Harimann'dır. Bundan bir müddet evvel Stevenson'a takip olarak Kefauver gösterilmekteydi. Kefauver bir aralık Stevenson'a bir üstünlük sağlar gibi olmuştu. Fakat Florida ve Kaliforniya'da yapılan deneme seçimlerinde 1952 deki aday Kefauver'i âdeta ezmişti. Bunun üzerine parti saflarında Stevenson'u tutmayanlar ona rakip olarak Harriman'ı ortaya çıkardılar. Fakat Stevenson Harriman'ı da mağlûp edeceğe benzemektedir.

Eisenhower'in adaylığı reddetmesi halinde demokratlar seçimleri rahatça kazanabilirler. Zira cumhuriyetçiler bütün hesaplarım Eisenhowere dayandırdıklarından başka bir aday bulma yoluna gitmemişlerdir. Son dakikada seçilecek bir adayı da Stevenson açık farkla mağlûp edebilecek kabiliyettedir. Adaylığı kabul ettiği takdirde, Eisenhower'in kazanma şansı gene de Stevenson'unkinden fazladır. Zira demokratlar ne derlerse desinler Amerika halkı Eisenhower'in kendisim aldatmıyacağına inanmaktadırlar. Halk, eğer bir mahzur mevcut olduğu takdirde ilk önce bizzat Eisenhower'in adaylıktan feragat edeceğine kanidir. Kısacası Amerikan seçimlerinin neticesi Eisenhower'in verdiği karardan sonra hemen hemen belli olacaktır.

Almanya

Birleşme meselesi

Saar meselesinde Fransayla bir anlaşmaya vardıktan hemen sonra Amerikaya giden **Alman** Başbakanı Adenauer, geçen cuma da yurduna **avdet etmiştir.**

Kefauver
Kaybetti

C. Adenauer
"İhtiyar tilki"

Başbakan Adenauer'in bu seyahati bilhassa Rusyaya kargı takip edilecek politika hususunda başarılı geçmiş ve Rus siyasetinin yeni gelişmelerinin tefsirinde Dulles'le aralarında tam bir görüş birliği olduğunu ortaya koymuştur.

Adenauer'in dahildeki müşkül dunumu dış siyasetin son haftalardaki gelişmesi üzerine biraz düzelmiş gibidir. Bilindiği gibi birçok Alman par tileri Adenauer'i Ruslara karşı çok setr bir politika takip etmek ve bu suretle Almanyanın birleşmesine mâni olmakla itham ediyorlardı. Halbuki son hadiseler Adenauer'in şimdiye kadar takip edegelmiş olduğu siyasetin ne kadar isabetli olduğunu göstermiştir.

Saar meselesi yüzünden iki hafta evvel Luxembourg'da karşılaşan Alman ve Fransız Başbakanlarının müzakereleri yalnız Saar meselesine münhasır kalmamış, iki hükümet başkanı dünya meselelerinden söz açmışlardı. Bu arada Guy Mollet, Adenauer'e Rusya seyahatinin intibalarını anlatmıştı. Mollet'nin naklettiğine göre Kruçef, Almanyanın birleştirilmesi hakkında "Komünist idare altındaki 17 milyonluk Alman Cumhuriyetini bitaraflaşmış dahi olsa 70 milyonluk bir Alman Devletine tercih ederim" demişti. Bu sözler Adenauerin bir zaferi sayılabilirdi. Zira Stalin'in yıkılmasından sonra dahi Adenauer defalarca yarıl diktatörlerin Almanyanın birleşmesine asla razı olmayacaklarını söylemişti. Bu gün Kruçef bu hakikati tayid etmiş bulunmaktadır. Kruçef'in bu sözleri, Almanyanın Fransa ile olan ihtilafını hal etmesi ve nihayet Amerika seyahatinden elde ettiği neticeler, Avrupanın bu "ihtiyar tilki" sinin iç politikadaki durumunu sağlamlaştırmıştır.

Adenauer, Amerikayı ziyareti esnasında, geçirdiği rahatsızlık dolayısiyle hastahanede bulunan Eisenhower ile karşılaşamamış ve müzakerelerini Dulles'le devam ettirmiştir. Bu yüzden görüşmeler daha müsait bir hava içinde cereyan etmiştir. Rusyanın gayeleri ve takip edilecek siyaset hakkında bu iki devlet adamı arasında bir görüş birliği şayanı dikkattir. Dulles da tıpkı Adenauer gibi Rusyada esas itibariyle bir değişiklik olmadığına, şahsi diktatörlüğün kollektif bir diktatörlüğe inkilâb ettiğine ve şimdi her zamankinden daha dikkatli davranmanın lâzım geldiğine inanmaktadır. Zira Rusların güler yüzle Batının kuvvetini dağıtıp ani bir baskınla neticeye ulaşmasından korkmaktadır. Buna mani olmak için en kestirme yol, askeri paktların bekasını sağlamak ve her an bir harp varmışçasına tetikte olmaktır. Adenauer de hemen hemen Dulles gibi düşünmekte ve askeri paktların lüzumuna inanmaktadır.

Amerika ne düşünüyor?

Halbuki Avrupada olduğu gibi Amerikada da bu görüşe muarız olanlar ve Rusların hareketlerinin basit bir taktik çerçevesini bir hayli aştığına inananlar mevcuttur.

Bunların arasında yavaş yavaş fikir değiştirmekte olan Başkan Eisenhower de bulunmaktadır. Eisenhower'le Dulles'in arasındaki görüş ayrılığı, gittikçe genişlemektedir. Geçenlerde Başkanın tarafsız devletler hakkında sarfettiği sözlerden sonra Dulles'in bu memleketler hakkında düşündüklerini açıklaması aradaki ihtilâfın derecesini belirtmesi bakımından manidardır. Eisenhower tarafsızlığın her devletin en tabii hakki olduğunu söylemesi üzerine Dulles bu noktai nazarı ahlâka aykırılık ve uzak görüşlü Olmamakla vasıflandırmıştı. Fakat Amerikan dış siyasetinde bir değişiklik beklemenin henüz sırası gelmemiştir. Bu ancak önümüzdeki Başkanlık seçimlerinden sonra belli olacaktır. .

Dünya siyasetinde son zamanlarda vuku bulan gelişmelerden sonra kısa görüşlülüğün Eisenhower'de mi, yoksa Dulles'de mi kalacağı elbette ortaya çıkacaktır. Dulles bugünün diplomatik tekâmülüne ayak uyduramamaktadır. Dünyayı hâlâ iki blok halinde gören ve Amerikaya taraftar olmıyam Amerikan düşmanı sayarak bu devletlere o şekilde muamele etmek, onları Rusyanın kucağına atmak olacaktır. Zira Doğu ile Batı Blokunun esas mücadelesi, Avrupa için olmasına rağmen, tarafların muayyen bir durum kazandıkları ve her şeyden evvel statükosunun muhafazasına çalıştıkları Avrupada cereyan etmemektedir. Mücadeleye sahne olan yerler Kuzey Afrika, Orta Doğu ve Asyadır. Buradaki devletler istikballerini yeni kazanmışlardır ve bir bloka bağlanmayı, istiklâllerine zarar verir korkusu ile doğru bulmamaktadırlar. Onlara yardım edecek ve kalkınmalarını sağlıyacak yerde tarafsızdırlar diye ortada bırakmak, bu devletleri Rusyanın kollarına atmaktan başka bir işe yaramıyacaktır. Batı demokrasileri içinde bu gibi devletleri destekleme gücüne sahip tek devlet Birleşik Amerikadır. Zira İngiltere ve Fransadan gelecek bir yardımı, istiklâllerini yeni kazanmış devletler, bu müstemlekeci imparatorlukların mazilerine bakarak şüphe ile karşılıyacaklardır. Meselenin daha mühimi İngiltere ve Fransa bu gibi yardımları yapacak derecede mâli kudrete de sahip bulunmamaktadırlar.. Halbuki müstemlekecilik aleyhtarlığının şampiyonu ve geniş mâli imkânlara sahip olan Amerikadan gelecek bir yardım bu memleketleri. Batı dünyasına kazandıracaktır. Fakat burada dikkatle göz önünde tutulması icap eden bir şey de yardım gören devletlere bu yardımın her türlü menfaat ve imtiyaz arzusundan âri olarak yapıldığının anlatılmasıdır.

Bugün opportünist Rusya, önüne çıkan fırsatlardan ve Batı demokrasilerinin beceriksizliğinden istifade ederek Arap memleketleri üzerinde bir nüfuz kurmuştur. Rusların beceriksizliği, niyetleri kötü olmasına rağmen, iyi imiş gibi hareket etmeleri; Batıkların talihsizliği ise iyi niyetle hareket etmelerine rağmen bunların arkasında daima bir kötülük beklenmesindedir. İşte bunu söylemek için Rusların karşısına kendi silâhlariyle çıkmak lâzımdır. Dulles'in kısa görüşlülüğü buradan doğmaktadır.

J. F. Dulles
Kim yanılıyor?

Mısır

Cumhuriyet

Mısır'daki askeri ihtilâl komitesi nihayet teşkilâtlı bir hükümet sekline girme yolunu tutmuştur. Bilindiği gibi Kral Faruk'un tahtından indirdikten sonra idareyi ellerine geçiren askeri liderler hükümet »eklinde teşkilatlanmamışlar ve memleketi bir askeri komite olarak idareye başlamışlardı.

Fakat Nasır ve arkadaşları artık idarelerini, milletin iradesine istinat ettirmek lüzumunu duymuşlardır. Nasır ve arkadaşları bu suretle hem içeriye, hem de dışarıya karşı vazifelerini kuvvetlendirmek emelindedirler.

Hiç şüphesiz ki, askerî idare Mısır için faydasız olmamıştır. Nasır içerde nüfuz ticaretine son vermiş, rüşvet ve irtikabı önlemeye çalışmış ve bunda da as çok muvaffak olmuştur. Fakat çok düşük olan hayat seviyesine bir derman bulamamış, zenginlerle fakirler arasındaki derin uçurumun mesafesini azaltamamıştır. Bu yüzden ihtilâlci albay milletin alâkasını dış meseleler üzerine çekmiş, istiklâlini yeni kazanan - Mısır halkının millî hislerini ve gururlarını tahrik ederek yabancı müdahaleleri ve Arap devletlerinin liderliği meselesini istismar etme yoluna gitmiştir. Bu hâlin daha ne kadar devam edeceğini ve Mısır halkının ne zaman mırıldanmaya bağlıyacağını kestirmek mümkün değildir. Nasır, o zamana kadar iktisadî durumu düzelteceğini ummaktadır.

Yeni Mısır Anayasasına göre kuvvetler ayırımı prensibi Amerikada olduğu gibi tatbik edilecektir. Buna göre bir meclis, bu meclisten müstakil olarak bir başkan ve bir kaza organı yeni idarenin ana müesseseleri olacaktır. Fakat bu demokratik prensiplere göre hazırlanmış anayasa rejimi altında tek bir parti hüküm sürecektir. Bu parti ise Nâsır'ın partisidir. Bu suretle Nasır her türlü muhalefet hareketini gayrı meşru kılmaktadır. Seçimlere gitmeden kolaylıkla Cumhurbaşkanlığını eline geçirebilecek olan Nasır, milli konjonktürün müsait havasından istifade ederek rejimini milli iradeye dayandırmaktadır. Nasır durumunu sağlamlaştırmak için bilhassa dış olaylardan istifade etmiştir. Mısırlıların hâtırasında kötü izler bırakmış olan İngilizlerle yaptığı mücadele ve Mısıra kazandırdığı Arap devletlerinin liderliği mevkii halk arasında Nasır lehinde kuvvetli bir cereyan yaratmıştır. Nasır bütün bu hareketlere girişirken kendine destek olarak Sovyet Rusyayı seçmişti. Şimdi Cumhurbaşkanı seçilirken ve son İngiliz kuvvetleri Mısırı terk ederken yapılacak şenliklere' yabancı memleketlerden yalnız Sovyet Dışişleri Bakanı Şepilof davet edilmiş bulunmaktadır. Bu, İngiltere ve bilhassa Amerika için gayet manidardır. Fakat Ruslarla bu şıkı flörtüne rağmen Mısırın komünist blok saflarına geçeceği beklenmemelidir. Bunu Albay Nasır da geçenlerde verdiği bir nutukta belirtmiş ve Mısırda güdümlü bir kapitalist rejimin daima hâkim olacağını söylemiştir. Bugün Mısır kendi menfaatlarını gerçekleştirebilmek için Sovyet Rusyanın kendine daha fazla yardım edebileceğine inanmaktadır. Sovyetler ise şimdilik Mısıra her hangi bir menfaat gözetmeksizin yardım etmeyi siyasetlerine ve gayelerine uygun bulmaktadırlar. Zira bilmektedirler ki. Mısırın, bağımsızlığı ile alâkalı herhangi bir müdahale aleyhlerine olacaktır.

Arjantin

Gömleksizler

Arjantin Cumhurbaşkanı Aramburu gecen hafta radyoda yakında

Peron

Gömleksizlerin gözünden düştü

yem seçimlere gidileceğini ilân ediyordu.

Geçen sonbaharda Peronu yıkan askeri liderlerden biri olan Aramburu az zaman sonra Arjantinde idareyi ele geçirmiş ve memleketi selâmete doğru götürmek için çalışmaya başlamıştı,

Fakat Peron ve ona taraftar olanlar da doğrusu çok inatçıydılar. İhtilâl yapıp hükümeti ele geçirmek için fırsat kolluyor ve bunda Descamidados - gömleksizler - lara güveniyorlardı. Peron uzun zaman Descamidadosları himaye etmiş ve güya hep onlar için çalışmıştı.

Arjantin Peron'un bıraktığı mirastan kurtulmak istiyordu. İktisadiyat bozulmuştu. Hayat her gün biraz daha pahalılaşıyor, buna rağmen ücretlerde bir artma görülmüyordu. Bu hakikati hükümet çevreleri de biliyorlardı. Nitekim birkaç hafta evvel memleketin para durumunu idarede başarı gösteremiyen Maliye Bakanına ve Merkez Bankası Genel Müdürüne işten el çektirilmişti. Bu gibi tedbirlerle ve göz boyamalarla halkın bir müddet daha sesim çıkarmıyacağı umuluyordu. Peroncular da mevcudiyetlerim hissettirmek istediklerinden devamlı sabotaj hareketlerinde bulunuyorlardı. Son zamanlarda alınacak mali tedbirler hakkında da hükümet içinde tam bir anlaşma olmaması, huzursuzluğun artmasına tesir eden âmillerdendi.

İşte Aramburu'nun konuşmasından bir kaç saat sonra gizli bir radyo, ihtilalin çıktığım bildiriyor ve işçilerin kendilerim desteklemesini istiyordu. İhtilâli idare edenler General Taul Tanco ve General Juan Jose Valle idi. Bu iki yüksek rütbeli subay, orduda Peron'a olan bağlılıkları ile tanınmışlardı. Yani isyanın mahiyeti üzerinde hiç bir şüpheye yer yoktu: İhtilali Peron hazırlamıştı.

Fakat Peron ve taraftarlarının hesaba katmadıkları bir husus vardı; iyi teşkilâtlanmamış olmaları onlara iktidarın kapılarım tamamen kapatmıştı.

General Tanco Deniz Kuvvetleri Komutam Amiral İsaac Rojas'a lâyık olduğu ehemmiyeti verememişti. İsaac Rojas Arjantinde yükselen adamdır ve bu son isyan hareketi durumunu büsbütün sağlamlaştırmıştır. General Aramburu bugün iktidarını Amiral Rojas'a medyundur. Zira iyi teşkilâtlanmış deniz kuvvetleri olmasaydı Tanco taraftarları belki daha uzun müddet için hükümete tehlikeli olabilirlerdi.

Fakat isyancıları en fazla hayal kırıklığına uğratan mesele işçilerin tutumu olmuştu. Zira eski rejimin temel taşı olan isçilerin, yeni idareden memnun olmadıklarına göre eskisini istiyeceklerini sanan ihtilâl liderleri yaptıkları hesabın hakikata uymadığını geç anlamışlardı. Filhakika isçiler yem idareden memnun değildi. Bunda hükümetin de pek fazla taksiri yoktu. Zira Peron'un bıraktığı bozuk iktisadi düzenin tahribatı izale edilmek isteniyordu. Bunun için işçi ücretleri dondurulmuştu. Fakat hayatın pahalılaşması önlenememişti. Ama isçiler artık Peronu da istemiyorlardı. Arjantinden kovulduktan sonra ortaya çıkan avları Peron'un kredisini çok düşürmüş ve Peronun Descamidados'ları iktidarı için bir vasıta olarak kullandığı anlaşılmıştı. Bugün Arjantinde işçi meselelerinin halli, demokrasinin bu memlekette yerleşmesi için elzemdir. Aksi halde bir gayri memnunlar sınıfı teşkil eden işçiler, usta bir komünist propagandasından kendilerim zor kurtarabileceklerdir. Aramburu hükümetinin bu hususa göz önünde tutarak hareket etmesi hem kendi milletinin, hem de Batı Demokrasilerinin menftatı icabıdır.

KİTAPLAR

SATILMIŞ ADAM

(Graham Greene'in romanı Çeviren Filiz Karabey, Varlık Yayınları, Sayı 36o, Büyük Cep Kitapları serisi $. İstanbul Ekin Basımevi, 236 sayfa, 2oo kuruş).

Graham Greene, Türk okuyucuları için yabancı isim değildir.' "Satılmış Adam - A Gun for sale" den önce de yazarın bazı romanlarının tercümeleri . çeşitli yayınevleri tarafından yayınlanmış ve okuyucuların alâkasını toplamıştı. Graham Greene'in romanlarının filme alınması ve bu filmlerin gördüğü rağbet yazarın şöhretinin artmasında büyük rol oynamıştı. Meselâ Üçüncü Adam adlı romanın kurdelesini hatırlamayan okuyucu azdır.

Graham Greene'in "A. Gun for sale" adlı romanı dilimize Filiz Karabey tarafından "Satılmış Adam" adıyla çevrilmiş.

Bu roman çabuk aldanan bir okuyucuya meraklı, sürükleyici bir polis romanı intibaı verebilir. Gerçekten insan "Satılmış Adam" ı eline aldığı zaman sıkılmadan, merak ve tecessüs duygularım kaybetmeden 236 sayfayı sonuna kadar zevkle okuyabilir. Romana adım veren "Satılmış Adam" bir caninin, bir profesyonel katilin adıdır. 236 sayfa boyunca bu katilin hikâyesi anlatılmaktadır.

Graham Greene okuyucunun merakını tahrikten başka hiç bir şey düşünmeyen bir piyasa yazarı, bir piyasa romancısı değildir.

Gerçi "Satılmış Adam" da sayfalar boyu daima okuyucunun merakı hep ayakta tutulmuşsa da, hemen bunun yanı başında yazar büyük bir titizlikle romanına edebiyatçı şahsiyetini de koymasını bilmiştir. Yani, "Satılmış Adam" ı okurken insan yalnız bir polis romanı değil aynı zamanda edebi değeri yüksek bir roman okumanın hazzına da varabilmektedir.

Bu romanında Graham Greene başlı başına bir tip yaratmıştır: Bir cani tipi.. Profesyonel bir cani tipi.. Bahtsız bir insanı ta çocukluğundan alır, büyüyüp şahsiyetini kazanıncaya kadar getirir. Bir insanlık düşmanının nasıl meydana geldiğini değil, cemiyet tarafından nasıl meydana getirildiğini ortaya koyar.

Romanın kahramanı Raven Londrada dünyaya çeşitli talihsizliklerle gözünü açmış bir insandır. Serseriliği meslek edinmiş bir ailenin çocuğudur. Doğumundan pek az sonra babası idam edilir. Beş altı yaşındayken anası intihar eder. Bütün bunlar Raven'in gözü önünde cereyan etmiş ve bu minicik çocuğun hafızasına silinmez şekiller içinde hak edilmiştir. Raven'in talihsizlikleri yalnızca bunlar değildir, Daha doğuştan Raven bahtsızlıkları ile beraber dünyaya gelmiştir. Son derece çelimsiz, kara kuru bir çocuktur. Üstelik bunların hepsinden de kötüsü Raven'in dudaklarından birisi yüzüne bir ölüm maskesi geçmişçesine, iğrençlik verecek şekilde yırtıktır. Onun yüzüne her bakan, bir iğrenme ve tiksinti hissi ile yüzünü çevirir.

Anasının ve babasının feci ölümlerinden sonra Raven yetimhanelerde, etrafındaki insanların zalim alayları karşısında insanlık hisleri ölmüş, kalbi donmuş ve her şeye katlanmaya alışkın bir şahsiyet olarak ortaya çıkmıştır.

Raven'in dostu, arkadaşı, sevgilisi yoktur. O bütün bu hislerden uzak kalmıştır. Yeryüzünde, tek başına gibi yaşamaktadır. Kalbi o kadar nasır bağlamıştır ki, insanlara bir kin bile duymaz hale gelmiştir. Mecburen saplandığı muhit onu bir cani yapmıştır. Cinayetlerini para mukabilinde yapar ve bu işte hiç bir zaman hislerine alet olmaz. Hissizlik onu adeta bir robota döndürmüştür.

Günün birinde tanımadığı bir adamdan tanımadığı bir başka adamı öldürme siparişini alır. Mukabilinde yüksek bir ücret elde edecektir.

Birinci dünya harbi biteli yıllar olmuş, ama insanların gönlündeki harp korkusu yatışmamıştır. Bir akşam gider ve öldürülmesi istenilen adamı öldürür. Cinayet sessiz sedasız işlenmiştir. Raven kimi öldürdüğünü, kimin hesabına, niçin öldürdüğünü bilmez. Araştırmak lüzumunu da hissetmez. O yalnızca bu cinayetine karşılık falanca yere gittiği zaman 200 sterlin alacağım bilir.

Kendisinden istenenleri harfiyyen yaptıktan sonra gayet sakin, ortada tek iz bile bırakmadan parasını almağa gider. Bir noel akşamıdır. Raven bir defa daha acı acı yeryüzündeki yalnızlığını hissetmektedir. Gider ve ücretini alır. Londra, noel dolayısiyle eğlence hazırlıkları içinde çalkalanmaktadır. Raven ise yalnızdır, bedbahttır, kimsesizdir. Tutar, kazandığı paradan, kaldığı pansiyonun kambur hizmetçisine hediye bir elbise alır. Hediyesini götürüp vermek ister. Ama o kambur ve çirkin hizmetçi bile hediyesini, hiç bir kargılık istemediği hediyesini Raven'in suratına çarpar.

İşte kıyamet de bu arada kopar. Bir bankadan 200 sterling çalınmıştır ve bunların numaraları tesbit edilmiştir. Raven'in elbise almak için verdiği para bu numaralardan birini tutmaktadır. Raven'in izi tesbit edilmiştir. Hırsızlık sucu ile aranmaktadır. Derken ikinci bir kıyamet, birincisini bastırır. Öldürülen adam meydana çıkmıştır, Bu. Orta Avrupa memleketlerinden birini sosyalist temayüllü Savunma Bakamdır, öldürülmesi bir anda devletler anan gerginliği bir harbin eşiğine kadar götürür. Dünya bir harp korkusunun ağırlığı altında ezilmektedir. Karşılıklı notalar verilmekte, protesto mitingleri, harb hazırlıkları yapılmaktadır.

Raven ise delice bir kine kapılmıştır. Polis hırsızlık isnadı ile peşindedir. O ise, kendisine emeği mukabili çalınmış para veren adamı aramak, öcünü almak istemektedir. Nihayet civar şehirlerden birinde kendisini aldatan adamın izini ele geçirir. Ama polis nefes aldırtmamaktadır. Yüzünün iğrenç manzarası ise onu insanların oyununa kurban etmektedir. İşte bu arada karşısına bir kız çıkar. Raven'e ömrü boyunca görmediği bir yakınlık gösterir. Raven'den korkmaz, Raven'den kaçmaz. Raven'in insan tarafına hitap etmeği bilir. Bu kız Raven'i takip eden polis müfettişinin nişanlısıdır. Ama Raven'i dinledikten sonra uzun zaman onu ele vermeğe kıyamaz. Polis ise kızla Raven'i elbirliği yapıyor sanarak müştereken kovalamağa başlar. Nihayet Raven aradığını bulur. Ama bakar ki aradığı ortada sadece bir alettir. Onu da maşa gibi kullanan birisi vardır. Bu adam o bölgenin en büyük çelik işletmesinin sahibidir. Raven'i tam polis yakalıyacağı sırada, o avlarının ikisini de . yakalamıştır. Zengin ve haris ihtiyarı da, ortada maşalık yapan adamı da vurur. Kendisini takip eden polis müfettişi ile karşı karşıya kalmıştır. Ama bu arada Raven hayatta ilk inandığı insan olan genç kızın kendisini ele verdiğini öğrenmiştir. Artık mücadele kabiliyetini de kaybetmiştir. Bir başka polisin arkadan attığı kurşunla düşer, ölür. Bu arada Savunma Bakanının öldürülmesindeki esrar da aydınlatılmış, bir kaç saniye önce Raven'in kurşunlariyle can veren ihtiyar fabrikatör, eski bir arkadaşı olan bakanı sırf Avrupada bir harp çıksın, fabrikalarının silah satışı artsın diye öldürtmüştür. Vaziyet böylece aydınlanır. Savaş tehlikesi ortadan kalkar, her şey eski haline döner.

Görülüyor ki Graham Greene, ilgi çekici bir hadiseler silsilesi üstüne romanını inşa etmiştir ve bu arada gerçekten canlı bir tip yaratmış, edebi bir eser meydana getirmiştir. Bu bakımdan "Satılmış Adam" okunmağa değer bir eserdir.

Eğer, bir iki kelime ile eserin tercümesi üstünde de durmak gerekirse, tercümenin esere lâyık olmadığı -söylenebilir. Tercümedeki dil bozuklukları daha ilk sayfadan başlıyor. Meselâ şöyle bir cümle var: "Daha ilk günden Raven hiç bir ipucu bırakmamağa gözünü açmak zorunda kalmıştır.

Tabii daha sonraki sayfalarda da buna benzer cümlelere tesadüf ediliyor. Ama ne olursa olsun, daha iyi bir tercümesi çıkıncaya kadar, İngilizce bilmiyenler bu tercümeden bile olsa "Satılmış Adam" ı okumalıdır.

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

İngiltere

Kalkınma

Gecen hafta neşredilen rakamlar, İngilterenin tediye muvazenesinde hasıl olan lehte farkları ortaya koymuş, İngiliz halkına ve hükümetine rahat nefes almak imkânını vermiştir. 1956 nın ilk beş ayına ait istatistikler, durumun geçen yıla nazaran çok daha iyi olduğunu ifade etmektedir. Mayıs sonunda tediye muvazenesinde hasıl olan 75 milyon sterlinlik fazlalık, yıl sonunda bu miktarın 175 milyon sterlin civarına varacağı ümidini uyandırmıştır. Bu neticeyi doğuran en belli başlı amil şüphe yok ki, İngiliz endüstrisinin son derece ucuz kömür ve çelik elde etmek imkânına sahip bulunmasıdır. Bu sayede İngiliz endüstri mamulleri dünya piyasalarında, fiatlarının u-

Anthony Eden
Fırsat, kapısını çaldı

cuzluğu sebebiyle rağbet bulmaktadır. Dünya fiyatlarının gittikçe yükselmesi, İngilterenin dış ticaret şansını büsbütün arttırmakta, ona yeni pazarların kapılarını açmaktadır. İngiliz sanayicileri de durumu "Şimdi piyasa bulamazsak bir daha hiç bulamayız" diye ifade etmektedirler.

Butler'in ümidi

Tediye muvazenesindeki bu ferahlık, İngiliz iktisadî siyasetinin bir numaralı adamı, eski Maliye Bakanı ve şimdiki Mührühas Lordu R. E. Butler'i yeni ümitlere ve aşırı bir nikbinliğe sürüklemişe benziyor. Mr. Butler, geçen haftanın sonunda Londrada Muhafazakâr Partinin bir toplantısında bu ümitlerini şöyle ifade etmiştir:

"1952 yılında karşısında bulunduğumuz güçlükler göz önüne getirilirse ve bunları cesaretle ve bilhassa sebat ile yendiğimiz düşünülürse istikbale Ümitle bakabileceğimiz muhakkaktır. 1952 de büyük bir kalkınma sağlamıştık ve bu yıl da gene büyük bir kalkınma sağlıyacağız."

Mr. Butler'e göre tediye muvazenesi bütçeden de mühim bir husustur ve iktisadi politikada en mühim yerin tediye muvazenesine ayrılması icap etmektedir. Mührühas Lordu sözlerine şöyle devam etmiştir:

"Yeni tedbirlere baş vurulup vurulmaması, ücret ve kârların şimdiki seviyede kalıp kalmamalarına bağlıdır. Bunlar birbirine muvazi olarak durmadan yükselirlerse bu gün vardığımız netice bile bir işe yaramaz. Herkesin birlik olarak bu bakımdan mutedil hareket etmesi mantık icabıdır. Hükümet bu işi dikte etmek suretiyle yapamıyacağına ve yapmaması icap ettiğine göre, bütün alâkalıların mesuliyet hissiyle harekat ederek, hayatın iktisadi gerçeklerine

M İ L L İ

Milli Korunma Kanununun yeni iktisadî hükümleri 11 Haziran gününden beri yürürlüğe girmiş bulunmaktadır. Tesbit edebildiğimizi sandığımız ilk iki neticeden birisi, müstehlik halkın belirgin memnuniyet ifadesi; ikincisi, kanunun hem hükümetçe, hem tüccarca hazırlıksız olarak tatbikinden doğan ciddi meselelerdir.

Müstehlik halkın memnunluğunun reel ve hissî sebepleri var: Kanunun perakende ticarette azamî % 25 kâr tahdidi üzerine, şimdiye kadar bu tahdit dışında bulunan ticaret şubelerinde fiatlar bu ölçüye göre ayarlanmış, bazı şubelerde ise fiatlar esaslı surette indirilmiştir. Müstehlik hissen de memnundur. Geçim sıkıntısı içinde bunalanlar, tezatlı tartışmalar arasında, iktisadi zorluklarımızın bir izahını yapamamaktan ayrıca sıkılıyorlardı. Şimdi, Milli Korunma Kanunu ile ticarete ait cezaların artırılmış olması, bu kanun münasebetiyle konuşulanlar ve ilk tatbikat, nazarları tüccar üzerine çekmiş bulunuyor. Bu kolay izahın uzun zaman tatmin etmesi beklenmez. Çok geçmede iktisadi düzen meselesi üzerine yeniden eğilerek tüccar, müstehlik, iktisadî politika unsurları üzerinde ayrı ayrı durmak, iktisadî zorluklarımızı yenmek için takibi zaruri iktisadî politika meselesini gündeme iade etmek ihtiyacı kendisini hissettirecektir.

Şimdi, Türkiyede bütün mallar, istisnasız, muayyen kâr hadlerinin tayin ettiği fiatlarla satılmaktadır. Kanun bu kadarını temin edebilir. Bundan sonrası, yine iktisadi sistemlerin ve kanunların hükmü altındadır. Bütün ticaret kar haddi çenberi içine alındıktan sonra, fiat seviyesi yine yüksek ise, bunun kusuru ve deyası Milli Korunma Kanununda aranmalıdır. Bu kanun fevkalade halterin gerektirdiği bir inzibat müessesesidir. İkinci dünya harbi içinde kullanılmıştı. Sonra, değişik fakat mahdut" ölçülerde tatbik edilmiştir: Şimdi, çok geniş ölçüde tatbikine lüzum görülmüştür. Bu inzibatın verebileceğinden fazlasını ümit etmek ve ettirmekten sakınmalıyız. İktisadi zorlukların iktisadî tedbirlerle yenilebileceği yolundaki sade hakikat kıymetinden bir şey kaybetmiş değildir. İnzibat ve müeyyide bakımından hatıra gelebilenin en fazlası sağlanmıştır. Ticaret Bakanının ifadesi ile, iktisadî "tedbirler manzumesi" ihtiyacını bir an önce karşılamağa bakmalıyız.

Yeni kanun tatbikatı üzerine kesin mütalâalarda bulunmak için gereği kadar zaman geçmemiştir. Biz, daha bugünden dikkati çeken birkaç nokta üzerinde duracağız.

Mağazalarda teşhir olunan mallar üzerine etiket koyma usulünün, Milli Korunma Kanunundan önceye kadar uzanan, 18 yıllık bir mazisi vardır. Bu usulün faydalarına inananlardanım. Etiket usulünü mümkün ve faydalı olabileceği ticaret şubeleri için ilk defa vazeden 1938 kanununun hazırlanmasında inanarak çalışmıştım. Yeni kanunla, etiket koyma mükellefiyeti istisnasız bütün ticaret şubelerine ve bütün mallara teşmil edilmiş, hükümete hiçbir istisna tanınmamıştır. Halbuki etiket koymanın imkânsız veya külliyen fuzuli olduğu ticaret şubeleri vardır. Tekel mamulleri üzerine etiket koydurmak kanunun maksadı dışında olsa bile kesin ve mutlak hükmünün icabıdır. Acele olarak aydınlatılması gereken durumlardan birisi budur. Hükümetin istisna yetkisi olmadığına göre, olsa olsa, meselâ, üzerinde fiatı esasen yazdı olan ilâçlar, tekel mamulleri, kitaplar gibi hususiyet arzeden mallar hakkında bu fiatların etiket mahiyetinde sayılması gibi idari mesuliyet deruhte eden kararlar bahis mevzuu olabilir. Ankara Ticaret Odası'mn bar ticaret tanesine göre etiket sekil ve muhtevalarım tayin eden listelerinde bu kabilden bir kısım ticaret şubelerinin ve malların zikredilmemiş olması böyle bir endirekt istisnanın ifadesi demek midir? Her halde, bir tek etiket kusu-

uymaları ve önümüzdeki istikrar sağlama fırsatını heder etmemeleri lâzımdır."

Tasarruf baltası

Başbakan Eden de bu fırsatın elden kaçırılmaması lâzım geldiğine inanmaktadır. Başbakan, Muhafazakâr Partinin kadın üyeleri önünde Albert Hall'de yaptığı bir konuşmada demiştir ki: "Bu yıl, elden kaçırmamaklığımız icap eden bir fırsata sahibiz. İstikrar sağlamak için şimdiye kadar bundan daha iyi bir fırsata sahip olmuş değiliz. Kanaatimce artık artan fiatlar ve ücretler fasid dairesini kıracak bir noktaya gelmiş bulunuyoruz. Tapılan dikkatli hesap ve tahminlere göre içinde bulunduğumuz yıl zarfında fiatlarda iki veya üç puandan fazla bir artış kaydedilmemesi lazımdır. Halbuki bu nisbet geçen sene 6 ilâ 7 puandı. Bu tahmin yapılırken hükümetin şimdiye kadar almış olduğu veya alacağını ilân ettiği tedbirler yüzünden zuhuru muhtemel artışlar da hesaba katılmıştır."

Başbakan Eden, "tasarruf baltasının **kullanılmasını" icap ettiren sahaların** epeyce azalmış olmasına rağ**men, Hükümetin tasarruf gayretlerini gevşetmek niyetinde olmadığını da ifade etmesi, yıl başında ittihaz edilen ve resmi sektörle hususi sektörün yatırımlarını tahdit eden kararda, beliren ferahlık havasına rağmen bir değişiklik yapılmasının düşünülmediğini ortaya koymuştur.**

Devletleştirilmiş endüstri ile hususî teşebbüse ait endüstrilerin iştirakıyla alınacak yeni tedbirler sayesinde ücretlerin ve maliyetin artışı da durdurulacak olursa İngiltere hakikaten bu yıl, bir "altın cağ" yaşıyacaktır.

KORUNMA KANUNU

Cahid ZAMANGİL

runa mürettep bin liradan beş bin liraya kadar ağır para cezası karşısında tüccarın sarih bir açıklamaya ihtiyacı vardır.

Kanunun yeni hükümlerinden bir diğerine nazaran, ithalâtçılık ile toptancılık veya perakendecilik ve alelûmum toptancılıkla perakendecilik,, hükümet tarafından başkaca karar alınmadıkça, aynı şahıs uhdesinde birleşemez. Bu hükmü tasarıya ekleyen geçici komisyonun hükümete istisna kararı almak yetkisi vermiş olması çok yerinde olmuştur. Buna mukabil, bizzat hükümetin ve onun bu konuda en yetkili organı olan Ticaret Bakanlığının, 18 senelik tecrübeler üzerinden atlayarak etiket maddesini mutlak şekli ile yâni hükümet için hiç bir yetki istemeksizin teklif etmiş olmasından şahsen özel bir dorumun üzgünlüğünü duydum.

İthalâtçılık, toptancılık ve perakendeciliğin aynı şahıs uhdesinde birleşmesinden, kıt maddeler dolayısiyle, bazı suiistimaller meydana geldiği bir vakıadır ve' bu, meselenin bir tarafıdır. Öteki tarafında şu vardır: aynı zamanda perakendecilik teşkilâtı bulunan ithalât veya toptancı müesseseleri her yerde olduğu gibi Türkiyede de mevcuttur. Bu tip ticaret bazı hallerde zaruridir ve her halde başka memleketlerde olduğu gibi bizde de iktisadi intisacımıza dahildir. İthal ettiği kumaşı münhasıran dikerek satan terziyi bu tarzda çalışmaktan alıkoymakta fayda yoktur. Ziraat Bankası kredileri ile müterafik olarak traktör tevziatını İthalâtçı-perakendeci sıfatiyle yapan müesseseleri ikiye bölmek zarralıdır. Geniş "müşteri hizmetleri" teşkilâtıyla kasabalara kadar yayılarak satış yapan büyük dikiş makinesi müesseselerini ithalâtçı ve perakendeci olarak bölmek bu kabil müesseselerin Türkiyede çalışmalarını sona erdirir. Kanundaki hükümete yetki veren hükmün bu gibi hallerin husuiyetlerini korumaya matuf olduğu aşikârdır. Bu itibarla endişeye mahal olmamak gerekir. Bununla beraber, kanunun tedvini şartlarına nazaran, hükümetin bu yoldaki istisna kararlarını mahdut tutması ihtimali hatıra, gelebilir. Mütalâamızca, bu mevzuda, normal olan ile olmıyanı ayırdederek ve bilhassa anormalin tesiri altında kalmaksızın karar vermesi yerinde olur.

Yeni kanun, kâr haddine ve birleşemiyecek ticaret şubelerine müteallik kısımlarında imalâtçılar için hüküm koymamıştır. Bunlar hakkında, birkaç gün önce muaddel surette yürürlüğü teyid olunan K/951 saydı kararname hükümleri tatbik edilecektir. Kanun bütün ticaret şubelerim bütün mallar için kâr haddi hükmü altına alırken, kararnameye göre, imalâtçılardan ancak bir kısmı kâr haddine tabidir. Bu durumun izahı bir sistemden ziyade, ayrı zamanlarda farklı şartlar içinde tanzim edilmiş iki metnin cemedilmesinden ileri gelmektedir.

Diğer taraftan, iki metnin birbirine eklenmesinden çıkan şöyle bir netice daha dikkati çekiyor: İmalâtçı, ayrıca toptancı veya perakendeci sıfatiyle ve kârını alarak satış yapabilmek İmkanına sahip görünüyor. Filhakika, kanunun ilgili hükümlerinde imalâtçıya temas edilmediği gibi, K/061 sayılı kararnamenin muaddel dördüncü maddesinden de bu husustaki hükümler bu defa çıkarılmıştır. Bu noktanın da aydınlatılmasına ihtiyaç vardır.

Tatbikatta görülen en büyük zorluk bir hazırlık müddetinin mevcut olmamasından ileri gelmektedir. Böyle bir müddet hem tüccar, hem hükümet için lüzumla idi.

Kanunun derhal yürürlüğe girmesi üzerine, bir kısmı müesseselerin kapılarını kapayarak kanunî fiat tayini ve etiket yazma ve asma işine koyuldukları görülüyor. Böyle müesseselerden birisinde, kontrola yetkili bir müfettişin mükemmel bir anlayışla yaptığı ikazları ve müessese sahibinin kanun hükümlerine tamamen uygun hale gelmeden müşteri kabulündeki samimi endişelerini aksettiren mülâhazalarını bir tesadüfle hazır bulunarak dinledim. İkisi de haklı idi. Bir kısım müesseseler ise, mümkün olanı peyderpey yapmak suretiyle ticarethanelerini açık tutmakta, fakat kanun bakımından durumları idarenin anlayışlı müsamahasına dayanmaktadır. Kanunların tatbikine hakim olan esaslar bakımından mahzurlu, tüccar için yürürlükte olan bir kanun karşısında tehlikeli olan bu durumları ancak idarenin anlayışlı hareketi Cehrin edebilir. Böyle bir anlayışın mevcudiyetini, bugün bir tacir olmaktan ziyade, bu çeşit hizmetlere ağır şartlar içinde bir ömrün kaymağını vermiş eski bir devlet memuru olarak, teslim etmekten haz duyuyorum.

Hükümetin de bir hazırlık müddetine ihtiyacı vardı. Nitekim, Ekonomi ve Ticaret Bakanlığınca 9 Haziranda yayınlanan bir tebliğde, piyasada tereddütlere meydan vermemek için "muvakkaten hazırlanan" kararların "kanunla birlikte neşredilmek üzere" Başbakanlığa sunulduğu bildirilmekte idi. Halbuki ilk koordinasyon kararı kanundan birkaç gün sonra neşredilebilmiştir. Ticaret Bakanının bu gecikmeden duymuş olacağı üzüntüyü, kanunun müzakeresi esnasında hazırlık devresi talebini desteklememiş olmasının kefareti sayalım.

Bakanlığın tebliğinden anlaşıldığına göre, ilk ihtiyaca cevap vermek için "muvakkaten hazırlanan" kararları takiben, mevzular daha ince bir elemeye tabi tutularak yeni kararnameler ve izahnameler çıkarılacaktır. Bakanlığın duyduğu bu aydınlatma ihtiyacı gayet yerindedir. Bütün temennimiz, şimdi kanuna uymak için gece gündüz çalışan tüccar gibi Bakanlığın da aynı tempo ile çalışarak beklenen aydınlığı müstacelen getirmesidir.

Kanunun umumi ekonomisi üzerinde durmuyoruz. İlerde, tatbikatın tescil edeceği neticeler bugün peşinen söyleneceklerden daha çok ikna edici olabilir. Bu tatbikatın bazı tadil ihtiyaçlarını kısa zamanda ortaya koyması muhtemeldir.

17.6.1956

S İ N E M A

Filmler

Hoffmann'ın Masalları

Michael Powell sinemacılığa 20 yaşındayken Rex Ingram'ın reji asistanı olarak başlamıştı. Rejisör oluşu 1936 yılına rastlar. Ertesi yıl çevirdiği "The Edge of the World" de şahsiyetinin ilk belirtileri büyük dokümanter sinemacı Robert Flaherty'nin bile dikkatini çekmişti. 1941 de aslen Macar olan Emeric Pressburger'le birlikte ilk filmleri "49 uncu Arz Dairesi" ni hazırladılar. 1942 de "One of Our Aircraft is Missing" başarılı bir harp filmi olarak dikkati çekti. Bir yıl sonra M. Powell ve E. Pressburger London Films Şirketine bağlı olarak Archers Ortaklığını kurarak "Life and Death of Colonel Blimp" i meydana getirdiler. Bu film Michael Powell'de gittikçe gelişen tekniğe mukabil mevzuun zayıfladığım gösteren bir örnekti. "A Matter ofLife and Death" teknik ile mevzu arasındaki uçurumun genişlediğine işaret ediyordu. "Black Narcissus" ve "End of the River" adlı filmlerde de görüleceği gibi, M. Powell tabiatı tesbit edebilmede, fantazi yaratmada çok mahirdi; fakat ele aldığı konuları işleyiş tarzı dehaya yaklaşan bir sinema anlayışıyla kıyaslanamıyacak derecede kısırdı. 1949 M. Povvell - E. Pressburger çiftinin altın yılı oldu. "Kırmızı Pabuçlar - The Red Shoes" gibi dört başı mamur bir film ile kendilerinden beklenen şaheseri nihayet verdiler. Şan sinemasında yeniden gösterilmekte olan "Hoffmann'ın Sihirli Masalları - Tales of Hoffmann" ın doğrudan doğruya bu filmin verdiği cesaretle çevrildiği iddia edilebilir.

Moira Sherer

"Kırmızı Pabuçlar"m konusuyla meşhur bale sahnesi arasındaki paralellik filmin dramatiğini doğuruyordu. Hikâyede birliğe renk, müzik, bale, v.s. gibi tamamlayıcı unsurlar da eklenince, filmin şaheser olmasını engelliyecek bir şey kalmıyordu. Bilhassa bale sahnesinin başarısı iki yıl sonra "Hoffmann'ın Sihirli Masalları" nın hazırlanmasına yol açtı. Sadece ilk filmlerini seyrederek, ne "Kırmızı Pabuçlar", ne de "Hoffmann'ın Sihirli Masalları" hesapta yokken M. Powell için "... en üstün tarafı olan teknik kabiliyeti çoğu zaman başarısızlığının biricik sebebidir" diyen İngiliz sinema muharririne artık hak yermemek imkânsızdı. "Hoffmann'ın Sihirli Masalları" renk, müzik, opera, bale gibi bir çok şeylere rağmen konusu olmayan bir filmdi. Herhangi bir seyirci, filmi soran arkadaşına ne anlatacaktı. Çok şey seyretmişti, fakat açık havaya çıktığı zaman hayalinde kalan bir takım karışık ve bulanık görüntülerden ibaretti.

Jacques Offenbach'ın, librettosu, Jules Barbier tarafından yazılan ve Hoffmann'ın Masalları üzerine kurulan operası, bir prolog, üç perde ve bir epilogdan meydana geliyordu. Prolog, Luther'in meyhanesinde geçer. Sair Hoffmann arkadaşlarına başından geçen üç fantastik aşk hikâyesini anlatır. Birinci perde kurulu bebek Olympia'ya ayrılmıştır. İkincide güzel kortezan Giullietta, üçüncüde ise şarkıcı Antonia'nın masalları vardır. Epilogda Hoffmann'ın söyliyecekleri artık bitmiştir. Güzellik, şehvet ve safiyetten doğan üç ayrı aşk ona kâfidir. Gelecekte hiç aldatmayan bir şiir, müzik ve sanat perisini sevecektir. Onu hayal ederek uykuya dalar.

Film operanın bu ana hatlarını takip ediyor. Yalnız Offenbach'ın hafif, kolay dinlenen musikisi şimdi büyük iddialarla yüklenmiştir. Robert Helpmann, Leonide Massine, Frederick Ashton, Moira Shearer, Ludmilla Tcherina gibi bale; Robert Rounseville, Ann Ayars gibi opera; Pamela Brown gibi tiyatro; Bir Thomas Beecham gibi müzik; gayet tabii Michael Powell ve Emeric Pressburger gibi sinema dünyasının bir sürü tanınmış ismini toplayan bir filmin değeri hangi ölçüye vurulacaktır? Sinema sanatıyla uzaktan da olsa ilgilenen bir kimse derhal tealim edecektir ki "Hoffmann'ın Sihirli Masalları" bir sinema şaheseri değildir. Sinemanın başta gelen prensipleri arasında fantastik dekorlar, meşhur isimler, kalabalık opera orkestrası ile korosu gibi zaruretler yoktur. Birinci ve en mühim şart iyi bir hikâye anlatılması, sonra da bu

John Wyne

Tam İrlandalı

cek teknik bilginin bulunmasıdır. Sinemaya non-naturalist dekorları getiren expressionist Alman sinemasının ilk eseri Robert Wiene'nin "Dr. Kaligari'nin Odası" adlı filmi alışılmamış, tuhaf dekorlar yanında mühim bir hikâye anlatıyordu. Türlü ışık oyunları, korkunç makyajlar, garip dekorları ile expressionist Alman sineması 1919 yılından 1926 ya kadar Valhalla'nın zalim tanrıları, Eichendorff'un romantik şiirinin hortlakları, Hoffmann'ın şeytani fantazisi ve Freud'un şuuraltı meseleleriyle uğraştı. Kahramanlarının çoğu, Kaligari, Mabuse, Nosferatu gibi deliliğe varan buhranlar, cinnetler geçiren ruh hastaları, talihsiz kişilerdi. Bu filmlerin kasvetli, kâbus yaratıcı, karanlık dekorlarından da üstün yenilikleri, o zamana kadar görülmemiş, ilgi çekici hikâyeler anlatmalarıydı. "Hoffmann'ın ' Sihirli Masalları" sinema eseri olarak bunu yapamamış; filmin sonunda gördükleri altında ezilip bitkin bir halde hayretten kurtulamayan, kararsız bir seyirci kütlesi bırakmıştır.

Şaheser bir film olmayan "Hoffmann'ın Sihirli Masalları" na başka sanat kolları yoluyla değerler atfedilebilir mi? Herhangi bir sanat eseri için en önemli şart olan bütünlük ve muvazenenin' sağlanamamış olması filmin kusurlu olduğunu ortaya çıkarır. Dekorlar ve umumi anlayışın sertliği şiddeti yanında Offenbach'm musikisi çok saf, hafif, uyuşma temin edemiyecek kadar yumuşak. Kurulu bebek Olympia'nın hikâyesinde ses ve renklerde genel karakter birliği bu episodun filmin başarılı kısmı olmasını sağlıyor. Diğer episodlar değişik görüşlerle meydana getirilmiş. Prolog ve epilogta romantik Alman masallarının tipleri, kortezan Gtullietta'nın hikâyesinde 1919-26 Alman expressionizminin baygınlaştırılmış, **romantize** edilmiş bir şek-

li şarkıcı Antonia episodunda ise Giorgio De Chirico ye Rene Magritte'in sürrealist resimlerini hatırlatan çok kuvvetli izler var. Kendi çaplarında teknik bakımdan kusursuz her episod arka arkaya eklenmekle uyuşma, bütünlük ve devamlılık sağlanmış olmuyor.

Filmin genel romantizmiyle üçüncü episodun - Antonia kısmı - dramatik atmosferi birbirleriyle hiçbir şekilde bağdaşamamakla birlikte bu episod, filmden tamamen ayrı olarak ele alınırsa konusu ve işlenişi bakımından en başarılı kısımdır. Şarkı söylemenin ciğerlerine zarar vereceğini bilmesine rağmen Antonia bu işten kendini alamamaktadır. Dr. Mucize, Antonia'ya onu şarkı söylemeye zorlayan annesinin hayalini 'gösterir. Hayalin isteklerine boyun eğmesi ölümüne sebep olur. Bu episodda, ilgisi yokmuş gibi. Öteye beriye serpiştirilen eski mimari eserleri kalıntılarının yarattığı esrarlı hava, Antonia'nın annesinin ruhu ile karşılaştığı, ölümle mücadele ettiği zaman kullanılan Freud'vari rüya sembolleri, büyük bir boşluğa derinlik duygusunu artırmak üzere yerleştirilen şekiller zaman ile insan ruhu arasındaki metafizik bağlantıyı oldukça kuvvetle hissettiriyor. Konulu bir film için hayal veya rüya gibi mükemmel bir sahne olabilecek bu kısım "Hoffmann'ın Sihirli Masalları" nda diğerlerinde olduğu gibi esaslı bir temele dayanmadığı için bir renk, ses ve hareket yığını olmaktan Heri gitmiyor.

Kadın Satılmaz

Harpten sonra Hollywood'da Fred Zinnemann, Ella Kazan, John Huston gibi yeni değerler ortaya çıkmışken, sıradan filmler çeviren John Ford eski itibarından pek kaybetmiş görünüyordu. "Kadın Satılmaz - The Quiet Man", emektar sinemacının "Muhbir-Informer" ve "Gazap Üzümleri - The Grapes of Wrath" gibi klasik filmleriyle ayni seviyede bir eserdir.

Filmi seyrederken 1953-54 mevsiminde Küçük Sahne'de oynanan J. M. Sygne'ın "Babayiğit - Playboy of the Western World" adlı piyesini hatırlamamak imkânsız, İrlanda milli tiyatro yazarı Sygne'in oyunu ile Ford'un film kahramanları arasındaki karakter yakınlıkları, düşünce benzerlikleri, Ford'un anavatanı İrlanda'yı anlayarak sevdiğini belli ediyor. Küçük İrlanda kasabası Inisfree sakinleri bu sevgiyle birer hikâye tipi olmaktan kurtulup bütün can - lılıklariyle yaşayan insanlar haline geliyorlar.

Frank S. Nugent'in senaryosu küçük bir topluluğun geleneklerini, inançlarını, davranışlarını belirtecek şekilde, kurulmuş. Rakibinin ölümüne sebep olan Amerikalı eski boksör Thornton'un Inisfree'ye dönüşü, kendini kasaba hayatına alıştırmak, halkına, ısındırmak, evlenebilmek için sarfettiği gayretleri esas alan senaryo Thorntoa'un karşılaştığı bütün İrlandalıların beşeri yönleriyle sivrilmelerine imkân veriyor.

Hiç düşünmeden pastoral film sıfatı verilebilecek olan "Kadın Satılmaz" da Ford tabiatla iç içe yaşayan insanların doğruluklarım, masum inatlarını, geleneklerine ve inançlarına sıkıca bağlılıklarım mükemmelen gösteriyor. Maddeden kaçmak için Yeni Dünya'yı bırakıp doğduğu temiz memlekete dönen Thornton'un karısı Mary Kate'in gelenekleri icabı çeyiz parasında israr edişine ilgisiz kalışı, parayı karısının ağabeyi Danoher'den almak için kavgaya yanaşmaması, en ufak bir hareket imasında kavgaya hazır İrlandalı gözünde korkak olarak tanınmasına sebep oluyor. Babayiğit'in babasını öldürdüğü için kahraman tanınması; babası çıkageldiği zaman da gözden düşmesi gibi. Bunlara son vermek gerektiğini anlayan Thornton önce karısını Amerikan usullerine değil İrkında âdetlerine göre erkekçe yola getirir. Bu sahnenin cümbüşünü Ford bütün ustalığiyle yaşatıyor. Danoher'den güç yoluyla alınan para fırını boylayınca, karıkoca birbirlerinin gözünde korkak ve tamahkâr olmaktan kurtulurlar.

Bütün tabiat güzelliklerini tesbit eden technicolor fotoğraflarla, Victor Young'ın İrlanda halk havaların dan tertiplediği fon müziği, Ford'un diğer yardımcı ve bütünleyici tesir vasıtalariyle filinin bünyesine tamamen sindirilmiş. Başta Barry Fitzgerald, Victor Mac Laglen, Maureen O'Hara, Ward Bond ve John Wayne olmak üzere İrlandalı oyuncuların hepsi mekanik dünyanın insanlarda yarattığı kin ve ihtiraslardan uzak, tabiatın koynunda kendi doğruluk anlayışlarına sıkıcasına bağlı kalan bu topluluğu, John Ford'un mahir mizanseninde başarıyla temsil ediyorlar.

ÇALIŞMA

Sosyal Sigorta

XI. Genel Kurul

Geçen hafta Ankarada yapılan İşçi Sigortalan Kurumu'nun XI. Genel Kurul toplantısında işçi temsilcileri en çok sağlık bahisleri üzerinde duruyorlardı. Kurum, emrindeki sağlık tesislerini, hastahaneleri, dispanserleri çoğaltmalıydı. İşçilerin sağlık durumu buna şiddetle ihtiyaç olduğunu gösteriyordu.- 1107 si hastahanelerde, 216 sı sanatoryum ve prevantoryumlarda, 215' i de dispanserlerde olmak üzere Kurumun 1538 yatağı vardı. Buna mukabil 1955 yılı içinde yalnız 2993 tüberküloz vakası tesbit edilmişti.

Geniş ölçüde sağlık yardımlarını icap ettiren Hastalık Ve Analık sigortasının tatbik mevkiine konması ve sağlık yardımlarının sağlanabilmesi için Kurum, ihtiyaç duyulan yerlerde sağlık tesisleri açıyordu. Adana, Ankara, tamir, İzmit, İstanbul (Nişantaşı, Sultanahmet), Samsun ve Sivasta birer hastane; Değirmisaz, İskenderun, İstanbul (Eyüp, Paşabahçe), Malatya, Mersin, Soma ve Tunçbilekte yataklı birer dispanser; Adana, Adapazarı, Ankara, Bursa, Diyarbakır, İstanbul (Hereke, Beşiktaş, Beyoğlu, Cibali, İstinye, Üsküdar, Kartal), İzmir ve Umurbey'de de yataksız birer dispanser, ayrıca İstanbulda bir sanatoryum - prevantoryum, İzmirde bir sanatoryum ve muhtelif yerlerde de 18 sağlık istasyonu tesis edilmişti. 1955 yılı içinde İşçi Sigortaları Kurumu sağlık tesislerinde 1.200.000 işçinin poliklinik muavenesi yapılmıştı. Anlaşmalı hekim ve sağlık müesseseleri nezdinde yaptırılan muayene sayısı ise 180.000 idi. 33.000 hasta yatırılarak tedavi edilmişti. İşgal olunan yatak-gün sayısı 360 **bini** buluyordu. Diş poliklinik sayısı ise 51.000 di. Sigorta yardımları arasına girmeyen diş protezlerini maliyet bedeli üzerinden temin etmek üzere kurulan İstanbul Diş Tedavi merkezinde de 1955 yılında 14 bin "diş protezi ve çeşitli tedavi yapılmıştı. Bütün bu rakamlara rağmen hakiki ihtiyaçlar karşılanamıyordu. Bir yılda tesbit edilen çeşitli hastalık vakalarının toplamı 1952 de **5344** iken, 1958 de 78.980 e, 1954 de 102.942 ye, 1955 de ise 122.183 e yükselmişti. Kurumun teşkilâtı genişledikçe ona paralel olarak hastalık vakalarının Sayısı da yükseliyordu. Sigortalıların bakım ihtiyaçlarını tam manasiyle karşılıyabilmek için sağlık teşkilâtının büyük ölçüde bir hamleye ihtiyacı vardı.

Sosyal ***Sigortalar***

Sosyal sigortalar son yıllarda, bilhassa İkinci Dünya Harbinden sonra büyük bir ehemmiyet kazanmıştı. Buna muvazi olarak İşçi Sigortaları Kurumunun Türkiyedeki faaliyeti de inkişaf etmekteydi. 1946 yılında İşkazaları ile Meslek Hastalıkları ve Analık Sigortaları, 1950 yılında ihtiyarlık sigortası, 1951 de Hastalık ve Analık Sigortası tatbik mevkiine konulmuş, diğer taraftan sosyal sigortanın şümul sahalarının genişletilmesi ve Sigortalılara tanınan menfaatlerin sosyal gayelere uygun olarak artırılması sağlanmıştı. Mesela basın mensupları ile Deniz İş Kanununa tabi olan gemi adamılan ve 4 - 9 saat çalıştırılan bir kısım iş yerlerindeki işçilerin sosyal sigortalardan faydalanmaları temin edilmişti. Bu sigortalara tabi olan işçi sayısı 1951 de bir takvim ayında 382.000 iken % 45 bir artışla 1955 de 554 bine yükselmişti. Sosyal Sigortaların şümul sahalarının genişlemesi neticesinde sigortalı sayısının artması bir yıl içinde yapılan yardımların dört yıl içinde yüzde 270 artışla 12 milyon liradan, 44 milyon liraya yükselmesini sağlamıştır.

İşçi Sigortaları Kurumu XI. Genel Kurul toplantısı

Dilekler bir bir sayıldı

Hastalık ve Analık Sigortası

Hastalık **ve Analık** Sigortalarının tatbikine 1951 yılında başlanmıştı, 1955 in ilk aylarında 28 ilde Hastalık ve Analık Sigortaları uygulanıyordu. Bunlar Adana, Adıyaman, Afyon, Amasya, Ankara, Balıkesir, Bilecik, Bolu, Bursa, Çanakkale, Çankırı, Çorum, Diyarbakır, Edirne, Hatay, İçel, İstanbul, İzmir, Kırklareli,

SOSYAL

Büyük Millet Meclisinde müzakere ve kabul edilen tam yevmiyeli hafta tatili ve genel tatil kanan tasarısının mucip sebepleri, Türk sosyal politikasının iki ana davası üzerinde zihinleri ister istemez düşündürmek mecburiyetinde bırakıyor.

Bu kanun, 5837 sayılı kanunla işçilere hafta ve genel tatil günlerinde' tanınmış bulunan yarım yevmiyeyi tam yevmiyeye iblâğ etmiştin Bu maksatla 5837 sayılı kanunun 1, 8, 4, 5 ve 7 nci maddeleri tadil olunmuştur.

Son kanundan hangi işyerlerinde çalışan işçiler faydalanacaktır? Kanunun 1 inci maddesine bakılırsa İş Kanununun uygulanmakta olduğu işyerlerinde haftanın tatilden evvelki günlerinde devamlı olarak çalışmış olan işçilere çalışılmayan hafta tatili günü için işveren tarafından bir iş karşılığı olmaksızın bir yevmiye tutarından ücret ödenecektir. Şu hale göre, İş Kanununun uygulanmadığı işyerlerinde çalışan işçiler bu kanunun imkânlarından faydalanamıyacaklardır.

1 — İş Kanununun dışında kalan işyerlerinde çalışan işçilerin böyle bir istifadeden mahrum kalmaları mezkûr kanunun tatbik sahasının dar tutulmuş olmasından ileri gelmektedir. Zira İş Kanunu bu hakkı bir taraftan işçiyi dar ve gayrı kâfi tarif şekliyle, bir taraftan da iktisadî hayatın muhtelif işyerlerini bertaraf etmek suretiyle tahdit etmiş bulunmaktadır. Filhakika 3008 sayılı İş Kanunu, günde en az 10 işçi çalıştırmayı gerektiren işyerlerinde çalışan işçilere ve işverenlerine tatbik edilmektedir. Hattâ çalıştırdığı işçi sayısı bakımından 10 işçi kıstasına uygun olmamakla beraber, mahiyetleri ve iktisadî durumları itibariyle kısmen veya tamamen, mahal veya iş kolu bakımından kendileri-

Kocaeli, Kütahya, Malatya, Manisa, Sakarya, Samsun, Sivas, Tekirdağ, Uşak vilâyetleriydi. 1955 yılı içinde ihbar edilen ve işlemi tamamlanan analık ve hastalık vakaları 166.934 dü. Bu yılın önümüzdeki aylarında Elazığ, Eskişehir, Gaziantep, Kayseri, Konya, Maraş, Nevşehir, Niğde, Tokat, Urfa, Yozgat olmak üzere 11 ilde dalla Hastalık ve Analık Sigortası tatbik mevkiine konacak, bu suretle sigortalıların yüzde 78 i bu sigorta kolundan faydalanmış olacaktır.

İhtiyarlık Sigortası

I 955 yılı sonunda sigorta kanunlarına tabi işyerleri sayısı yirmi bine yakındı. İhtiyarlık sigortasına tabi sigortalıların sayısı ise 1 milyon 200 bini geçiyordu. Son bir yılda İhtiyarlık Sigortası kolunda 667 sigortalı ile 305 sigortalının hak sahiplerine- aylık bağlanmak, 1388 sigortalı ile 480 sigortalının hak sahiplerine de toptan ödeme yapılmak suretiyle tahsis sayısı 2840 ı bulmuştu. 1955 de İhtiyarlık Sigortasından 4871 kişi aylık alıyordu. Kâfi prim ödememiş bulunan sigortalılara İhtiyarlık Sigortasından bağlanan aylığın yıllık asgari tutarı 400 lira iken kanunda yapılan bir değişiklikle bu 720 liraya çıkarılmıştı. 1955 yılında teknik karşılıklariyle birlikte İhtiyarlık Sigortası giderleri 85 milyon, Hastalık ve Analık Sigortası giderleri 33 milyon, İş Kazalariyle Meslek Hastalıkları Sigortası giderleri 20 milyon. Analık Sigortası giderleri de 3 milyon liraydı.

İşçi meskenleri

1 şçi mesken kooperatiflerine yüzde 4 faiz re 20 yıl vâde ile yüzde 90 nisbetinde kredi veriliyordu. 1955 yılında 1884 mesken için 9 milyon liralık kredi açılmıştı. 55 yılı sonunda finanse edilen mesken sayısı 5199, açılan kredi yekûnu da 47 milyon lirayı bulmuştu. 1956 yılı iş programında kredi miktarı 77 milyon liraya çıkarılmıştı. Bu suretle 10.000 işçi meskeni yapılacaktı.

Teşkilât

İşçi Sigortaları Kurumunun **1954** yılı sonunda 17 şubesi vardı. Bunlar, bulundukları bölgenin işlerini görüyorlardı. Bu şubelere bağlı İrtibat Bürolarının sayısı ise yedi idi. 1955 yılı içinde Erzurum, Gaziantep ve Trabzon irtibat büroları Şube haline

POLİTİKAMIZIN İKİ ANA DÂVASI-

Sabahattin ÇIRACIOĞLU

ne teşmili lâzım gelen işler ve işyerleri Bakanlar Kurula karariyle tesbit edilmekte ve bu suretle 3008 sayılı kanunun şümul sahasına mümkün mertebe genişlik sağlanmaya çalışılmaktadır. Hakikaten tatbikat da bu şekilde cereyan edip gitmektedir.

Fakat bütün bunlara rağmen gene bir çok iş kollan kanunun sahası dışında kalmış, şümullü bir sosyal politikanın tahakkuku sağlanamamışta*.

O kadar ki Bakanlar Kurulu balı iş kollarını kanunun şümulüne aldıktan sonra ayni iş kollarında 3008 sayılı kanunun ne tarzda uygulanacağını gösteren nizamnameler çıkarmak yetkisini bugüne kadar nedense kullanmamıştır.

1936 yılında yürürlüğe giren İş Kanunundan sonra neşredilen ve yürürlüğe giren bir çok sosyal himaye kanunlarının tatbikat sahası İş Kanununun tatbikat sahası ile tahdit olunmuştur. Hal böyle olanca İş Kanununa tabi olan iş yerlerindeki işçiler, bilâhare meriyete giren bir çok kanunlardan istifade etmişler, tabi olmayanlar bu istifadenin dışında kalmışlardır. Bunun gibi neşriyle beraber meriyete giren son tam yevmiyeli hafta ve genel tatil kanuna da böyle olmuş, izah edilen sebepler yüzünden bir çok işçiler bu haktan mahrum bırakılmışlardır. Zira bu kanundan da tıpkı sosyal sigortalarda olduğu gibi İş Kanununa bağlı olanlar faydalanacak, bağlı olmıyanlar istifade göremeyeceklerdir. İşçi camiası arasında yaratılmış olan bu tefrik, sosyal politikanın takip ettiği içtimai ahenk, içtimaî adalet prensipleriyle tezat halinde bulunan bir manzara göstermektedir.

Bu ikiliğin izalesi neye bağlıdır? Yapılacak iş basittir: Sosyal himaye tedbirlerini ' tatbik edecek olan kanunlardan önce, bu himayelerden bütün Türk işçisinin geniş ölçüde faydalanmasını sağlamak için 3008 saydı kanunun tatbik sahasına vüs'at getirecek tadilâtı temin etmek lâzımdır.

Hiç beklemeden, hiç bir tefsire meydan vermiyecek mânada vazıh, tatbik sahası bir tek işçiyi dahi içine alan bir kanunun getirilmesi zaruretiyle karşı karşıya bulunuyoruz, demektir.

2 — Tam ücretli hafta ve genel tatil günlerine alt kanun; sosyal politikanın ana meselesi olan ücret politikası ile de yakından alâkalı bulunmaktadır.

Zikri geçen kanunun mucip sebepler lâyihasında, işçinin ve ailesi efradının hafta ve genel tatil günlerinde kâfi gıda alacağı, rızkını tam ve kâmil şekilde temin edeceği ileri sürülmüştür.

Gerçekten iktisadi düzene sahip bir memlekette yaşamakta olsaydık, sosyal politikası sağlam ve müessir ücret politikasına bağlı olduğuna inandığımız bir hükümet karşısında bulunsaydık, lâyihanın esbabı mucibesi olarak ileriye sürülen bu mülâhazaları ciddiye almak mümkün olurdu.

Teslim etmek icabeder ki; bir hükümet için sosyal politika sahasındaki başarı, getirdiği kanun lâyihalarında güzel ifadeli, hayal mahsulü cümlelerle değil, kanunların tatbikatında şümullü ve müessir neticelerin alınması ile mümkün olur. Bu başarı şarjlarıma malt ve iktisadi politikanın isabetinden doğacak unsurlara bağlı olduğu bilinmelidir.

Fiatların istikrar kesbetmediği memleketimizde işçinin hafta ve genel tatil günlerinde ailesi efradiyle birlikte rızkını tam ve kâmil şekilde temin ederek kâfi gıda alması nasıl mümkün olacaktır? Yarım yevmiye alırken bu kanunla tam yevmiye aldığı için işçinin hayatında kendisini tatmin eden bir değişiklik mi vuku bulacaktır? Böyle bir hayale kapılmak realitelerden uzakta yaşamak sayılır.

Ayrıca kanunun esbabı mucibesinde izah edildiği gibi bu tatillerden dolayı milli istihsal için istihsâl unsuru olan iş gücünden ümit edilen verimliliğin elde edileceğine de inanmak güçtür. Zira ücretlerin asgari geçim haddinin dûnunda kalması sebebiyle umumi işgücü prodüktivitesinin düşeceğini de hesaba katmak icabetmez mi? Milli gelirin dağılışından umumi işgücüne isabet eden hisse, başka memleketlerde normal telâkki edilen % 10 nisbetinin çok aşağı seviyesinde takarrür etmiştir. Bugün fiat yükselmeleri ücretlere afetdilmiyecek sebepler dışında vukubulmaktadır. Enflasyonun tahribatı işçi ücretleri üzerinde daha çok müessir olmuştur. Onun içindir ki, yükselen Hatlara göre ücretlerin bir türlü ayarlanmıyarak enflasyon yükünün işçilere yüklenir olmasına seyirci kalınması cidden adaletsizlik yaratmaktadır.

Bütün bunlara çare arayıp bulmak varken yarım ücretin tam ücrete ircaından işçiler için faydalar ummak veya faydalar sağlamıyacağı hakkında işçi efkarı umumiyesin de itminan yaratmağa çalışmak beyhude gayretler değil de nedir?

İşçi aldığı ücretle fizyolojik ihtiyaçlarını dahi temin edemez, hükümet sosyal politikasının ana istikameti olan ücret politikasını yürütemezken, tam ücretli hafta tatilinden dolayı ümit edilen neticelerin, yarım veya noksan olacağı pek tabiidir. Ücretlerin reel kıymeti düşmek suretiyle iştira gücü gittikçe zayıflıyan işçinin ücretini fiatları takibedebilir şekilde otomatik ayarlamaya tabi tuttuktan sonra, bu son kanunun getirdiği himayeden istifade beklenebilir kanaatindeyim.

getirilmiş, İzmitte de bir şube açılmıştı. 1956 yılının ilk aylarında Antalya, Balıkesir, Konya İrtibat Bürolarının da şube haline getirilmesi Kurumun şubelerini 24 e çıkarmıştı. İrtibat Büroları ancak bağlı bulundukları merkezlerden alacakları talimatla hareket edebiliyorlardı. Bu işe işlerin görülmesini geciktiriyordu. İrtibat Bürolarının şube haline getirilmesiyle bu aksaklıklar giderilmiş ve sigorta muamelelerinin mahallinde neticelendirilmesi sağlanmıştı. XI. Kongrenin toplandığı günlerde Adana, Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bursa, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, İstanbul, Beyoğlu, Eminönü, Kadıköy, İzmir, İzmit, Kayseri, Konya, Kütahya, Malatya, Samsun, Sivas, Trabzon, Zonguldak merkezleri faaliyetteydi.

Genel Kurul

Genel Kurul İşçi Sigortaları Kurumu Kanununa göre her yıl en geç Haziran sonuna kadar Çalışma Bakanının davetiyle toplanıyordu. Genel Kurula ilgili Bakanlıklar temsilcileri, İstanbul ve Ankara Üniversiteleriyle, Teknik Üniversite ve Yüksek Okullar profesörleri arasından seçilen akademisyen üyelerle, işçi ve işveren temsilcileri katılıyorlardı. Geçen hafta salı günü Çalışma Bakanı Mümtaz Tarhan XI. Genel Kurulu açarken şöyle diyordu: "Tetkikinize sunulan rapordaki rakamlar hizmetlerin hangi merhalelere ulaştığını beliğ bir surette gösterecektir. Sigorta yardımlarının dar ve cılız miktarlardan, sigortalıları tatmin edecek reel miktarlara çıkarılması ve aktüer hesapların vereceği bütün imkanların iyi bir hizmet anlayışı içinde gerçekleştirilmesine çalışılması zaruri idi. Son aylarda sigorta mevzuatında bu hedefe müteveccih tadiller alâkalı muhitlerde çok müsbet akisler meydana getirmiş ve umumi bir memnuniyet havası yaratmıştır. Yeni tadillerle sigorta müesseselerimizde mevcut bir takım boşlukların da doldurulması zarureti kendisini hissettirmiş bulunuyor."

Rapor

Rapordan anlaşıldığına . göre, kurulması mutasavver 200 milyon lira sermayeli Sosyal Güvenlik Bankası hakkındaki hazırlıklar ilerlemişti. Ölüm ve maluliyet sigortaları kanun tasarıları üzerindeki çalışmalar da nihai Safhaya gelmişti. Raporda "gittikçe genişleyen ve ehemmiyet kesbeden Kurum çalışmalarının daha müsmir ve yerine masruf olabilmesi için bazı tavsiyelerde" bulunuluyordu. Hastalık Sigortası tatbikatına geçilmeden önce en küçük teferruata kadar bütün eksiklerin ikmali, sağlık tesislerinin inşası, mevcutların hizmete daha elverişli hale getirilmesi, iş hekimliği mevzuunun lâyık olduğu ehemmiyetle ele alınması icap ediyordu. İşçi meskenleri mevzuu etraflıca etüd edilip yeniden ele alınmak ve müstakil bir ünite tarafından idare edilmek suretiyle Emlâk ve Kredi Bankası aracılığı kaldırılmalı ve gayenin tahakkuku için Kurum Teşkilât Kanununda yapılacak değişiklikle bir inşaat sanayiine doğru gidilmeliydi. Kurumun "sağlık tesisleri ve idare binaları bir an önce inşa edilmeli ve artık çalışmaya elverişli olmayan kiralık binalardan çıkılmalıydı. **Sonra mecburiyet hissedilmedikçe hazır bina alınmamalı, yeni binalar yapmakla memleketin imarına yardım edilmeliydi. Sigorta mevzuunda işçi ve işverenin maruz kaldıkları güçlüklerin mevcudiyeti öğretici bir servisin 'kurulmasını zaruri kılıyordu. Teşkilat Kanununda mümkün olduğu takdirde yapılacak değişikliklerle işçi kültür merkezlerinin Kurulması sağlanmalıydı. Mahrumiyet bölgelerinde çalışmak zorunda olan işçilerin çocuklarının yüksek tahsillerini yapabilmeleri için aktüeriyel hesapların müsaadesi nisbetinde bir fon tesis edilmeliydi. Sosyal Sigorta mevzuunun dışında olmakla beraber, memleket kalkınmasında büyük yardımı olacak ve döviz tasar* rufunu mümkün kılacak işçi ortaklıkları kurulmalıydı. Sonra geniş işçi kitlesinin bulunduğu bölgelerde zaruri istihlâk maddelerinin ucuz fiatlarla temini faydalı olurdu. İşçi Sigortaları Kurumunun Terimli ve rasyonel bir şekilde çalışabilmesi için belirli bir personel politikası takip edilmeli ve memurların terfihi ön plânda tutulmalıydı. İnşaları prensip itibariyle kararlaştırılmış olan memur lojmanları da bir an önce inşa edilmeliydi.**

Yenilikler

Hafta içinde Çalışma Bakanlığı aldığı bir kararla İş Kanununun şümul sahasını genişletti Şimdiye kadar İş Kanunu dokuz iş kolunda en az dört işçi çalıştıran iş yerlerine tatbik ediliyordu. Bakanlığın bu kararı ile, terziler, kunduracılar, saraçlar, kavaflar, sayacılar, taşçılar, inşaat malzemesi imlâtçı1arı. şekerciler ve helvacılar, hallaçlar ve döşemeciler, kâğıt, mukavva veya plastik eşya imalatçıları, oyuncak imalâtçıları ile bu kollarda işlenen ve imal edilen emtea ve malzemeyi imal etmekle beraber aynı zamanda toptan veya perakende satışım yapan işyerleri kanunun şümulüne alınıyordu. Kanunun sigortaya müteallik hükümleri 1 Ocak 1957 dan itibaren, diğer hükümleri ise 15 Temmuz 1956 da yürürlüğe girecekti.

Bakanlık İş ve İşçi Bulma Kurumunun daha verimli olmasını sağlıyacak bir tasarı üzerinde de çalışmaktaydı. Kurulusundan bu yana geçen on yıl içinde görülen aksaklıklar ve edinilen tecrübelere göre teşkilât kanununda bazı değişiklikter yapılması icap ediyordu. Bu hususta Genel Müdürlük bir tasarı hazırlamış ve Bakanlığa göndermişti. Tasarıya göre. Kurum memleket ölçüsünde genişliyordu, Çalışma Bakanlığının muvafakati ile ihtiyacı oldukça istikraz yapabilecekti. Memur ve hizmetliler prim haklarından faydalandırılacaklardı. Kurumun gelirleri, menkul ve gayri menkul malları ve her türlü muameleleri vergiden de muaf tutuluyordu. Tasarı kanunlaşıp yürürlüğe girdiği takdirde Is ve İşçi Bulma Kurumu için yeni bir çalışma devresi başlıyacaktı,

K A D I N

Aile

Kadın ve cinsiyet

Kadının cinsi hayatı hakkında son senelere kadar çok az etüdler yapılmış, çok az şey söylenmiştir ve tamamiyle kapalı kalan bu mevzu bugün içtimai hayatta, izdivaçta bir çok kurbanlar vermekte devam etmektedir. Toronto'da "Women's College Hospital" de jinekoloji servisi şefi olan Dr. Marion Hilliard neşrettiği uzun makalelerle, bu mühim mevzua temas etmiş, senelerden beri yakından tetkik ettiği kadın hastalarının en samimi intibalarını, acı ve tatlı hatıralarım ibret verici birer ders şeklinde nakletmiştir.

Dr. Marion'a göre kadın asırlardan beri, henüz kendi varlığım tanıyamamıştır, bu yüzden muzdariptir. Kadın kendi biyolojisinden, vücudunun ihtiyaçlarından, bu ihtiyaçların ruhî ihtiyaçları ile birleşen münasebetlerinden bihaberdir. Fena bir terbiye sistemi onu, arzularım inkâr etmeye, onları şuur altına atmaya alıştırmıştır. Fakat bu asırlardan beri onu, daha vahim hatalar işlemekten de alıkoyamamıştır.

"Ben o kızlardan değilim!"

Yaşı bir hayli ilerlediği halde henüz evlenmiyen bir öğretmen hanım, bir gün Dr. Marion'u ziyarete gelmiştir. Hasta şiddetli baş ağrılarından, uykusuzluktan şikâyetçidir. Kimse derdine çare bulamamaktadır. Hasta konuşurken, bir ara, bir erkekten bahsetmiş sonra birden. susmuştur. Doktor tecrübelidir. Hastaya şu şekilde bir sual sormuştur:

"— Demek o erkeğe sinirlendiniz ve gene derhal baş ağrılarınız başladı. O gece uyuyamadınız. Erkek muhtemelen sizi apartmanına davet etmişti."

Hasta birden kıpkırmızı kesilmiş ve hayretle:

"— Nasıl anladınız, diye kekelemiştir. Evet küstah edam beni apartmanına davet etti. Halbuki ben o kızlardan değilim."

Dr. Marion'a göre, işte hasta burada yanılmaktadır. Belki davete icabet etmemekle çok iyi etmiştir. Ama her kadın, işte hastanın kasdettiği o kızlardandır. Anormal bir metabolizması olmadıkça, her kadın bazı guddelere, bazı arzulara ve vücuduna hâkim olan bir doğurma sistemine sahiptir. Bilerek veya bilmiyerek erkeğe yaklaşmak arzusunu duyar. Bunu inkâr etmek, tabiata kargı gitmektir. Bu arzuyu inkar etmemek fakat onu bilerek, onu kabul e-

Sokakta bir kadın

Bildiklerinizden değil

Şöhret ve Moda

Jale CANDAN

Birkaç ay oluyor, Kadınlar Birliği lokalinde pedagog Vedide Baha Pars çocuk terbiyesi hakkında güzel bir hasbıhalinde "Her çocuk meşhur olmak, tanınmak ister. Bu onun ruhunun bir ihtiyacıdır" diyordu..

Öyle zannediyorum ki, bu his yalnız çocuklarda değil, büyüklerde de mevcut.. Meşhur olmak, kendimizden bahsettirmek, birçoklarımızın en zayıf tarafı değil mi? Tarih şöhret hırsı ile, kendi ordularını körü körüne mağlûbiyete götüren, milletlerini maceralara sürükliyen önderlerle dolu değil mi? Fakat bu kadar uzaklara gitmeye ne hacet? Bugün birçok zengin kadınlarımızın kendilerini terkettikleri lüks ve gösteriş merakı, bu hastalığın bir neticesi değil mi? Kim daha çok elbise diktirecek, kim punduna getirip en son model arabayı satın alacak, kim daha gösterişli bir hayat sürecek, kim daha sık mobilya değiştirerek, komşusunu çatlatacak?

Halbuki kendimizden bahsettirmenin, meşhur olmanın bunlar çok eski, demode usulleridir. Teni ve medeni dünya zihniyeti, insanların bu "tanınmak ihtiyacı" m bambaşka yollarda tatmin etme imkânları vermiştir. Zengin bir kadın Paris modeli elbiseleri ile övündüğü kadar, memleket dokumalarından, kendi buluşu ve zevki ile meydana getirdiği elbiselerle de övünebilir. Evini şahsiyetsiz bir zengin mobilya mağazasına çevirmektense oraya, memlekete has hususiyetler ve eşyalarla sıcak bir hava verebilir. Belki salonlarında uydurma Louis XV takımları yoktur ama, kapıları memleketin fikir adamlarına, sanatkârlarına açıktır. Meselâ Romadaki değil de, Konyadaki eski sanat eserlerini tanımakla iftihar eder. Louvres. müzesini gezmeden burnunun dibindeki Topkapı müzesini dolaşır. Şöhreti gösterişte ve şaşaada değil, değişmiyen kıymetlerde, bir hayır cemiyetinde, bir fikrin müdafaasında, memlekete faydalı bir teşebbüste arar. En basiti, basma içinde zarif, basma içinde güzel olmakla övünür, gösterişten uzak kalmakla, iftihar dayar ve bu yollarda kendisinden bahsettirir, bu yollarda kendisini takip edecek nisanları peşinden sürükler.

Medeni memleketlerde, sosyetede bu şekilde şöhret yapmış kadınlar sayısızdır. Bu tarz şöhret insana huzur ve saadet getirir. Öteki gibi insanın yarı ömrünü yemez. Bu tarz şöhret cemiyete ve memlekete de faydalıdır. Çünkü bir memlekette, muayyen bir istikamette bir yarış başladı mı, herkes imkânları nisbetinde bu yarışa katılmaya, hiç olmazsa peşinden sürüklenmeye başlar. Modanın mıknatis gibi insanları çeken bir kuvveti vardır. Lüks, israf ve gösteriş bir memlekette nasıl moda haline gelebilirse aksi de varittir. Meselâ İkinci Cihan Harbinde, İngilterede saray halkının teşviki ile, eski giyinmek adeta moda olmuş, kadınlar kokteyllere röprizli çoraplarla, erkekler yamalı ayakkabılarla gitmişlerdir. Bu moda, İngiltereden daha birçok memleketlere geçmiş, fakirlik âdeta bir iftihar vesilesi, bir asalet sembolü gibi gösterilmiş ve bu zaman zarfında lüks yapanlar, şatafat düşkünlerine halk "harp zengini" damgasını vurmuş ve küçümsiyerek bakmıştır. Bu modanın bugün İngilterede ve başka memleketlerde devam etmediği aşikârdır. Çünkü bu ancak fevkalâde bir devrin icaplarındandı.

Moda, daima zamanın ve zeminin ihtiyaçlarına cevap veren, biraz da bunun için rağbet gören bir şeydir. Bugün memleketin ihtiyaçlarına cevap verebilecek, faydalı bir moda yaratmak vazifesi herkesten evvel zengin ve imkânı bol olan kadınlarımıza düşen bir vazifedir. Yapılacak şey bugünkü yarışı tersinden götürmektir.

derek en münasip ve en iyi yerde kullanmak lazımdır. Bu arzu ancak manevi hislerle birleştiği zaman kadına aradığı saadeti ve huzuru getirecektir. Bu arzu, bir kadının hayatını aydınlatabilir veya onu karanlığa gömer. Arzuyu inkâr etmek kadar tehlikeli bir şey varsa, o da, bazı ileri cemiyetlerde genç kızların, hürriyet perdesi altında kendilerini kapıp koyuvermeleridir. Kontrol edilmeyen arzular kadınlara ancak pişmanlık, acı ve sukutu hayal getirir. Dr. Marion'a müracaat eden yüzlerce ve binlerce "kız-anne" 1er işte bu acı ile muzdariptirler.

İrade daima hâkim değildir!

Asırlardan beri, aşk mevzuunda kadın iradesine atfedilen kıymet de tamamiyle aldatıcıdır. Zannedilir ki, kadın istediği ana kadar, istediği dereceye kadar flört eder, istediği anda her şeyi bıçakla keser gibi keser atar. Bu hata da, kadının kendi bünyesini tanımamasından Heri gelmekte ve bu yüzden çok vahim neticelerin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Dr. Marion'a göre bir erkekte bir kadın arasında öyle bir an gelir ki kontrol ve mantık artık işliyemez olur. Demek ki erkek yanında duyabileceği heyecan ve arzuları peşinen normal bulan bir kadın, hayvani bir histen kurtulmak istiyorsa tam zamanında, geç kalmadan kaçmasını bilmelidir.

Arkadaş oyunu

Dr. Marion'un hakiki hayattan alınmış hikâyeleri arasında, cidden çok enteresan olanları vardır:

Bir gün Toronto'daki hastahaneye ikinci çocuğunu doğurmak üzere, gene ve mesut bir anne gelmiştir. Kadının ifadesine göre, evde dört yaşında bir oğlu vardır. Allahtan en samimi arkadaşı sık sık eve uğrayıp ona bakacak ve kocasına akşam yemeklerini hazırlıyacaktır. Dr. Marion, bu genç annenin fazla saf olduğunu düşünmüştür. Çünkü Dr. Marion arkadaşlığa ve sadakat hislerine çok inanmakla beraber, uzun zaman yalnız kalacak olan bir erkekle kadının arkadaşlığını, tecrübelerine dayanarak, çok tehlikeli bulmaktadır. Burada da birinci plana geçecek olan şey, bünye ve gayriiradi arzulardır. Nitekim, zavallı genç anne evine döndükten bir kaç ay sonra, göz yaşları içinde doktora koşmuş ve kocası ile en yakın arkadaşının ihanetini haber vermiştir. Bu tip arkadaş oyunları Dr. Marion'a göre gayet sık vuku bulmaktadır. Aldatanlar çok ağır ithamlarla karşılaşırlar. Fakat asıl kabahatli, ekseriya aldatılan taraftır. Çünkü, affedilmez bir bilgisizlik ve saflıkla bu vaziyeti hazırlamıştır.

Bilgi şarttır.

Emniyet hissi aşkın muhakkak ki bir numaralı şartıdır. Fakat bu emniyet hissi, zamanımızda affedilmez bir bilgisizliği, asın bir saflığı asla masur gösteremiyecektir.

Kadın, her şeyden evvel kendi biyolojisini tanımalı, onun kadın vücuduna getireceği ışıktan ve huzurdan istifade etmesini bilmelidir. Bir kadın bu ihtiyacını iyi veyahut fena kullanabilir. Fakat hiçbir zaman onu inkâr edemez. Çünkü bu takdirde, hayatta mühim bir silâhını kaybetmiş olur.

Moda

Ümit veren bir defile

Geçen hafta cuma günü, Yenidogan mahallesine giren birçok taksi Yıldırım Beyazıt Kız Enstitüsünün önünde duruyordu. Ders yılı bitmişti ve okul idaresi tertip ettiği bir defile ile çalışmalarıma semeresini halka gösterecekti.

Okul fevkalâde temiz, defile çok güzel ve davetlileri kapıda karşılıyan hanımlar gayet zarif ve naziktiler.

Defileden bir görünüş
Küçükleri unutmayalım

Fakat insanın bilhassa hoşuna griden, Ankaranın bu kenar mahallesinde kısa zamanda, elde edilen başarı ve 1-ki sene evvel, derse başladıkları zaman başörtülerini başlarından çıkarmak istemiyen kızların, gayet zarif elbiseler içinde defileye katılmış olmaları idi.

Kara çarşaflar

I 5 Haziran 096 birçoklarımız için sıkıntılı bir gündü. Enstitüye gelirlerken, Ulustan itibaren birçok kara çarşaflılara tesadüf etmiştik. Birçok kimseler düşünceli idiler, hava kararmış, fırtına etrafı tehdit eder bir mahiyet almıştı. Halbuki içerisi aydınlık, ferah, tertemizdi. Karaçarşaflılar birden silinivermiş, hür kafalı, zeki, kabiliyetli bir Atatürk gençliği misafirleri neşe ile karşılamıştı. İşte bu, insana dışarıyı unutturuyor, ferahlık veriyordu. Zaten birden sanki gök delindi, yağmur başladı ve kısa bir sağanaktan sonra tekrar güneş açtı.

Pijamalar

Çok küçük gene kızlar (boalar ikinci sınıf talebeleri idi) gayet güzel, kısa kollu, kenarları biye ile çevrilmiş puanlı basma pijamalarla defileyi açtılar. Bunlar, ekseri, amerikan mecmualarını süsleyen genç kız pijamalarına benziyorlardı.

Boyalı amerikan

Küçük bir genç kız, beyaz, sarı ve yeşil olmak üzere üç renkli zarif bir spor elbise ile salona girince herkes alkışladı. Genç kız, bunun boyalı Amerikandan yapıldığını ve 6 liraya mal olduğunu ilân edince seyirciler büsbütün hoşlandılar. Zaten amerikan, Yıldırım Beyazıt Enstitüsünde adeta şekil değiştirmiş ve güzel bir keten hüviyeti almıştı. Kiminin eteği kordonolerle işli idi, kimi kaneviçe işi ile. En pahalısı 10 liraya çıkmıştı.

Gri dokuma

Artık anlaşılıyordu ki gri dokuma kumaş âdeta klasik bir eteklik kumaş mahiyeti almıştı. Talebeler bu gri dokumayı türlü fantezilerle güzelleştirmişlerdi. Bir tanesinin üzerinde fiyonklu bir pötikare kuşak vardı. Bir tanesi, kordona ile renk renk işlenmişti.

Basmalar

Basmaların hepsi zarif, güzel ve gayet zevkli idi. Bilhassa çizgili basmalarda, çizgilerle oynanarak gayet hoş modeller meydana getirilmişti. Bu arada, düz keten elbiselerin üzerine basma motifler aplike edilerek hazırlanan çocuk elbiseleri, bilhassa nazarı dikkati celbediyordu.

En zarif elbiseler

Küçük karpuz kollu, güzel dekoltesi ve belinde ince siyah kadife kuşağı olan grili bîr markizet elbise tamamiyle 1956 modasına sadıktı. Zarif bir manken edası ile yürüyen İmren'in giyindiği taba rengi şantuk

En çok beğenilen yaz modası: Etol
Serin gecelerim şık can kurtaranları

takım da, bolerosu ve işli dekolte bedeni ile çok hoşa gidiyordu. Büyük beyaz yakalı pembe beyaz puanlı bir keten elbise, beyaz şifon eşarplı gene pembe bir çay elbisesi, pli etekli düz beyaz bir entari, eflatun tülden bir dans elbisesi, sarı Jorjet bir emprime çok takdir topladı.

Bir küçük kraliçe

Alkışlanan **bir** minimini manken **vardı.** Fistolu bir pembe pandora, mavi bir tül **bir** de kırmızı beyaz **benekli** bir basma giyindi. Basma arkadan **acıktı** ve yürüdükçe arasından volanlı bir külot görünüyordu.

Küçük Naz Karan **bir** kraliçe e**dası ile** yürüyordu.

Bir günün hikâyesi

Fakat serginin bir kapalı kapısı vardı ki, insan oradan içeriye girince cidden hayret içinde kalıyordu. Bu, bir yünün hikayesini canlandıran bir sahne idi.

İki hanım oturmuşlardı, yıkanmış koyun yününü birisi eğiriyor, birisi büküyordu. Biraz ötedeki masada yünün iplik haline geldikten sonra nasıl boyandığı gösteriliyordu. Renkler en güzel Avrupa yünü renklerine *taş* çıkaracak kadar hoştu. Doya nebati boya idi: Nar kabuğu, soğan kabuğu, kızılağaç kabuğu, ceviz kabuğu ve muhtelif kökler kullanılıyordu. Bazan bunlara göztaşı da ilâve edilerek çok muhtelif tonlar elde edilmişti. Nebati boyalar sabitti ve bu bakımdan da başka kıymet taşıyordu.

Yün boyandıktan sonra elde örülebilirdi. Fakat onu erkek sanat mekteplerinde imal edilen el tezgahları sayesinde kumaş haline getirmek işten bile değildi., Bu sahne de, seyircilere canlı olarak gösterilmekteydi. Kumaş haline gelen yün, biçilip dikilmekte ve sergide bu kumaşlardan dikilen takımlar teşhir edilmekteydi. Bolerolu çocuk takımları, erkek yelekleri, yastıklar, eşarplar ve etoller, kadın çantaları, örtüler, kar başlıkları, bluzlar hep bu bizim çok iyi tanıdığımız koyun yününden yapılmıştı. Ama onu bu haliyle tanımak cidden imkânsızdı.

Etol modası

Hanımlar kürklerini naftaline kaldırırken, kürkçüler Londrada bir "milletlerarası kürk defilesi" tertip ettiler. Tabii gene de hem büyük alâka, hem de bir hayli para temin ettiler. Bu defilede öyle hafif, zarif, öyle şık etoller vardı ki serîn yaz geceleri için hiç de beyhude sayılamazdı. Bu arada manken Eve Vitt'in taşıdığı "chinchille" bir etol bütün seyircilerin hayranlığını topladı ve ona ancak amber rengi bir mink etol rekabet edebildi.

Bu kürk etollere yanaşmak her babayiğidin harcı değildi tabii.. Allahtan Park Lane'de açılan bir "mendil ve eşarp" sergisi, kürk etollerde gözü kalan birçok kadını derhal teselli etti. Bu sergide de, gayet güzel mankenler, gayet güzel etoller giyindiler. Avrupanın belli başlı moda merkezlerinden gelen bu etollerden bir tanesi Viyana etiketini taşıyordu. Yün jerseden olup, kenarlarına elle şark motifleri işlenmişti ve ipek püskülleri vardı. Daha sıcak yaz günleri için, Fransızlar ince vual eşarplar düşünmüşlerdi. Bunlar püsküllü, ince, uzun etollerdi. Üzerlerinde gayet, soluk renklerde gölge halinde, çiçekler aplike edilmişti.

Bu süslü ve zarif etollerin yanında serin yaz geceleri için. "jerse" lerden ve yünden yapılmış çok pratik sade, ısıtıcı etoller de vardı. Kimi küçük bir üç köşe şeklinde kesilmiş, kenarlarına hafif bir püskül takılmıştı. Kiminin kol takılacak yerleri vardı ve insanın üzerinde daha ziyade bir bolero tesiri bırakıyordu. Bazı düz, uzun etollerin sırta gelen kısmı hafifçe yuvarlanarak, şekilli kesilmişti.

Hepsi cidden güzeldi ve işin en hoş tarafı, defileyi, seyreden her kadının muhakkak böyle bir etole ihtiyacı vardı.

Terbiye

Gençlerin istediği

***B*ir felsefe doktoru olan Mario Pei 20 senedir, 20 yaşından küçük olanlara ders vermektedir. Onların haleti ruhiyesini iyice tahlil ederek, anne ve babalara hitaben bir etüd neşretmiştir. Gençlerin büyüklerden istedikleri nedir? Onları iyi bir istikbale hazırlamak isteyenler, nasıl bir hareket tarzı takip etmelidirler?**

Felsefe doktoru, bu çok mühim sualleri o kadar basit ve kolay bir şekilde halletmiştir ki, her anne ve babama bu pratik yolu öğrenmemesi cidden yazık olur.

Mario Pei'ye göre, gençler büyüklerden ne büyük bir sevgi, ne sempati, hatta ne de anlayış beklemektedirler. Onların her şeyin fevkinde aradıkları şey, en çok kıymetlendirdikleri şey, adalettir.

Gençlerin aradıkları bu adalet kendilerine değişmez kanunlar ve kaideler halinde tatbik edilmelidir. Bu kaidelere riayet etmedikleri takdirde cezalandırılacaklarından emin olmalıdırlar. Cezaların ağır değil fakat kat'i olmasına dikkat etmek lazımdır. Adil kaidelere, iyi tatbik edilen bir disipline gençler derhal cam gönülden boyun eğerler. Ordudan kamplarda en haylaz gençler, kısa zaman-

da, bazan en iyi elemanlar oluverirler. Çünkü orada aradıkları âdil disiplini, müsavatı kolaylıkla bulurlar. iyi tertip edilmiş bir mükafat ve ceza sistemi en yola gelmez gençleri, derhal, doğru yola sokmaktadır.

Mekteplerde muvaffak olan öğretmenler, bu hakikati kavrayıp, adil kaideler koyan ve bu kaidelere dalma aynı titizlikle, riayet eden öğretmenlerdir. Anne ve babalar da aynı yoldan yürüdükleri takdirde, hem rahata ve huzura kavuşurlar, hem de çocuklarını hakikaten iyi yetiştirmiş olurlar. Yedi yaşından itibaren, çocuklara normal insan muamelesi yapmak lâzımdır. Onlardan neler beklediğimizi bir defa onlara izah edip, beklenenleri yapmadıkları takdirde, çekecekleri cezayı tesbit etmeliyiz. Bu fazla ağır olmıyan cezayı, icap ettiği anda, tereddütsüz ve zaafsız tatbik etmeliyiz.

Bir anne ve babanın, bir öğretmenin çocuklara yapabileceği en büyük iyilik, onlara küçük yaşlarından itibaren, normal mesuliyet hissini aşılıyabilmektir. Onların, kaidelerin ve disiplinin haricinde, çabucak azarlanan, çabuk affedilen şimdi dövülüp biraz sonra okşanan küçük insanlar olduğuna dair en ufak bir zehap uyandırmamak lazımdır. Ahlâk kaidelerinin her yaşta, her sınıf insanı, aynı şekilde ilgilendirdiğini çocuklar küçük yaştan itibaren öğrenmelidirler. Bilmelidirler ki, herhangi bir kimse kendisini bu kaidelerin fevkinde tasavvur etmemelidir ve herhangi bir kimse bu kaidelerden kaçmayı tahayyül edememelidir.

Dünyanın iftihar listesinde isimleri asılı duran birçok büyük adamlar, en fakir muhitlerde, en fakir ailelerde doğmuş çocuklardır. Büyüyen çocuklara, herkesin daima müsavi yerden hayata adım attığını hatırlatalım. Çünkü şartlar değişikse de, herkese mükâfatı kazandıran veya cezayı hakkettiren sebep birdir. Herkes bu dünyada, emeği ve gayreti mukabilinde, lâyık olduğu hayatı yaşıyacaktır.

E Ğ İ T İ M

Kolejler

Pahalı eğitim

Çocuğunu Ankara Eğitim Kolejinde okutan bir baba dert yanıyordu. "Oğlumuzu dil öğrensin diye koleje gönderiyoruz. Az zamanda da faydasını gördü, İngilizcesi günden güne ilerliyor. Okulun bu tarafına hiç diyeceğimiz yok. Fakat tahsil şartları gittikçe ağırlaşıyor. Böyle devam ederse çocuğu kolejden almaya mecbur olacağız."

Bu babanın hakkı vardı. Türkiyedeki yabancı dil öğretimi gerçekten çok pahalıydı. Devlet okullarında ise esaslı bir dil öğretimi olmadığı öteden beri biliniyor ve islâhı için çareler aranırdı. Ortaokul ve liselerimizin yüklü ders programları arasında haftada dört, beş saat yabancı dil öğretimi gören bir öğrencinin o dili iyi öğrenmesi beklenemezdi. Bu yüzden liseyi bitirenler üniversitelere gittikleri zaman dil bilmedikleri için türlü güçlüklerle karşılaşıyorlardı. Meselâ Hukuk Fakültesinde okuyan bir gencin sadece ders kitaplarım takip ederek tam mânasiyle yetişmesine imkân yoktu. Yabancı hukuk otoritelerinin eserlerim okuması, ortaya atılan yeni hukuk nazariyelerini öğrenmesi lâzımdı. Ancak bu suretle iyi bir hukuk tahsili yapmış olurdu.

Ankara Koleji

Ankaradaki Eğitim Kolejinin çok verimli, modern bir müessese olduğundan kimsenin şüphesi yoktu. Çocuklarım bu koleje gönderenlerin tek şikayeti tahsil şartlarının ağırlığıydı. Kolejin yıllığı gecen yıl 1800 lira iken bu yıl 2200 liraya çıkarılmıştı. Bu 2200 lira dört taksitte ödeniyordu. Çocuklarını bu koleje kaydettirmek isteyenler ilk taksidi Haziranda vermek zorundaydılar. Hatta evvelden beri bu okulda okuyan talebelerin taksitleri de kadronun tesbit edileceği bahanesiyle şimdiden talep ediliyordu. Halbuki öğretim Ekimde başlıyordu. Bu suretle çocuk tahsile başlamadan tahsil parasının bir kısmı alınmış oluyordu. Anneler, babalar bundaki hikmeti bir türlü anlıyamıyorlardı. Bu para ders yılının başında alınamaz mıydı? İki taksiti arka arkaya ödemek çok zor oluyordu. Çünkü yılın son taksidi de ders yılı biterken Mayısta veriliyordu. Diğer iki taksit ise Ekim ve Şubattaydı. Gündüzlü öğrencilerin yıllık ücreti de arttırılmış, 500 liradan 700 liraya çıkarılmıştı. Okul idaresi Ankaranın her şeyden önce bir memur şehri olduğunu unutmamalıydı. Tabancı dil bilmenin faydalarım şüphesiz herkes takdir ediyor ve çocuğuna öğretmek istiyordu. Bu ücretler biraz indirilse okula karşı ilgi artacak, Eğitim Derneği okulu genişletmek zorunda kalacaktı. Türk Eğitim Derneği Ankara Kolejini daha geniş halk kütlelerine hitap eden bir okul haline getirmeyi, taşıdığı ismin bir icabı olarak düşünmeliydi.

Yeni kolejler

I954-55 ders yılında İstanbul, İzmir. Samsun, Eskişehir, Konya kolejleri öğretime başlamışlardı. Bu kolejlerde öğretim bir iki ders müstesna tamamen İngilizceydi. Kolejlere ilkokul mezunları alınıyorlardı. Bunlar bir sene ihzari sınıfta okuduktan sonra orta kısmın birinci sınıfna gegeçeklerdi. Şu günlerde imtihanlara girip çıkıyorlardı. Kolejlere yalnız geceli öğrenci alınıyordu. Yıllık eğitim ücreti 1200 liraydı. Bu beş kolejde okuyan öğrenci sayısı ders yılı sonunda 421 di. Her kolejde ortalama olarak seksen öğrenci okuyordu. Bakanlık bu yıl içinde bu kolejlere bir tane daha ilâve edecekti: Diyarbakır Kolejinin son hazırlıkları tamamlanmak üzereydi.

Oorduda yabancı dil

rduda da yabancı dil öğretimine çok ehemmiyet veriliyordu. Harp Okulunda yabancı dil öğretimi en yeni metodlara göre yapılmakta ve gayet iyi sonuçlar vermekteydi. Harp Okulu öğrencileri yabancı dil alanındaki başarılarını geçenlerde okullarında verdikleri temsillerle ispat etmişlerdi. O gece Harp Okulunda İngilizce, Fransızca, Rusça ve daha bir iki dilde skeçler oynanmış ve takdirle karşılanmıştı. Bundan başka ordu her yıl Ankara Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesine imtihanla seçerek dil bilgilerini artırmak üzere her sınıftan subaylar gönderiyordu. Gaye orduda dil bilenlerin sayısını çoğaltmaktı. Son yıllarda dil bilenlerin nisbeti süratle yükseliyordu. Bu yükselişi NATO içindeki müşterek alışmalarla. Amerika Kanada ve diğer yabancı memleketlerde eğitim veya kurs gören subaylarımız sağlıyorlardı.

BUNLAR HEP HAKİKATTİR

Evvelki gün şehrimizde son derece enteresan bir hadise olmuştur.

Bir müddetten beri sayıları hayli çoğalan sahipsiz köpekler geceleri evlerin önüne gelerek geç vakitlere kadar havlamaktadırlar, İki gün evvel Cedit mahallesinde gece köpek sesinden uykusu kaçan A isminde bir vatandaş seslerin bir türlü kesilmediğini görünce sinirlenerek dışarı çıkmış, kapının önündeki oldukça iri bir köpeği yakalıyarak kuyruğunu ısırmıştır.

Kuyruğundan 5 santim kadarı adamın ağzında kalan köpek can acısiyle kaçmıştır. Söylendiğine göre köpeği ısıran Annı evi civarına köpekler artık gelmemektedirler.

(Azim -İzmit)

lanmış ve ve zavallı adamı hizmetçinin elinden güçlükle kurtarmışlardır. Yapılan muayenede hizmetçinin cinnet getirmiş olduğu anlaşılmış ve kendisi hastahaneye yatırılmıştır. Evin hanımı da hizmetçisinden şikayetçi olmadığım bildirmiştir.

(Balıkesir Postası)

İzmir — Evvelki gün sarimizin Basmahane semtinde 60 yaşlarında Fatma isminde bir dilenci yakalanmıştır. Yapılan tahkikatta bütün dişleri altın olan Fatma'nın 4 otobüsü, 2 apartmanı ve muhtelif bankalarda mühim miktarda parası olduğu anlaşılmıştır.

(Yeni Adana)

İhtiyar çöpçü ve yağmur

"Aşağım sıcak tut, başını serin..'

A nkara — Şehrimizde enteresan bir hadise olmuş, bir hizmetçi, hanımım banyo dairesine hapsetmiştir. Bahçelievler semtinde oturan şehrimizin tanınmış şahsiyetlerinden birinin hizmetçisi, saat 16 sıralarında birden bire cinnet getirmiş ve hanımının üzerine atılarak: "Kocan seni sevmiyor, beni seviyor." diye bağırıp çağırarak, banyo odasına kilitlemiştir. Bundan sonra çırıl çıplak soyunan hizmetçi, kapının karşısına geçerek evin beyini beklemeğe başlamıştır.

Bir aralık kapı çalınınca gelen şahsın kim olduğuna dikkat bile etmeden boynuna sarılmış ve öpüp sevmeye başlamıştır. Bu halden fena halde şaşıran ve eve siparişleri bırakmak üzere gelmiş bulunan bakkal feryadı basınca konu komşu top-

A ntakya — Şehrimiz fırınlarından birinde pişirilip, satılan bir ekmeğin İçerisinden kocaman bir fare çıkmış ve belediye tabipliği mezkûr fırının kapatılması için başkanlık nezdinde teşebbüste bulunmuştur.

Fakat, Belediye Başkanlığı fırını kapatmamış, yalnız, fırın sahibinin 50 lira cezanın ödenmesine ve farenin görüldüğü gün çıkan ekmeklerin toplattırılıp imha edilmesine karar vermiştir.

(Yeni Adana)

●

Bursa — Şehrimizde garip bir hadise dize olmuştur. Stadyum bekçisi Kadri Oğuzhan, bir evin satış muamelesini yaptırırken 20 yaşındaki kı-ı Yurdanurun nüfus kütüğüne erkek olarak kaydedildiği görülmüş ve yoklama kaçağı sıfatıyla hakkında muameleye tevessül olunmuştur. Yurdanur, karakolda, "görüyorsunuz ki kızım" demiş, fakat derdini dinletememiştir. Bunun üzerine Yurdanur mahkemeye müracaat ederek erkek olmadığım şahidlerle tesbit ettirmek istemiş, mahkeme, kızın adil tabibe şevkini kararlaştırmıştır. Yurdanurun elindeki nüfus kâğıdında kız olduğu yazılıdır, kütükte ise erkek görünmektedir.

(Azim - İzmit)

T ürk Adliyesinde dava bakma rekoru bugün şehrimizde kırılmıştır. Bursa Birinci Sulh Ceza Mahkemesi dün sabah 9,30 dan 11,55 e kadar 37 davaya bakmak suretiyle but rekorun sahibi olmuştur.

Birinci Sulh Ceza Mahkemesinin! 2 saat 25 dakikalık bu kısa müddet zarfında baktığı davaların biri trafik, diğer 36 sı da ormanla ilgili hadiseler teşkil etmekteydi.

Bu rekoru Hakim Nihal Demirel sağlamıştır.

(Yeni Ant - Bursa):

*

*B*abaeskinin Taşağıl bucağında Süleyman Sarar adlı bir vatandaşa ait keçi acaip bir doğum yapmış ve bir geyik dünyaya getirmiştir.

Beş santim uzunluğunda boynuzları bulunan bu geyik yavrusu bucak halkım hayrette bırakmıştır.

(özdilek - Lüleburgaz)

●

'Turgutluda son günlerde eşine ender rastlanan bir hadise cereyan etmiştir.

Bazı üfürükçülere inanan evlenme çağındaki birçok genç kız, karınca yuvalarından çıkardıkları buğday tanelerini yıkadıkları su ile abdest alarak yatak odasında günde 14 rekât namaz kılmakta ve dünya evine girmek için dua etmektedirler*

Kendileriyle görüştüğümüz kızlar, 21 gün sonra dünya evine gireceklerini ısrarla söylemekte ve sabahları bır buğday tanesini de yuttuklarım ilâve etmektedirler.

Bu garip inanç, dul kadınlarla, henüz evlenmemiş kızlar arasında günün modası haline gelmiştir.

(Yeni Adana)

●

Uşak — Şehrimizde sinema sahipleri arasında başlayan rekabet dolayısiyle, Uşakta sinema fiyatları beş kuruşa düşmüştür. Bu ücretin iki kuruşu belediye hissesi olarak alınmaktadır. Bu arada bir sinema sahibinin fiyatı yüz paraya indireceğini bildirmesi üzerine diğer sinema sahipleri de kendi aralarında toplanarak duhuliye ücretini İki kuruş olarak tesbit etmişlerdir. Bu yani fiyatın ne zaman tatbik edileceği bildirilmemiştir.

Sinema sahipleri sırf rekabet için sinemayı bedava oynatmak istemekte fakat buna belediye mam olmaktadır.

(Yeni Konya)

TİYATRO

Akademi Tiyatrosu

Bizim Şehir

Amatör tiyatroların faaliyeti de olmasa, bu sezon İstanbullular, "dört bası mamur bir piyes seyrettik" diyemiyeceklerdi. Şehir Tiyatroları repertuarı bir hercümerç içindeydi. Sanatkarlar rollerine lâzım gelen ehemmiyeti vermiyorlardı. Küçük Sahne de son zamanlarda eser seçmede gösterdiği başarısızlıklar yüzünden seyircilerin sempatisini kaybetmişti. Küçük Sahnenin son temsili olan "Sevgili Gölge" komedisinde artistlerin bir çoğunun rollerini doğru dürüst ezberlemeden sahneye çıkmaları, bu sevimli Tiyatronun müdavimlerini ümitsizliğe düşürdü.

Geçen sene amatör bir sahnede, Akademi Tiyatrosunda, "Antigone" temsilinde çok beğenilen Çolpan İlhan adındaki genç kızın bu sene Küçük Sahneye intisap etmesi bir çok tiyatro meraklısını sevindirmişti' 'Fakat Çolpan, "Sevgili Gölge" piyesinde aynı başarıyı elde edememişti. Amatör ile profesyonel arasındaki fark yoksa bu muydu? Amatör bir sahnede en müşkülpesent münekkidlerin bile takdirlerini kazanan bir aktris, profesyonel sahnede niçin aynı muvaffakiyeti gösteremiyordu? "Antigone" bir mektep temsili olsaydı, münekkidlerin âldanmış olduğu akla gelebilirdi; fakat bu piyes bütünü ile, profesyonel sahnelerimizde oynananlardan üstün bir eserdi. Akademi Tiyatrosu çalışıyordu. Tiyatroda eski geleneklerden kurtulmak, yeni bir şeyler yapmak, yeniliğe doğru gitmek, bu gençlerin başlıca gayeleri idi. Nitekim bu sezon sonunda Akademi Tiyatrosunun Vedat Demircioğlunun rejisiyle sahneye koyduğu Thornton Wilder'in "Bizim Şehir" i bu çalışmaların boşa gitmediğini gösterdi. Seyirciler bu çocukların daha önce nerelerde sahneye çıktıklarını, hangi piyeslerde oynadıklarını merak ettiler. Halbuki bu gençlerin çoğu sahneye ilk defa bu piyesle çıkıyorlardı.

İçlerinde Siber Omay adında bir genç kız vardı. Çolpan'ın Küçük Sahneye geçmesi üzerine onun rolüne çıkarılan bu *genç* kız, bir istidat olarak dikkati çekti. Yalnız akla Siber'in profesyonel bir sahnede de ayni başarıyı gösterip gösteremiyeceği suali de geliyordu. Siber amatör sahne için bir kıymetti ve orada kalmalıydı. George Gibbs rolünde İlgi Adalan yerinde oyunu ile bir anda kendini sevdirdi. Rejisör rolünde Yener Çakı, Gibbs ailesinde Pekcan Koşar, Bediz Tiğrel ve Nur Sunarsu, Webb ailesinde Erol Keskin Zuhal Karaçengel ve Yıldırım Kocacıkoğlu bir Amerikan kasabasının iki tipik ailesini başarıyla temsil ettiler.

Akademi Tiyatrosu, "Bizim Şehir" komedyasiyle gözlerim amatör toplulukların faaliyetine çeviren tiyatro meraklılarının haksız olmadığını bir defa daha ispat etti..

Şehir Tiyatrosu

Çifte Keramet

Şehir Tiyatrosunun genç sanatkârları, ay başında merdivenin yanındaki kara tahtaya asılan kâğıda baktıkları zaman hayretler içinde kalmışlardı. Bu kağıtta, Gülhane parkında "Yaz temsilleri" adı altında oynanacak olan "Çifte Keramet" vodvilinin rol tevziatı yazılmıştı. Tevziatta en ufak roller bile kıdemli, yaşlı sanatkârlar tarafından paylaşılmıştı. Gençlerin hiç birine en ufak bir rol verilmemişti.

Yaz temsillerine iştirak eden sanatkârlar - rolü büyük veya küçük, isterse bir kelimelik olsun - aylıklarının iki misli ücret alacaklardı. Bundan mükemmel bir kazanç Vasıtası da mumla aransâ bulunmazdı. Meselâ Mahmut Moralinin rolü on dakika sürüyordu. Keza Müfit Kiper ile R. Kemal Arduman, piyesin basında, sahnede on dakika arzı endam ediyorlar ve bir kanepeye oturup konuşuyorlardı. Hiç konuşmasalâr daha iyi olacaktı. Çünkü rollerini ezberlememişlerdi, üstelik suflör burunlarının dibinde olduğu halde ve seyirciler suflörü daha iyi işittikleri halde, onlar bir türlü işitemiyorlardı.

Muhip Amman'ın durumu onlarınkinden de acı idi. İki seneden beri, "Beyaz Güvercin" ve "Masum İrene" de güzel rollerde seyrettiğimiz bu değerli aktör - sırf paranın hatırı için - iki kelime sözü olmayan ve sahnede bir dakika kadar görünen bir "eşekçi" rolüne çıkıyordu. Thornton Wilder'in "Herşeye Rağmen" inde kendisine ümit bağlanan Şakir Arseven de "ikinci eşekçi" yi temsil ediyordu.

Şükriye Atav'ın da rolü kısacıktı; üstelik iyi hazırlanmamıştı. Mehmet Karaca ile Râşit Rıza, "Çifte Keramet" leri oynuyorlardı. Raşit Rıza'nın, yaşı ve fiziki durumu ile Şadıman Aysın gibi genç, güzel bir kadının partöneri olması, komediyi daha gülünçleştiriyordu.

Yaşar Özsoy'a nihayet kendisine uyan bir rol vermişlerdi. O da rolünü severek, zevkle oynuyordu. Halide Pişkin, Surpik dudu rolünde, halkın sevgilisi olarak kahkahalar yarattı. Melâhat İçli'nin Raşit Rıza ile yaptığı bir münakaşadan sonra rolünü bırakması üzerine, onun rolüne çıkan tiyatronun genç aktrislerinden Gül Gülgün, piyesin en başarılı sanatkârı oldu. Bir gün içinde hazırladığı, hiç aksatmadan oynadığı, eserin en mühim rolünde, seyirciler kadar meslekdaşlarını da şaşırtmıştı. Bu genç aktris - bir gün içinde hazırlanmasına rağmen - diğer arkadaşlarından daha iyi oynuyordu.

Seyircilere gelince, kimse tiyatro idaresinin kendilerini yem eserler bekledikleri bir sırada yıllarca önce oynanâ oynana posası çıkmış, basit bir vodvili seyretmeğe mecbur bırakmasının sebebini bir türlü anlıyamadı. "Çifte Keramet" in ilk defa oynandığı günden bu güne kadar değişen yegâne şey, afişlerde "Çifte Keramet" yazısının altına piyesin asıl ismi olan "Les Jumeaux de Brighton" un ve eseri sahneye koyan Max Meinicke'nin adının yazılmasıydı. Viyanalı rejisörü de nihayet kendimize benzetmiştik..

Amatör Tiyatro sanatkârları

Sanata bağlılık

M U S İ K İ

Caz

Diplomatın oğlu

Plâk, caz musikisini muhafaza eden başlıca vasıtadır. Plâk imalindeki teknik ilerlemeler bu sanatın hem yayılmasına ve tanınmasına, hem de iç gelişmesine tesir etmektedir. Her bir yüzü ancak ikibuçuk ilâ üç dakika süren küçük boy 78 devirli plâklar üstündeki icralar, daha bol nefesli hamleler için asla elverişli değildi. 33 devirli usun salan plâk gibi rahat bir dinleme vasıtasının plâkçılıkta inkilâp yaptığı günden beri plâk satın alanlar çoğalmış, caza olan ilgi yükselmiş, cazcılar da yaratma güçlerini üç dakikalara hapsetmekten kurtulmuşlardır. Bugün Amerikada plâk markalarının sayısı, 1948 den önceki durumla mukayeseyi lüzumsuz kılacak kadar çoktur. Bu bolluk sayesinde artık caz, gene de klâsik musiki gibi nisbeten mahdut bir zümreye hitap etmekle beraber, gün geçtikçe artan sayıda insanın zevkleri arasında yer edinmiştir. Her ay kataloglara en az seksen tane caz plâğı eklenmektedir. RCA Victor, Columbia, Capitol, Decca gibi büyük firmalar yanında sayıları 400 e yaklaşan irili ufaklı plâk kumpanyaları piyasaya durmadan musiki yetiştirmektedirler. Bunlar arasında yalnız caz musikisi yayanlar da vardır. Gerek bu sonuncular, gerekse kataloglarında musiki sanatının her dalına yer veren firmalar, cazı artık daha programlı, daha sistemli olarak yayma ihtiyacını duymakta, caz şubelerinin idaresini yetki ve bilgilerine güvenilir şahıslara vermektedirler. Caz kısmı şeflerinin başlıca vazifeleri, sanatkârları seçmek, repertuarı düzenlemek, albüm kapaklarında yer alacak izah metinlerini hazırlatmak, nihayet ses kaydı esnasında kontrol odasında fiilen çalışmaktır. Vazifeleri bir bakıma, gazete yazı işleri müdürüne benzer. Bağlı bulundukları firmanın göstereceği ticarî başarı onların yetişmelerine, zekâlarına, zevklerine ve tecrübelerine bağlıdır. Bugün Decca, MGM, hattâ RCA Victor ve Capitol gibi birçok büyük kumpanyalar, Atlantic, Claf, Bethlehem gibi nisbeten küçük markalar kadar caz piyasasını tutmuş değillerse bu doğrudan doğruya, caz kısmı idarecilerinin şahsî vasıf ve kusurlariyle ilgilidir.

Bunların arasında Atlantic'in durumu bizi bilhassa alâkadar edebilir. Bu firmanın caz kısmı idarecisi bir Türktür: eski Washington Büyükelçimiz merhum Münir Ertegün'ün oğlu Nasuhi Ertegün. Caz musikisinde ileri gelen bir münekkid, hattâ bu musikideki bazı cereyanlara yol açmış bir şahsiyet olan Nasuhi, şimdi birbirinden ilgi çekici caz plâkları piyasaya çıkartmakla meşguldür.

Amerika cazı öğreniyor

Caz, Birleşik Amerikada doğmuş ve gelişmiş bir sanattır. Bütün büyük caz musikişinasları Amerikalıdır. Bununla beraber Amerikan halkınca cazın tanınması, anlaşılması ve sevilmesi geniş ölçüde Avrupalılar sayesinde olmuştur. Andre Hodeir, Hughes Panassie, Charles Delauney gibi Fransızlar, Belçikalı Robert Goffin, İngiliz Leonard Feather, nihayet Türk Nasuhi Ertegün gibi caz münekkidleri, makaleler, konferanslar ve kitaplarla Amerikan halkı arasında caz ilgisi ve sevgisinin artmasında büyük rol oynamışlardır.

Bugün 38 yaşında bulunan Nasuhi Ertegün, Türkiyeden sekiz yaşındayken ayrılmıştı. Tahsilini İsviçre, Fransa ve İngilterede yapmıştır. İlk caz merakı Paristeyken başladı ve ilgisi Londra'da ciddileşti. O zamanlar caz musikisi Avrupaya daha ilk adımlarını atıyordu ve eski kıtanın başlıca sanat merkezlerinde bu "yeni" musikiye büyük bir rağbet vardı.

Nasuhi Ertegün

Amerikalılara caz öğretiyor

Nasuhi Ertegün Amerikaya ilk defa olarak, Sorbonne'da talebe iken, 1939 yılının yaz tatilinde gitti. Memleketin cenubuna doğru, plâk arama gezisine çıktı. Birçok nadir plâk topladı. O zamanlar Amerikada caz anlayışı, Avrupadaki gibi değildi. "Caz konseri" diye bir şey pek yoktu. Genç Türk'ten bu sahada halkı aydınlatmasını istediler. Önce Washington'da caz tarihine dair seri konferanslar verdi. Sonra, Sidney Bechet, Vic Dickenson, Art Hodes, Lester Young gibi ünlü cazcıları konser sahnesine çıkardı. Record Changer dergisinde makaleleri yayınlanmaya başladı. **Daha sonra dergi gelişti ve Nasuhi yazı işleri müdürü oldu. Californla'ya yaptığı ziyaretler sırasında Orson Welles'le beraber, Hollywood CBS radyosunda 13 hafta süren bir caz serisi, tertipledi. Bu programlarda, artık unutulmaya başlamış olan New Orleans uslûbunun canlanmasında önayak oldu. Mutt Carey, Kid Ory, Ömer Simeon gibi unutulmuş cazcıları yeniden aydınlığa çıkardı. Küçük bir plak şirketi kurdu ve Türkiye ile ilgili bir isim verdi: "Crescent" (Hilâl). 1944 yılında "Time" dergisi bir nüshasında bütün musiki sayfasını onun faaliyetine tahsis etti. "Crescent" daha sonra "Jazzmen" şirketine devrolunduğunda Nasuhi bir plâk mağazası işletti. Fakat, daha tesirli bir çalışma sahası da buldu: Los Angeles'deki California Üniversitesinde caz dereleri vermeğe başladı. Böylece ilk defa olarak bir Amerikan Üniversitesi müfredatında caza yer veriliyordu.**

Bir saygı gösterisi

Nasuhi Ertegün'ün son ve en büyük teşebbüsü olan "Atlantic" plâk firmasiyle ilgili çalışmalarından önce "Good Time Jazz" ve "Contemporary" kumpanyalarının sanatkar ve repertuar işleri müşavirliğiyle meşgul oldu. Atlantic, 1949 yılında, kardeşi Ahmet Ertegün tarafından kurulmuştu, Şimdi Nasuhi, Ahmet ve diğer bir Amerikan halk mûsikisi ve caz mütehassısı (Jerry Wexler) ile beraber Atlantic'in ortaklarıdırlar. Nasuhi, caz kısmını idare etmektedir.

Nasuhi Ertegün, hele çalışmalarını ancak uzaktan takip edebilen Türk cazseverleri arasında, daha çok bir "gelenekçi" olarak tanınmıştır. Aslında, zevkleri ye anlayışı caz sanatının sadece bir safhasına münhasır değildir ve haiz olduğu tarihi bilgi, ferdî değerleri bu sanatın gelişme seyri içindeki yerlerine göre tanıma kabiliyetiyle birleşerek, yeni cazı daha yakından anlamasına imkân vermektedir. Son aylar zarfında Atlantic'in kadrosuna Lennie Tristano gibi "modern" bir piyanisti, Charlie Mingus, Lee Konitz, Teddy Charles gibi ileri sanatkârları, nihayet Modern Caz Kuarteti gibi bir grubu dahil etmesi, hem zevkinin inceliğine, hem de iş adamlığı kabiliyetinin üstünlüğüne delâlet etmektedir.

Nasuhi Ertegün'ün cazseverler gözünde belki en büyük başarısı, Lennie Tristano'nun ilk uzun-çalan plâğını neşretmesidir. Sekiz yıl kadar önce "Keynote" ve "New Jazz" markaları üzerine yayınlanan 78 devirli birkaç plâğından sonra Lennie Tristano, plâk. yapma hususunda bütün teklifleri reddetmişti. İş adamlarından âdeta korkuyordu. Onu, yeniden ses kaydı stüdyosunun mikrofonu başına götürmek için Nasuhi Ertegün gibi samimi ve anlayışlı birine ihtiyaç vardı. Tristano'nun Atlantic üzerine ilk plâğı geçenlerde yayınlandı. Parçalardan birinin adı "Turkish Mambo" idi. Bu parça aslında ne Türkvarî, ne de mambo idi. Fakat Tristano, Ahmet ve Nasuhi Ertegün'e olan saygısını açıklamak için musikisine bu ismi vermişti.

S P O R

Futbol

Galatasaray şampiyon

İstanbulspor maçında hakem, topun ceza çizgisi içerisinde tesadüfen Merih'in eline çarpmasını penaltı ile tecziye etmeseydi, Galatasaray'ın şampiyonluğu tehlikeye girecekti. Bu takdirde hersey pazar günü oynanacak Galatasaray - Fener maçının neticesine bağlı kalacaktı. En düşük ve ümitsiz zamanlarda dahi, bu iki ezelî rakip karşılaşmalarında Çok defa tahminleri altüst etmişlerdi. Kuvvet ölçüleri, takım ve form vaziyetine bakılarak evvelden verilen hükümler daima sahada bozulmuş ve maç havayı tutturan takımın galibiyeti ile sona ermişti. İşte hakemin "cömert" penaltı cezasını Metin'in gole tahvil etmesi bütün bu büyük tehlikeleri önlemeye ve Galatasarayın şampiyonluğunu garantilemeye kâfi geldi. Tribünleri dolduran Galatasaraylılar hakemin oyunun bittiğini ilan eden düdüğü ile derin bir nefes aldılar. Doğrusu üç haftadan beri çok heyecan çekmişlerdi. Vefa maçı. sonra münakaşası hâlâ devam eden Kasımpaşa galibiyeti, Sarı-Kırmızılı takım için ciddî birer alarm cam mahiyetinde idi. Tehlike sezilmişti ama tedbir almak kuvveti hiç kimsenin elinde yoktu. Lig'in enerjik takımı İstanbulspor, o gün Galatasaraya mevsimin en güzel iki golünü attı.

Emeğin mükâfatı

Şampiyonluk acaba kimin hakki idi ? Bu sual son haftalarda birçok zihinleri meşgul etmişti. Puvan durumu bir tarafa bırakılacak olursa hiç bir takım elle tutulacak halde değildi. Eğer son intiba, lig şampiyonluğunu tayin etmeye kâfi gelseydi, bugün dördüncülük için savaşan İstanbulspor, tereddütsüz şampiyon ilân edilirdi. Fakat kim ne derse desin, - son üç haftalardaki muvaffakiyetsizlikler hariç - Galatasaray şampiyonluğu hak eden tek takımdır. Çünkü mevsim başından bu yana daima başarıya koşmasını ve sahadan iki puvan alarak ayrılmasını bilmiştir. Hücum hattı tek kelime ile fevkalâdedir. Aksayan ve gedik veren yer şüphesiz, müdafaadır. Transfer arifesinde idarecilerin bu tarafı takviye için uğraştıkları gözden kaçmıyor. Pinga hadisesinden sonra. Coşkunun yeri bir türlü doldurulamamıştır. Karşıyakadan transfer edilen Orhan için idareciler "İstikbal vaadediyor" demektedirler. Ama bu genç futbolcunun Coşkunun Galatasaray takımında gördüğü vazifeyi yapabileceğine hükmetmek doğru olmaz.

Lig maçları

Geçen hafta pazar günü Mithatpaşa stadında Beşiktaş - İstanbulspor ile karşılaştı. 0-0 berabere biten bu maçta Sarı-Siyahlı takım bir çok gollük fırsat elde etmesine rağmen sahadan berabere ayrıldı. Doğrusunu söylemek icap ederse İstanbulsporlular biraz şanssız ve yorgun oldukları nisbette beceriksizdiler de. Eğer takımda mihrak noktası teşkil eden Aydemir lüzumundan fazla geri oynamasa idi netice belki değil, muhakkak lehlerine olurdu.

Transfer

Temmuz ayına pek az bir zamanın kaldığı şu günlerde, profesyonel

Beşiktaş - İstanbulspor

Tek bir puan uğruna

kulüplerin idarecileri bir taraftan takımlarında revizyona ihtiyaç gösteren yerleri takviye etmek için eleman temin etmeye çalışırlarken, diğer taraftan da ellerinde ise yaramıyan futbolcuları satışa çıkarmaktadırlar. Kulüpler satış üstelerini geride bıraktığımız hafta içerisinde İstanbul bölgesine vermişlerdir. Kasımpaşa, Beykoz, Galatasaray ve bilhassa Vefanın listesi çok kabarıktır. Yeşil-Beyazlı idarecilerin geçen sene yüksek ücretlerle aldıkları futbolcuları, bu sene satışa çıkartmaları bu futbolculardan arzu edilen randımanın elde edilmediğini göstermektedir. Ama bu bir dereceye kadar da transferi yapanların görüş ve anlayışlarım ortaya koymaktadır.

Fenerbahçeliler şimdiki halde sadece Karşıyakalı Ergunu kazanmış bulunuyorlar. Mevcut kadrodan kimlerin çıkarılacağı şu anda belli değildir. Ama gecen sene transferi yapanların isabetsiz şekilde hareketle takımın muhtaç olduğu oyuncuları temin edemedikleri şüphe götürmez bir hakikattir.

Teri işleyen makine

Oyuncu mübadelesi işi bütün kulüpler tarafından yanlış ve maksada aykırı bir şekilde tatbik edilmiştir. Buna pek çok misal verilebilir. Transferin bu şekilde yapılmasının sebebi idarecilerin sırf başka takıma yaratmamak gayesi ile lüzumundan fazla oyuncu almalarıdır. Bu şeklide hareket hem kulüpleri için mali bir külfet olmakta, hem de sporcuyu körletip öldürmektedir. Türk sporunun kalkınması sadece bir iki patron

Beşiktaş - **İstanbulspor maçından sonra**

Boşa giden emekler

kulübün faaliyeti ve çalınması ile mümkün olmaz. Diğer kulüpler ne kadar kuvvetlenir ve mali mülahazaların, sıkıntıların dışında kalarak huzur içerisinde çalışırsa memleket sporu o nisbetle yükselir. Küçük takımların şimdiki halde büyüklere kafa tutması profesyonellikten sonra para vaziyetlerinin düzelmesi ve ellerindeki futbolcuları kaptırmıyacak duruma gelmiş olmalarındandır.

Piyasa açılıyor

Bu sene transfer piyasası Ankarada açılacaktır. Çünkü İstanbulda ve İzmirde ihtiyacı karşılıyacak elemanlar hemen hemen yok gibidir. İdareciler şimdi şöhretten ziyade genç kabiliyet yakalamak peşindedirler. Bu arada İstanbulda Galatasaraylı Kadri ve İsfendiyar ile Kasımpaşalı Seracettine, diğer kulüpler tarafından yüksek ücretler teklif ediliyor. Ama her üç futbolcu da şimdiye kadar başka bir kulüple anlaşmış değillerdir. Galatasaraylıların takımlarında kalacakları, Seracettinin ise Beşiktaşa geçeceği söyleniyor.

Kul pler

Fenerbahçeliler Rusyadan döndüler

Gümrük muayenesi uzun sürmedi

Fenerbahçe geldi

Yeşilköy hava meydanı gecenin yarısı olmasına rağmen tıklım tıklım dolu idi. Sarı-Lâcivertli renklere gönül veren kalabalık bir meraklı kütlesi ellerinde bayraklar ve filâmalar olduğu halde uçağı bekliyorlardı. Uçak piste saat 2 ye doğru indi. İlk defa kafile başkam Ertuğrul Akça, onu takiben idareciler ve futbolcular halkın alkışları arasında indiler. Hava alanında etrafını saran gazetecilere kafile başkam Akça şunları söyledi:

"Rusyadan iyi neticeler alarak yurda döndük. Takımımız İstanbuldaki maçlarla mukayese edilmiyecek şekilde bir oyun tutturdu. Türk futbolünü temsil ettiğimize kani bulunuyoruz."

Bütün futbolcular ve idareciler yurda dönmenin heyecanı içinde idiler. Halk bu arada Fenerbahçeyi galibiyete götüren golü atan emektar Fikreti omuzlarına alarak otobüse kadar taşıdı. Fenerbahçelilerin Rusyada, aldıkları iyi netice spor çevrelerinde geniş akisler bulmuş ve büyük bir memnunluk yaratmıştır.

Lefterin durumu

Yolculuk arifesinde takım kaptanı Lefter Küçükandonyadis uçak seyahatinin kendisini hasta ettiğini ileri sürerek Rusya seyahatine katılamıyacağını bildirmişti. Lefter, " Beni trenle gönderin. İki üç saat uçtuktan sonra bir kabus geçiriyor ve âdeta komaya giriyorum. Bu, benimle beraber muhtelif seyahatlere katılanlar tarafından bilinen bir hakikattir. Onlardan da sorabilirsiniz" diyordu. "Şimdiye kadar milli maçlara bep uçakla gitmedin mi" sualini Lefter "O milli bir dava olduğu için gittim. Ticari değil i" diye cevaplandırıyordu. Bu söz üzerine de akan sular duruyordu. İdareciler gider ayak Yeşilköyde yaptıkları bir toplantıda Lefter'e bir ay müsabaka boykotu Ve para cezası vermişlerdi. Lefter buna cevap olarak "Ben haklıyım, bana bir sene, bir ay, hattâ bir gün dahi ceza versinler bir daha futbol oynamam" demişti. İşte şimdi her iki tarafın da kozlarını paylaşacağı zaman gelmiş bulunuyordu. Türkiyede kalan idareciler bu ceza hakkında fikirlerine müracaat edenlere: "Diğer arkadaşlar gelince meseleyi yeniden tetkik edeceğiz" cevabını verdiler. Konuşmalar kat'iyet ifade etmiyordu. Şu satırların yazıldığı âna kadar, idare heyeti Lefter hakkında müsbet veya menfi bir karar vermiş değildi Yal-nız Fenerbahçede sözü geçen bazı şahısların Lefteri müdafaa edecekleri ve Galatasaray maçı arifesinde herhangi bir kırgınlığa ve ihtilâfa meydan verdirmemeye çalışacakları kuvvetle tahmin ediliyordu.

Galatasaray —Fenerbahçe maçı

Fenerbahçe - Galatasaray lig maçının tarihi henüz tesbit edilememiştir. Profesyonel tertip komitesi mûtad toplantısını yapmış, fakat bir karara varamamıştır. Çünkü, hafta ortası oynanması mukarrer olan maçı, Fenerbahçe murahhasları takımlarının Rusyadan yorgun döndüklerini ileri sürmüş ve Galatasarayın İsveç seyahatinin iptal edildiğine göre bu maçın bu hafta oynanmamasını talep etmiştir. Buna karşılık Galatasaray murahhası Nejat Erimtan, maçın bu hafta oynanması icap ettiğini ve evvelce de böyle bir karar alındığını, ayrıca Galatasarayın seyahatinden henüz vazgeçilmedigini söylemiştir.

Bu vaziyet karşısında komite bir karar verememiş ve toplantı, tehir edilmiş bulunmaktadır. Kati karar önümüzdeki günlerde verilecektir.

Diğer taraftan, yapılan toplantıda Kasımpaşalı murahhas, Galatasaray maçına ait itirazını yenilemiş, üstelik hakem raporuna da itiraz etmiştir. Galatasaraylı, murahhas bu hususta geçen hafta karar alındığını ve Galatasarayın hükmen galip geldiğini bildirmesi üzerine, bu durum da ertesi toplanıtda aydınlanacaktır.

Kırk kitabi

Kongrenin ağırlık noktasını teşkil eden Kadıköy grubunu ellerinde tutan kırk Fenerbahçeli âza vardır. Bunlar haftanın muayyen günlerinde kendi aralarında toplanıp kulübü daha iyi bir duruma getirmek için gayret sarf etmektedirler. Kendilerine "kitabî" denilmesinin sebebi kulübe faydalı olmak için kitaba el basmış olmalarıydı. Gerçekten hepsi idealist ve temiz insanlardı. Mazilerinde en ufak bir pot, içlerinde ihtiras ateşi yoktu. İnandıkları şey sadece Fenerbahçeye hizmet etmekti. İşte bu "kitabî" kırklar geride bıraktığımız hafta içersinde bir toplantı yapmışlar ve idare heyetinde vazife verdikleri arkadaşlarından Rusya seyahati hakkında hesap istemeğe karar vermişlerdi. Bu grubu üzen nokta, meselâ Müjdat gibi kulübe yıllarca emek vermiş kimselerin kafile dışında bırakılmış olmasıydı.

A T Ç I L I K

Gazi Koşusunun galipleri bir arada

Acaba at da seviniyor mu?

Yarışlar

40.000 lira mükâfat

Gecen pazar günü Şehir Hipodromunu dolduran binlerce meraklının hemen hepsi o gün koşulacak olan Otuzuncu Gazi Koşusunun neticesini görebilmek için orada hazır bulunuyorlardı. Üç yaşındaki yerli safkan İngiliz taylara mahsus olan bu yarış, şeraiti itibariyle meşhur Epsom Derby'sine muadildi. Taşıdığı ehemmiyet de bu yıl 40.000 liraya yükseltilen ikramiyesinin çokluğundan ziyade yarışın galiplerine verdiği şereften ve Jenerasyonun en kıymetli tayını ortaya koymasından ileri geliyordu.

Daha yarıştan çok önceden Otuzuncu Gazi Koşusunun galibini tahmin etmek mümkün olmuştu. W. Giraud'nun tayları gerek iki yaşlıyken elde etikleri zaferlerle, gerek bu yıl Gazi koşusundan evvel yapılan yarışlarda rakiplerinden bir kaç gömlek üstün olduklarını kolayca ortaya koymuşlardı. -Fakat yarışın yapıl------ pek az gün kaldığı bir sıra--a bu ahırın en kuvvetli atı olan Ümid'in kazandığı bir yarıştan topallıyarak çıkması ve yapılan muayeneden sonra bir daha koşamıyacağının anlaşılması başı kimseler tarafından bu ahıra musallat olan bir talihsizlikle izah edildi. Gerçi. W. Giraud, Ümid'den başka daha bir çok mükemmel üç yaşlıya sahipti. Meselâ Dragon Blanc, La Fleche, Cantatrice ve hattâ Miss Pall ayrı ayrı Gazi koşusunu kazanabilecek kıymette atlardı. Yalnız bu büyük koşunun arifesinde bu ahırın en kuvvetli atının arızalanması fâli kayır sayılmıyordu. Gazi Koşusundan bir gün evvel de Giraud ahırının 2 numaralı atı Dragon Blanc'm ayağında bir arızanın başgöstermesi, ahır mensuplarının bile maneviyatını bozmuştu. Fakat şanssızlık Giraud'nun atlarına musallat olmada fazla ısrar etmedi: Yarış La Fleche tarafından kazanılırken aynı ahıra mensup Cantatrice de ikinci geliyordu.

Esasen, Otuzuncu Gazi Koşusunun bu ahır tarafından kazanılmasından daha tabii bir netice tasavvur edilemezdi. Fakat talihsizliklerin birbirini takip etmesi zihinlerde' ufak da olsa bir tereddüt yaratmıştı. Zaten talihsizlik yalnız Giraud ahırının yakasına yapışmış değildi. Meselâ Özdemir Atman'ın Hassa'sı da ya--ıştan bir hafta kadar önce bir arıza geçirmiş ve koşuya katılma fırsatını elden kaçırmıştı. Bu kısrak Gazi koşusunun muammasını teşkil ediyordu. Birinci gelmesi de, sonuncu, gelmesi de sürpriz sayılmıyacaktı.

Yarış üzerinde söz sahibi olabilecek bir başka kısrak da İlhan'dı. Fakat o da koşuya iştirak edemedi. Yarışa katılan atlar arasında Giraud'-nunkilere rakip olabilecek yegâne ahır Karamehmedin ahırı idi. Ocak, geçen yıl iki yaşlı koşularında Giraud'nun kuvvetli taylarım bir çok defa mağlûp etmeğe muvaffak olmuştu. Ahır arkadaşı Toprak da bilhassa bu sene İzmirde yaptığı yarışlarda dikkati çekmişti. Bundan başka Simsaroğlunun Atik ve Sebat'ı, Şadi Eliyeşil'in Fairbargo'su ile Armağan'ı, nihayet Cevdet Karataşın Navek'i koşuya kayıtlı bulunuyordu. Bu atların şimdiye kadarki performansları bu yarışta söz sahibi olmalarına ihtimal verdirecek derecede parlak değildi. Koşuya yazılı olmaları Ve koşmaları ancak bazı yiğitlerin kalbinde bazı aslanların yatmakta olmasıyla izah edilebilirdi. Bu rakipler arasında Giraud'nun taylarının kazanıp kazanamıyacakları değil, ancak hangi tayının kazanacağının münakaşası mümkündü. Üstelik yarış tabiyesinin bütün insiyatifi de Giraud ahırının antrenörü Sedat Evliyazade'ye terkedilmişti. Diğer antrenörlerin tam bir ümitsizlik içinde oldukları ortadaydı. Nitekim Eliyeşil'-in antrenörü Zeki Sertol Armağanı Gazi Koşusundan çekerek bir şartlı koşuya iştirak ettirmeyi tercih etti. Bu suretle koşunun hiç değilse temposuna müessir olabilecek bir at ortadan kalkmış oluyordu. Karamehmedin antrenörü Burhan Şenemgen de tam bir kararsızlık içindeydi: Koşuya iştirak ettirdiği iki attan hangisinin daha iyi vaziyette olduğunu kestiremiyordu. Nitekim fedai olarak koşturduğu Toprak, fevkalâde bir koşu çıkararak üçüncü geldi ve zihinlerde, kazanılabilecek bir yarışı tabiye hatası yüzünden kaybedildiği şüphesini uyandırdı. Bütün bu hadiseler Giraud'nun antrenörünün ekmeğine yağ sürüyordu. Sahamızın en süratli atlarına sahip olan bu antrenörün tabyesi yarış başlamadan ortaya çıkmış oluyordu: Yarışı mümkün olduğu kadar yavaş bir tempoyla devam ettirip sonda atlarının süratinden istifade edip kazanmak. Nitekim öyle de oldu. Yarış son senelerin en düşük derecesiyle - 2 dakika 40 saniye - bir flayer olan La Fleche tarafından kazanıldı.

1956 İKRAMİYELERİ
12
BAHÇELİ EV
6
VİLLA
300.000
LİRALIK PARA
İKRAMİYELERİ
12
Bahçeli Ev
6
Villa
DOĞUBANK
Her 100 liraya bir kur'a numarası

Her Hesaba Bir Ev

PLANINA GÖRE

ANKARA'da Tevzi Edilecek Apartmanlardan

MALTEPE'de Gülseren Sokaktaki Apartman

Her Hesaba Bir Ev Plânının Kur'ası

30 Haziranda

Çekilecektir

TÜRKİYE ESKİ MUHARİPLER BANKASI

ANKARA — İSTANBUL — İZMİR

Kapak Baskısı: GÜNEY Matbaacılık ve Gazetecilik T.A.O. Ardıç Sokak — Ankara